

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ YÖNETİMİ ANABİLİMDALI
SAĞLIK HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KİŞİSEL SAĞLIK VERİLERİNİN
KORUNMASININ POZİTİF TEMELLERİ
VE AİHM KARARLARINDAN ÖRNEKLER

Feray ÖZKAN

Danışman
Prof. Dr. Oğuz SANCAKDAR

İZMİR-2018

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : FERAY ÖZKAN
Öğrenci No : 2500800178
Tez Başlığı : Kişisel Sağlık Verilerinin Korunmasının Pozitif Temelleri ve AIHM Kararlarından Örnekler
Savunma Tarihi : 12/12/2018
Danışmanı : Prof.Dr.Oğuz SANCAKDAR

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Oğuz SANCAKDAR	- Dokuz Eylül Üniversitesi	
Doç.Dr.Oğuz ŞİMŞEK	- Dokuz Eylül Üniversitesi	
Dr.Öğr.Üyesi Bahar KONUK SOMMER	- Yaşar Üniversitesi	

FERAY ÖZKAN tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği () / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin ARIKAN
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kişisel Sağlık Verilerinin Korunmasının Pozitif Temelleri ve AİHM Kararlarından Örnekler ” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../...

Feray ÖZKAN

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Kişisel Sağlık Verilerinin Korunmasının Pozitif Temelleri ve AİHM

Kararlarından Örnekler

Feray ÖZKAN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi Yönetimi Anabilim Dalı

Sağlık Hukuku Yüksek Lisans Programı

İnsan haklarının korunması bilincinin giderek artması ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişim karşısında bireylerin özel hayatlarının ve kişisel verilerinin korunması her geçen gün önem kazanmaktadır.

“Hassas veri” olarak nitelendirilen kişisel sağlık verilerinin hukuka aykırı kullanımı, kişilerin hem özel hayatın gizliliğini ihlal etmekte, hem de anayasal hak olan sağlık hakkını kullanmasının önüne geçmektedir. Kişisel sağlık verilerinin hukuka aykırı kaydedilmesi, ele geçirilmesi veya paylaşılması başta “insan Onuru”na aykırılık olmak üzere, giderek somut kimi olaylarda ayrımcılık da yaratabilmektedir. Örneğin HIV virüsü taşıyan kişinin (ki bu kişi henüz hasta değil, virüs taşıyıcısıdır) “kodlama usulü bilgi”leri idare tarafından gizlenmediği takdirde topluma ifşa olma nedeniyle dışlanmaya bağlı olarak sağlık yardımı almaktan kaçınacaktır. Bu durum hastanın sağlık hakkının kullanılmasının engellenmesi ve HIV virüsünün topluma yayılması riski nedeniyle toplumsal sorunlar da yaşanabilecektir. Bu nedenle kamu yararı ve kişinin sağlık hakkının kullanılmasından kaynaklanan özel yarar her somut olayda “ölçülülük ilkesi” çerçevesinde değerlendirilecektir.

Çalışmamızda, kişisel sağlık verilerinin hukuka aykırı kullanımından kaynaklanan idarenin hukuki sorumluluğunun neler olduğu, kişisel sağlık verilerinin korunmasında idarenin hangi önlemleri alması gerektiği konuları pozitif hukuk ve AİHM kararlarından örnekler ışığında incelenmiştir.

Çalışmamız, ülkemiz Anayasası, uluslararası mevzuat, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu başta olmak üzere mer'î diğer mevzuat, öğretî ve konu hakkındaki literatürün taranarak değerlendirilmesi ile hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Hakkı, Kişisel Sağlık Verisi, Özel Hayatın Gizliliği, AİHM' in Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı Kararları, Verilerin Korunması.

ABSTRACT

Post Graduate Thesis

**The Positive Grounds of Protection of Personal Health Data and Examples of
ECHR Judgements**

Feray ÖZKAN

Dokuz Eylül University

Social Sciences Institute

The Faculty of Information Management

Health Law Post Graduate Programme

The protection of personal information and private lives of individuals gets more importance due to the fact that the awareness has increased on the protection of human rights and the fast improvement on informational Technologies.

Illegal usage of personal health data described as “Sensitive Data” both violates the confidentiality of the individuals’ private lives and prevents their usage of health rights which are constitutional. Recording, taking hold of or sharing the personal health data illegally can cause especially contrast to “human honor” and unequal treatment on some concrete events. For example, in case an individual’s “coded information” is not kept secret by the administration who is a carrier of HIV (this person is not diagnosed yet, just a carrier of the virus); s/he may not take the health care due to the risk of exclusion after his/her illness being revealed in the society. This will cause the patient’s usage of his/her health right to be prevented and social problems such as the risk of spreading the HIV to the society. Because of this; the public benefit and private benefit of an individual originating from health right will be evaluated in terms of “moderation principle” in every concrete situation.

In our study; the legal responsibility of the administration originated from illegal usage of individual’s personal health data and the precautions that must be taken by the administration to protect the personal health data are examined in terms of positive law and examples of ECHR judgements.

Our study is prepared by searching and evaluating our country's Constitution, International Laws, Law of Protecting Personal Data numbered 6698 (KVKK), other laws, doctrine and literature about the specific subject.

Keywords: Health Right, Personal Health Data, Secrecy of Private Life, The Judgements of ECHR on the Right of Respect to Private and Family Life, Protecting Data.

**KİŞİSEL SAĞLIK VERİLERİNİN KORUNMASININ POZİTİF
TEMELLERİ VE AİHM KARARLARINDAN ÖRNEKLER**

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, İŞLENMESİ, KORUNMASI VE TEMEL
İLKELER**

1. 1. KİŞİSEL VERİLER VE KAPSAMI	4
1.1.1. Kişisel Veri Kavramı	4
1.1.2. Kişi ve Kişilik Kavramları	5
1.1.3. Özel Hayatın Gizliliği	5
1.2. ÖZEL NİTELİKLİ VERİ KAVRAMI	7
1.2.1. Hassas Veri Kavramı	7
1.3. KİŞİSEL SAĞLIK VERİSİ KAVRAMI	8
1.3.1. Arşivde Saklanan Kişisel Sağlık Verileri	9
1.3.2. Elektronik Ortamda Saklanan Kişisel Sağlık Verileri	10
1.4. TARİHSEL GELİŞİM	12

1.5. KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİNDE TEMEL İLKELER	14
1.5.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma	16
1.5.2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma	17
1.5.3. Amaca Bağlı ve Orantılı Olma	18
1.5.4. Amaç İle Sınırlı Olma	19
1.5.5. Amacın Gerektirdiği Süre Kadar Muhafaza Etme	20
1.5.6. Hassas Veri İlkesi	21
1.5.7. Verisi İşlenenin Katılımı, Kontrolü ve Rızası	23
1.5.8. Veri Güvenliği İlkesi	25
1.5.9. Veri Paylaşım Sınırlılığı ve İstisnaları	26

İKİNCİ BÖLÜM
KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN POZİTİF HUKUK
KURALLARI

2.1. ULUSLARARASI MEVZUATTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	28
2.1.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB)	28
2.1.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)	29
2.1.3. OECD Sınır Ötesi Veri Akışı Bildirisi	30
2.1.4. Lizbon Bildirgesi - Bali Bildirgesi	32
2.1.5. Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulmasına İlişkin Protokol	33
2.1.6. Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımına İlişkin Direktif	35
2.1.7. AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation GDPR)	37
2.1.8. Biyotıp Sözleşmesi	38
2.1.9. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı	39
2.1.10. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ek Protokol	41

2.1.11. Sağlık Çalışanları İçin Sağlık Hizmetinde Gizliliğe ve Mahremiyete İlişkin Avrupa Rehber İlkeleri	42
2.2. TÜRK HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASININ POZİTİF TEMELLERİ	43
2.2.1. T. C. Anayasa	43
2.2.2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu,	45
2.2.3. Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki Düzenlemeler	47
2.2.4. Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi	57
2.2.5. Türk Eczacılar Deontoloji Tüzüğü	59
2.2.6. Hasta Hakları Yönetmeliği	60
2.2.7. Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik	62
2.2.8. Türk Tabipleri Birliği Meslek Etiği Kuralları	63
2.2.9. Kişisel Verilerin Korunması Bakımından İdarenin Sorumluluğuna Genel Bakış	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI İHLALLERİNE İLİŞKİN BAŞLICA KARARLARI

3. AİHM KARAR ÖRNEKLERİ	70
3.1. Chave neé Jullien – Fransa Davası	71
3.2. Z v. - Finlandiya Davası (1997)	72
3.3. M.S. – İsveç Davası (1997)	73
3.4. Uslu – Türkiye Davası (2004)	74
3.5. L.L. - Fransa Davası (2006)	76
3.6. Panteleyenکو – Ukrayna Davası (2006)	77
3.7. S. ve Marper – Birleşik Krallık Davası (2008)	78

3.8. Armonas – Litvanya ve Biriuk – Litvanya Davası (2008)	79
3.9. K.H. ve Diğerleri – Slovakya Davası (2009)	80
3.10. Kiyutin – Rusya Davası (2011)	81
3.11. Ageyevy – Rusya Davası (2013)	82
3.12. Avilkina ve Diğerleri – Rusya Davası (2013)	84
3.13. Peruzzo ve Martens – Almanya Davası (2013)	86
3.14. L.H. - Letonya Davası (2014)	87
3.15. Konovalova - Rusya Davası (2014)	88
3.16. Elberte – Letonya Davası (2015)	90
SONUÇ VE ÖNERİLER	93
KAYNAKÇA	96

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BM	Birleşmiş Milletler
CMK	Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu
ECHR	European Court of Human Rights (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi)
GDPR	General Data Protection Regulation (Avrupa Veri Koruma Tüzüğü)
İHEB	İnsan Hakları Everensel Bildirgesi
İYUK	İdari Yargılama Usulü Kanunu
HHY	Hasta Hakları Yönetmeliği
HMK	Hukuk Muhakemeleri Usul Kanunu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KVKK	Kişisel Verileri Koruma Kanunu
MEDULA	Medikal Ulak
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SKS	Sağlıkta Kalite Standartları
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TTB	Türk Tabipleri Birliği
md.	Madde

GİRİŞ

Öğretide, Anayasal anlamda temel bir hak olan, özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkı içinde yer alan kişilerin yaşam alanları üç grupta incelenmiştir. Bu alanlar birbirinden farklı ama aynı zamanda iç içe geçmiş durumdadır. “Kamuya açık alan, kişinin herkesin bilgisine açık, bilinmesinden rahatsız olmadığı hayat çevresidir. Özel alan, kişinin kamuya açık hale gelmesini istemediği, ailesi, yakın arkadaşları veya güvendiği insanlar gibi belirli kişilerce bilinmesi, öğrenilmesini uygun bulunduğu olaylar veya davranışlardır.”¹ “Gizli (mahrem) alan, kişinin başkalarının bilinmesini istemediği ve yalnız yaşamak istediği, sadece iç dünyasında kalmasını istediği gizli ve sınırlı yaşam alanıdır.”² Çalışmamızın konusunu özel alan ve gizli alan oluşturmaktadır. Bireyin özel ve gizli alanında yaşanan olaylar ve bu alanda yer alan bilgilerinin ifşa edilmesi, insan hakları ve hukuk anlamında hak ihlaline yol açmaktadır.

Günümüzün teknolojik gelişmeleri ve bunu takiben üçüncü kişilerin internet yoluyla, bireylerin kişisel verilerine kolayca ulaşması nedeniyle, sağlık alanında kişisel verilerin korunması özel bir koruma alanı oluşturulması gereken bir konu haline gelmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumunca (SGK) 2006 yılı 26369 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan MEDULA³ denen sistem ile hastaların muayene, tedavi, medikal

¹ Kemal Atasoy, Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası, **Dergi Park**.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/333494>, (07.11.2018), s. 276.

² Yahya Deryal, "Hastanın Özel Yaşamına Saygı Hakkının İki Boyutu: Hasta Sırrının Korunması ve Beden Mahremiyeti".

www.haksay.org/files/yahya06.doc, (05.07.2016).

³ SGK Medula Sistemi, “Ülkemizde 01.09.2006 senesinden itibaren 5510 sayılı sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası kapsamı içerisinde sigortalı sayılanlar ile bunların bakmak ile yükümlü oldukları kişilere sağlık hizmetleri sunucuları tarafından sağlanmakta olan sağlık hizmetlerine ilişkin olarak bilgilerin elektronik ortam içerisinde gönderilmesine olanak sağlamak amacı ile SGK medula sistemi ismi verilmekte olan bir uygulama başlatılmıştır. SGK medula sistemi genel sağlık sigortası ile hastaneler arasında fatura bilgisinin elektronik olarak toplanması ve geri ödemesini gerçekleştirilebilmek amacı ile hizmet vermektedir. Ülkemize SSK, Bağ- Kur, Emekli Sandığı gibi çeşitli sigorta sistemlerinin tek çatı altında toplanmasını sağlayan genel sağlık sigortasının bilişim alanındaki hizmet unsurudur. Bunun dışında SSK medula sistemi üzerinde yer almakta olan eczane sistemi sayesinde e-reçete girişi yapılabilmektedir. Sağlık sisteminin tamamen sanal ortam içerisinde yer almasına olanak sağlamakta olan medula sistemi sayesinde vatandaşların hangi ilacı ne kadar kullandığı konusunda da düzenli bir takip yapılarak vatandaşların füzuli ilaç kullanımına engel olunabilmektedir. Sağlık kuruluşlarında girilen reçeteler sayesinde sisteme dahil eczaneler kişiye verilen ilaçları görerek hem işlemlerin doğruluğunu hem de işlemlerin hızliliğini arttırabilmektedir”, SGK Medula Sistemi - SSK.biz.tr.

<https://www.ssk.biz.tr/sgk-medula-sistemi/>, (05.07.2018).

malzeme ve ilaçlarının kontrolünü yapabilmek için ve bu hizmet ve giderleri muhasebeleştirmek adına sağlık kurumlarına başvuran tüm bireylerin kişisel verilerini kaydetmektedir. Bu bilgileri gerekli gördüğü kurum ve kuruluşlarla paylaşabilmektedir. Bu nedenle veriler internet üzerinden paylaşıldığı için ilgili ilgisiz birçok kişi anında veya istediği zaman bireylerin kişisel verilerine, hatta kişisel sağlık verilerine kolaylıkla ulaşabilmektedir.

Sağlık kurumları, kuruma başvuran kişileri daha başvuru sırasında hastane bilgi sistemlerine kaydetmekte ve hasta dosyalarını oluşturmaktadır. Yapılan işi sisteme kaydetmek, işlerin daha hızlı yürümesini ve daha az yazılı evrak işi ile uğraşılmasını sağlamaktadır. Böylelikle hasta dosyalarının kaybolması veya eksik bilgi içermesi sorununun önüne de geçilmiş olmaktadır. Tüm bu sayılan olumlu gelişmelere rağmen, hasta verilerinin bilişim sistemleri yoluyla işlenmesinin hukuka uygun olabilmesi için özel bir düzenleme ile korunması gerekmektedir. Aksi halde kişilerin özel hayatının gizliliği, kişisel verilerinin işlenmesi, kaydedilmesi ve korunması hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı ülkemiz için bir gereklilik olan 24.03.2016 tarihinde Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) (6698 sayılı) yasalaşmış ve hak ihlallerinin de sınırları net olarak çizilmiştir. Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, özel ya da kamuya ait tüm sağlık kurum ve kuruluşları, kendilerine başvuran kişilerin sağlık verilerini korumaya yönelik olarak önlemler almalı ve bünyelerinde görevli sağlık çalışanlarına bu konunun önemi hakkında farkındalık eğitimleri vermelidir.

Son yıllarda kamu hastanelerinde uygulanan "Sağlıkta Kalite Standartları (SKS)"⁴ kapsamında, hastaların kişisel sağlık verilerinin korunmasının sorumluluğu, Sağlık Bakanlığı tarafından kurumların idarelerine verilmiştir.

Bu çalışma ile özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin kaydedilmesi ve korunmasına yönelik olarak, birinci bölümde konuya özel kavramların açıklaması yapılmıştır. İkinci bölümde ulusal ve uluslar arası boyutta kişisel verilerin korunması

⁴ Sağlık Bakanlığı, Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Daire Başkanlığı: *Sağlıkta Kalite Standartları (SKS) Kod Standart 5 DBY05 Çekirdek Bilgi Yönetim Sistemi (BYS) üzerinde bilgi güvenliğini ve mahremiyetini sağlamaya yönelik gerekli tedbirler alınmalıdır. Kod Değerlendirme Ölçütü DBY05.01 Bilgi güvenliği konusunda çalışanlara farkındalık eğitimi verilmelidir. DBY05.02 Şifre kullanımına yönelik kurallar tanımlanmalıdır. DBY05.03 Bilgi Yönetim Sistemi kullanıcılarına yönelik gizlilik sözleşmesi bulunmalıdır.*

konusundaki pozitif temeller incelenmiştir. Üçüncü bölümde AİHM' nin kişisel sağlık verilerinin korunması hakkı ihlaline yönelik dava örneklerine yer verilmiştir.

Bu çalışmada "hekim", "sağlık personeli", “yardımcı sağlık personeli” ve "diğer sağlık personeli" terimleri yerine genel anlamda "sağlık meslek mensupları"⁵, sağlık mesleği dışında kalan hizmet sınıfları için "sağlık hizmetlerinde çalışan diğer meslek mensupları"⁶ terimleri kullanılmıştır.

⁵ Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik md. 4/b (Sağlık Mesleği Mensubu): “Tabip, diş tabibi, eczacı, hemşire, ebe ve optisyen ile 1219 sayılı Kanun’un ek 13 üncü maddesinde tanımlanan diğer meslek mensuplarıdır.”

[http:// www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm), (29.11.2017).

⁶ Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik md. 4/c (Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensupları): “Sağlık meslek mensubu olmadığı halde, sağlık hizmet sunumu çerçevesinde özgün görevi olan ve bu alanda çalışan diğer meslek mensuplarıdır.”

[http:// www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm), (29.11.2017).

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, İŞLENMESİ, KORUNMASI VE TEMEL İLKELER

1. 1. KİŞİSEL VERİLER VE KAPSAMI

1.1.1. Kişisel Veri Kavramı

Veri sözcüğünün sözlük anlamı; "bir araştırmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öge, muta, done"⁷.

Dar anlamda, 6698 sayılı KVKK 3/d maddesinde kişisel veri; "*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*"dir şeklinde tanımlanmıştır.

Daha geniş anlamda, 2013 yılına ait T.C Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu'nda kişisel veri için;

*"...kişinin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgileri, IP adresi, e-posta adresi, cihaz kimlikleri, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır"*⁸.

şeklinde bir kapsamdan söz edilmiştir.

Kişisel veri; "Bireyin kişisel ilişkilerine ilişkin olabileceği gibi (örn, ismi, adresi, mesleği, medeni durumu, vatandaşlığı, doğum tarihi vs.), maddi ilişkilerine de (örn, bir telefon görüşmesinin yapılması vb.) ilişkin olabilir"⁹. Yaşadığımız dönemin bilim ve teknolojide yaşanan gelişmelerine paralel, vatandaşlık numarası, sosyal

⁷ Türk Dil Kurumu.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c1a8e3864f6c2.94011879, (10.10.2018).

⁸ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu 2013 Yılı Denetleme Raporu, Sonuç Bölümü. http://www.ikv.org.tr/images/files/degerlendirme104_aceran.pdf, (10.01.2016), s. 778.

⁹ Oğuz Şimşek, "Kişisel Verilerin Korunması", **I. Sağlık Hukuku Sempozyumu**, Leges, İzmir, 2014, (Leges), s.93.

güvenlik numarası, banka hesap numarası ve sanal ortamda yapılan işlemlerin şifreleri de kişisel veri olarak gösterilebilir.

Sağlık hukuku alanında kişisel veri, "herkese değil de, ancak belirli ve sınırlı kişilere verilen ve gizli tutulmasında hastanın anlaşılır, makul bir nedeninin ve dolayısıyla korunmaya layık bir yararının bulunduğu her türlü veridir"¹⁰.

1.1.2. Kişi ve Kişilik Kavramları

Kişi ve kişiliğin tanımları, sosyal ve psikolojik anlamda çok farklı biçimlerde yapılabilmektedir. Çalışmamızda kişi ve kişilik kavramları, hukuksal anlamda ele alınmıştır. Buna göre, "Medeni Hukukta kişi, haklara ve borçlara sahip olabilen, haklardan yararlanabilen varlığı ifade etmektedir. Kişi kavramı özü itibariyle hukuki bir kavramdır. Çünkü hangi varlıkların haklara ve borçlara sahip olabileceği hukuk düzeni tarafından belirlenmektedir"¹¹. Hukukta kişiler ikiye ayrılmıştır, gerçek ve tüzel kişiler. Gerçek kişiler; insanlar, tüzel kişiler; "belli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuş ve bağımsız bir kişiliğe sahip, hak ve borçlara ehil olma iktidarı hukuk düzeni tarafından tanınmış kişi ve mal topluluklarıdır"¹².

Medeni Kanun (md.28), *Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümlerle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder* şeklinde kişiliğin tanımı yapılmıştır.

1.1.3. Özel Hayatın Gizliliği

Özel hayat, "kişinin mutlak olarak gizli tuttuğu hayat parçaları ile herkesin bilmesini uygun bulmadığı, yalnız kendi seçeceği kişilerle, belirlediği ölçü ve biçimde paylaşacağı hayat parçalarının birlikte oluşturdukları hayat alanı"¹³ şeklinde tanımlanmaktadır.

¹⁰ Hakan Hakeri, "Kişisel Verilerin Kapsamı", **Tıp Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013, (Tıp Hukuku), s.799.

¹¹ AÖF, Medeni Hukuk Kişi ve Kişilik Kavramları, **Adalet Yüksek Okulu**.
www.acikogretimadalet.com/medeni-hukuk-kisi-ve-kisilik-kavramlari-konusu.html, (23.07.2018).

¹² Çağlar Özel, "Kişiler Hukuku", **Hacettepe Üniversitesi**.
yunus.hacettepe.edu.tr/~cozel/kisiler.ppt, (23.07.2018), s. 8.

¹³ Aydın Akgül, "Danıştay Kararları Işığında Hasta Mahremiyeti ve Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması", **I. Sağlık Hukuku Sempozyumu**, Leges, İzmir, 2014, (Leges), ss. 107-108.

Temel insan haklarından biri de özel öneme sahip olan, özel hayatın gizliliğidir. Özel hayat, bireyin kişiliğini geliştirdiği en önemli alanı olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda modern hukuk sisteminde, kişinin bir bütün olduğu düşünülürse, özel hayat, kişi bütünlüğünün en vazgeçilmez kısmı olarak kabul edilmektedir. Özel hayat, "bireylerin sıkı bağlarla bağlı olduğu yakınları, dostları ve tanıdıklarıyla paylaşmak istediği olayları kapsamaktadır. Gizli hayat; kendilerine ifşa edilen kişiler hariç başkalarının bilgisi dışında tutulması gereken olayları ve jestleri kapsamaktadır"¹⁴.

*"Bireylerin kendisi ve yakınları ile bir arada olabileceği özel kişiler ya da devletçe huzursuz edilmeyeceği, kendine ait bir alanın sağlanması gereklidir. Kişilerin en yakınları ile yaşamlarını paylaştıkları alanlarda, kişiliklerini özgürce geliştirebilmek için, kamu veya özel kişilerin baskı ve zorlamasından uzak bir biçimde kendi yaşam alanlarının yaratılması bir zorunluluktur. Özel hayat olgusunun temelinde, özgürlük ve sır alan kavramları bulunmaktadır. Bu nedenle günümüz yaşam koşullarında her bireyin yaşantısı, davranışı, eylemi, seçimi ve ilişkilerini de içine alan bağımsız bir yaşam alanına sahip olmalarına olanak sağlanmalıdır. Yani kişilerin bağımsız bir yaşam alanı yaratabilmeleri için devletin ve özel kişilerin baskıcı tutumlarına karşı kişilerin korunması gerekmektedir"*¹⁵.

"Özel hayatın gizliliği hakkının iki yönü bulunmaktadır. Birincisi, bireyler bu hakla, yönetimin sebepsiz arama ve alıkoyma faaliyetlerine karşı korunurlar. Özel hayatın gizliliği hakkının ikinci yönü, bu hakkın, diğer kişilerin müdahalelerine karşı korunmasını içerir"¹⁶. Bu durum Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesinde¹⁷ açıkça ifade edilmiştir. Tüm bunlardan yola çıkarak, özel hayata yönelik her türlü hukuka aykırı davranışa karşı bireyler koruma altına alınmıştır.

Özel yaşamın gizliliği, demokratik anayasalarda ve insan haklarına dair uluslararası sözleşmelerde garanti altına alınmıştır. Demokratik hukuk devletleri, bireyleri maddi ve manevi varlıklarını geliştirip devam ettirebilmeleri için özgür bir yaşam alanı tanımalıdır. Bu amaçla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS)

¹⁴ Yunus Nadi Kolukısa, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Mahkemesi Kararları Işığında Özel Hayatın Korunması", **Balıkesir Barosu Dergisi**, sayı: 68, Eylül-2006, s.57.

¹⁵ Özdemir Özek, "Özel Yaşamın Gizliliği", **Kaybettiğimiz Türkiye Barolar Birliği Başkanları Anısına Panel, Türkiye Barolar Birliği**, Ankara, 18.10.2008, s. 3.

¹⁶ Fatih Selami Mahmutoğlu, "Özel Yaşamın Gizliliği", **Kaybettiğimiz Türkiye Barolar Birliği Başkanları Anısına Panel, Türkiye Barolar Birliği**, Ankara, 18.10.2008. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/ozel-yasamin-gizliliği.pdf>, (29.11.2017), s. 102.

¹⁷ Türk Medeni Kanunu md. 24: *Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hakimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar yada kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*

8. maddesi¹⁸ ve T.C. Anayasası'nın 20. maddesi¹⁹ bireylere, devletin bile dokunamayacağı özel alanlarını tanımlamış ve güvence altına alınmıştır.

1.2. ÖZEL NİTELİKLİ VERİ KAVRAMI

“Özel nitelikli kişisel veriler öğrenilmesi halinde ilgili kişi hakkında ayrımcılık yapılmasına veya mağduriyete neden olabilecek nitelikteki verilerdir. Bu nedenle, diğer kişisel verilere göre çok daha sıkı korunmaları gerekmektedir”²⁰.

Bireylerin sağlıkları ile ilgili verileri, özel nitelikli veriler kategorisinde yer almaktadır. Hassas veri olarak da nitelendirilen bu veriler, AİHS 8. madde “özel ve aile hayatına saygı” kavramının içinde ele alınmaktadır. Bireyler, özel nitelikli verilerinin korunmasının ihlali halinde, iç hukuk sistemlerinde mağduriyetleri giderilmezse, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ ne (AİHM) yapacakları başvuru ile AİHS 8. madde kapsamında, ihlal olup olmadığı değerlendirilmektedir.

1.2.1. Hassas Veri Kavramı

Kişisel Verileri Koruma Kanunu 6/1. maddesinde Hassas (Özel) veri; *"Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel verilerdir."* şeklinde tanımlanmıştır. Kişisel veriler içinde daha özenli ve dikkatli bir düzenlemeye sahip olması gereken hassas veriler, Kişisel

¹⁸Avrupa İnsan Hakları md. 8:

1. Herkes özel hayatına, aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı göstermesi hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkaların hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

¹⁹ Anayasa md. 20: Herkes, özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz, Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kağıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hakim onayına sunulur. Hakim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde el koyma kendiliğinden kalkar.

²⁰ KVKK, “Özel Nitelikli Kişisel Veriler”, **Kişisel Verileri Koruma Kurumu**.

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2051/Ozel-Nitelikli-Kisisel-Veriler>, (30.07.2018).

Verileri Koruma Kanunu' nda, *Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartı* başlığı altında, ayrı bir bölümde ele alınmıştır.

Anayasa'nın 17. ve 20/3. maddelerinde hassas veriler anayasal koruma altına alınmıştır. Bu temel haklar ile bireylerin etnik kökenleri, siyasi görüş veya cinsel tercihleri gibi nedenlerle toplumdan dışlanmanın ve toplumsal kargaşanın önüne geçilerek, bireylerin kişiliklerini serbestçe geliştirebilmeleri için olanak sağlanmıştır.

AİHM' in 2014 yılında Letonya'ya karşı verdiği bir kararında²¹, hassas veriler arasında sayılan kişisel sağlık verilerinin korunması konusunda, devletlerin göstermesi gereken özen ve almaları gereken önlemlere vurgu yapılmıştır. AİHM bu kararında, kamu makamlarının, bireylere ait hassas veri niteliğinde olan sağlık verilerine ulaşmasını ve bu verileri kullanmasını, ancak toplum sağlığını tehdit eden durumlarda söz konusu olabileceğini vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra kamu yararının, bireysel yarardan üstün olduğu durumlarda ve her türlü sağlık verisine değil, sadece gerekli olan verilerin kullanılabilmesine dikkat çekmiştir. Söz konusu dava hakkında detaylı bilgiye, üçüncü bölüm olan AİHM dava örnekleri bölümünde yer verilmiştir.

1.3. KİŞİSEL SAĞLIK VERİSİ KAVRAMI

Genel anlamda sağlık verileri, bireyin sağlık ve hastalık durumuyla ilgili her türlü veri anlamındadır. Sağlık mesleği mensuplarınca öğrenilip, işlenebilen, kişilerin sağlık ve hastalık durumuna ilişkin bu veriler, "tıbbi veri" olarak da adlandırılmaktadır.

"Hastalığın türü, hastanın ve hastalığın öyküsü, teşhis, tedavi, psikolojik belirtiler, uzuv eksiklikleri, muayene sonuçları, tıbbi tahlil sonuçları, görüntüleme filmleri, kişisel, ailevi, mesleki ve ekonomik duruma ilişkin bütün veriler kişisel

²¹"Letonya'ya karşı verilen bir AİHM kararında -2014 yılında açıklanan bir karardır- AİHM bu konunun sağlık verilerinin korunmasının önemine işaret ederek sağlık bilgilerinin kamu otoritelerince erişimine ilişkin düzenlemelerde hassasiyet gösterilmesinin gerekliliğinin altını çiziyor. Keyfiliğe karşı gerekli önlemlerin alınması, verilere ulaşan kamu makamlarının yetkilerine genel bir biçimde değil, özel ve spesifik olarak sınırlamaları belirlenerek tanımlanmasının gerekliliği, bu anlamda toplanılabilecek bilgilerin, bilgi kategorilerinin neler olduğunun sınırlandırılmasının önemi üzerinde durmuş ve ayrıca bu verilerin tutulacağı süreye ilişkin bazı hususlara işaret etmiştir. Bu bizim açımızdan da çok önemlidir. Pek çok açıdan önemli ama sağlık verilerinin korunması açısından daha da önemli."

Elif Küzeci, "Türkiye'de Sağlık Verilerinin Korunması: Hukuksal Çerçeve", **Türk Tabipler Birliği Yayınları**, İstanbul, 19-20 Aralık 2015, s.19.

sağlık verisi olarak değerlendirilmelidir"²². Aynı zamanda "hastanın, hekim tarafından bizzat muayene edildiğine dair bilgi, hastanın kimliği, adresi ve hatta sağlık kurumuna getiriliş durumu da kişisel veri olarak kabul edilmektedir"²³.

1.3.1. Arşivde Saklanan Kişisel Sağlık Verileri

Kişisel sağlık verileri olarak adlandırılan "tıbbi kayıtlar, hekim ya da diğer sağlık personelinin tıbbi hizmetlerin gereği gibi ifası için bizzat ya da hasta vasıtasıyla topladıkları ya da tespit ettikleri verilerin tümüdür"²⁴.

1996 yılında Türk Standartları Enstitüsü'nün yayınladığı Hastane Akreditasyon Tasarısı'nda²⁵ Tıbbi Kayıt; "*Hastanın hastalığının seyrini tarif eden periyodik gelişme notları dahil olmak üzere hastanın bakımı ile ilgili bütün sağlık disiplinleri tarafından gerçekleştirilen teşhis ve tedavi faaliyetlerinin organize edilmiş raporudur.*" diye tanımlanmaktadır.

Tıbbi kayıtlar, "bir sağlık merkezinde bulunan, hasta ile ilgili bilgiler olup elektronik ortamda veya kayıt üzerinde tutulabilir. Hastanın hekime veya sağlık kurumuna başvurmasından itibaren tüm aşamaların kayda geçirilmesi, kayıtların doğru tutulması ve gizliliği korunarak yasal süre içinde saklanması gerekir."²⁶ Bu kayıtların tam, doğru ve gizliliğine dikkat edilerek saklama yükümlülüğü, Kişisel Verileri Koruma Kanunu' nun 12. maddesinde açıkça ifade edildiği gibi veri sorumlusunun sorumluluğundadır.

Veri sorumlusu; "*kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder.*" (6698 sayılı Kanun md. 3/1).

²² Nizamettin Aydın, "Tıp Ceza Hukukunda Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme ve Ele Geçirme Suçu (TCK m. 136)", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013-2, Cilt: 21, s. 9-10.

²³ Hakeri, Tıp Hukuku, s.798.

²⁴ Zarişe Şenocak, "Özel Hukukta Tıbbi Kayıtların Tutulmasından Sorumluluk", **III. Sağlık Hukuku Kurultayı**, Ankara, 2010, s. 622.

²⁵ Birdal Yıldırım, "Dosya ve Kayıt Hataları", **Sağlık Bakanlığı Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi**, Ppt Sunum.

<https://dokplayer.biz.tr/17765164-1st-intercontinental-emergency-medicine-congress-10th-national-11-06-2014-congress-of-emergency-medicine-1.html>, (06.10.2018).

²⁶ Pervin Somer, "Tıbbi Kayıtlar", **III. Sağlık Hukuku Kurultayı**, Ankara, 2010, s. 527.

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nde²⁷, Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ve yönergelerle, tıbbi kayıt ve belgelerin, kurumlarda tanziminin nasıl yapılması, hangi koşullarda saklanması ve imhası, ihtiyaç halinde kayıtların tekrar kullanıma sunulması gibi konular düzenlenmiştir.

"Hastane yönetimi hastane tarafından tutulan kayıt ve sağlanan belgeler ile hasta tarafından hastaneye verilmiş olan belgeleri saklamakla yükümlüdür."²⁸ "Hastayla ilgili kayıtlar yalnızca tedavisiyle doğrudan ilgili kişilerce görülebilir. Başka bir sağlık personeli dahil hiç kimse bu bilgileri göremez"²⁹. Bu nedenle kişisel sağlık verilerinin korunması konusunda, idarenin en önemli sorumluluğu, bireylere ait sağlık verilerinin, yasaların belirlediği çerçevede maksimum dikkat ve özen gösterilerek, tam, doğru ve eksiksiz kaydedilip, üçüncü şahıslardan korunmasını sağlamaktır.

1.3.2. Elektronik Ortamda Saklanan Kişisel Sağlık Verileri

Ülkemizde kişisel verileri korumaya yönelik kanun 24.03.2016 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi' nin 16 nolu Genel Yorumun 10. paragrafında sözü edilen *kişisel verilerin toplanması, işlenmesi ve kullanılması* konusunda devletlere yüklenen sorumluluğunu, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile yerine getirmiştir. Kanun'un yasalaşmasının ardından, *Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu Çalışma Usul ve*

²⁷ T.C Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği / J-Merkezi Tıbbi Arşiv md.32: "Her yataklı tedavi kurumunda bir merkezi tıbbi arşiv kurulur. Bütün servislerin ve olanakları ölçüsünde polikliniklerin işi biten dosyaları, bilimsel çalışmalar, istatistik değerlendirmeler, hastaların diğer müracaatlarında kullanılmak üzere bir sıra ve düzen içerisinde muhafaza edilir. Dosyanın çabuk ve kolay bulunması için; isme, hastalığa ve protokol numarasına göre lüzumu görülen çeşitli bulma kolaylıkları sağlayacak kartoteks sistemleri uygulanır. (Değişik Son Fıkra: 1.4.2005-2005/8720 K.) Merkezi tıbbi arşivin çalışma ile hastanede tutulan tüm kayıtların bilgisayar ortamında tutulabilmesine ilişkin usul ve esaslar yönerge ile belirlenir." www.saglik.gov.tr/hm/dosya/1-66763/h/yatakli-tedavi-kurumlari-isletme-yonetmeliği-son-degisikliklerle-beraber.html, (12.01.2018).

²⁸ Mustafa Kıcalıoğlu, "Kayıtların Tutulması ve Arşivlenmesi", **Doktorların ve Hastanelerin Tıbbi Müdahaleden Kaynaklanan Hukuki Sorumlulukları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 123.

²⁹ Özgür Özmen, "Çukurova Üniversitesi Tıp fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı Polikliniği' nin 2007 Yılı Çalışmalarının Değerlendirilmesi", **Uzmanlık Tezi** (yayınlanmamış), Adana, 2010. <http://library.cu.edu.tr/tezler/7628.pdf>, (01.12.2017), s. 8.

Esaslarına Dair Yönetmelik çıkarılarak, Kanun'un uygulama alanlarına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

“Bilgisayarın Tıpta Kullanılması, 27' nci Dünya Tabipler Birliği Genel Kurulu'nda (Ekim 1973, Münih-F.Almanya) benimsenmiş ve 35. Dünya Tabipler Birliği Genel Kurulu'nda (Ekim 1983, Venedik-İtalya) geliştirilmiş sonuç kararına dayanmaktadır”³⁰. *Dünya Tabipler Birliği'nin, Bilgisayarın Tıpta Kullanımına İlişkin Duyurusu'* n da, kişisel tıbbi verilerinin elektronik ortamda tutulabilmesi için, bilgilerin kişiselliği, güvenliği ve gizliliği ile ilgili kişisel verilerin bilgi sistemlerine girilmeden önce gerekli olan hangi koruyucu önlemlerin alınması gerektiğini belirlemektedir. Ayrıca Duyuru'da, bilimsel, idari veya mali araştırmalarda hasta kimliğinin gizli tutulmasının, hastaların mahremiyetini sağlamış olmayacağını ve tıbbi veri bankalarının başkaca veri bankaları ile ilişkili olmaması gerektiğinin altı çizilmiştir.

“Sağlık kurum ve kuruluşlarında hasta güvenliğinin gerçekleşmesi için, sağlıklı bir dokümantasyon altyapısının oluşturulması gerekir”³¹. Ancak bu alt yapıyı oluşturmak da sağlık kurumlarının yükümlülüğündedir. “Bunun için hastane işletmecileri tarafından uyulması zorunlu dijital veri koruma standartları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır”³². Ayrıca sağlık kurum ve kuruluşlarında bilgi sistemlerine kaydedilen sağlık verilerinin depolanması, değiştirilmesi, yedeklenmesi, sistem dışından gelebilecek saldırılardan korunması, kişisel sağlık verilerinin güvenliğinin sağlanması ve silinmesinin engellenmesine yönelik olarak, *Yataklı Tedavi Kurumları Tıbbi Kayıt ve Arşiv Hizmetleri Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge*³³ yayınlanmıştır. Yönerge'de, bu işlemler sırasında uyulacak kurallar ve alınması gereken tedbirler düzenlenmiştir.

³⁰ Füsun Sayek, "Sağlıkla İlgili Uluslararası Belgeler", **TTB Raporları/ Kitapları - 2009**.

<http://www.ttb.otg.tr/kutuphane/belgeler2009.pdf>, (01.10.2018).

³¹ Cahit Doğan, "Tıbbi Kayıtların Tutulmasından Cezaî Sorumluluk", **III. Sağlık Hukuku Kurultayı**, Ankara, 2010, s. 680.

³² Mehmet Demir, “Tıbbi Dokümantasyon ve Bilişim Hizmetleri Sunma Yükümü”, **Tıbbi Organizasyon Kusuru Açısından Hastanelerin Hukuksal Sorumluluğu**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2010, ss. 244-245.

³³ "Yataklı Tedavi Kurumları Tıbbi Kayıt ve Arşiv Hizmetleri Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge", **T.C. Sağlık Bakanlığı**.

<https://www.saglik.gov.tr/TR,11242/yatakli-tedavi-kurumlari-tibbi-kayit-ve-arsiv-hizmetleri-yonergesinde-degisiklik-yapilmasina-dair-yonergesi.html>, (03.02.2018).

1.4. TARİHSEL GELİŞİM

Günümüzde kişisel verilerin korunması sorunu, modern yaşam teknolojileri ile önem kazanmaya başlamıştır. Bilgi teknolojileri ve elektronik ortamda veri akışının kullanımı arttıkça bu verilerin korunması yönünde önlemler alma zorunluluğu doğmuştur. Geçmiş dönemlerde de her ne kadar kişisel veri olarak adlandırılmasa da bireylerin kendilerine ait yaşam alanlarının gizliliği ve mahremiyet olgusu neredeyse insan var olduğundan bu güne kadar bireylerin korumaya çalıştığı alanlarını oluşturmuştur. İnsan toplumsal bir varlık olmasına rağmen her zaman hiç kimseyle ya da pek az kişiyle paylaştığı özel alanlara ihtiyaç duymuştur.

“Günümüzden 2500 yıl kadar geriye uzanan susma (sır saklama) yükümlülükleri esas olarak belirli meslek gruplarına güven ilişkisi çerçevesinde giz alanlarını açan bireylerin, bu alanlarının korunmasının bir gereği olarak ortaya çıkmıştır”³⁴. Kişisel sağlık verilerinin korunmasına ilişkin hukuksal sorunlar son yıllarda artan teknolojik gelişmelerle yaşanmaya başlanmış gibi görünmektedir. Aslında sağlık mesleği mensupları açısından sır saklama yükümlülüğü, Antik Yunan'da yaşamış bilim adamı Hipokrat'ın adını taşıyan hekimlerin mesleğe başlarken ettiği yemin metninin son paragrafında; *Gerek sanatımın icrası sırasında, gerek sanatımın dışında insanlarla münasebette iken etrafımda olup bitenleri, görüp işittiklerimi bir sır olarak saklayacağım ve kimseye açmayacağım* sözleriyle vurgulanmıştır. “Eski Hint uygarlığında tıp eğitimi alan öğrenciler aynı şekilde, örneğin bir hasta muayene etmeye gittikleri zaman, sadece hastaya odaklanacaklarını, girdikleri evle ilgili başak şeylere dikkat etmeyeceklerine, hastanın evine hasta yakını olmadan tek başlarına girmeyeceklerine yönelik yemin ediyorlardı”³⁵. Aslında hekimin sır saklama yükümlülüğü iki yönden önem taşımaktadır, “bunlardan birincisi bireyleri ilgilendirmekte ve hastalıklarının bilinmesi suretiyle sosyal açıdan zarar görmemelerini amaçlamaktadır. Diğeri ise, toplum yararına ilişkin olup, bu çerçevede hekimin susma yükümlülüğü toplumda

³⁴ Oğuz Şimşek, “Tarihsel Gelişim”, **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008, (Anayasa Hukuku), s. 5.

³⁵ Şefik Görkey, “Sır Saklamanın Tarihsel ve Felsefi Temelleri”, **Türk Dış Hekimleri Birliği**, Eğitim Dizisi -18, Ankara, 2013, ss. 7-8.

sağlık sisteminin yararı için hekimlik mesleğine güvenilmesinin bir şartı olarak öngörülmüştür³⁶.

10. yüzyılda Roma'lı hekim "Soranus" a göre meslek sırrı sadece hekimler için değildir ebeler için de önemlidir. Müslüman hekimlerde de bunu görüyoruz. Örneğin, Ali Bin Abbas yine Hipokrat'la örtüşen anlamda, hastanın mahremiyet konusunda oldukça kapsamlı olarak hekimlere öğütlerde bulunuyor³⁷.

"Hipokrat geleneğini benimseyen modern kodlardan bahseden Veatch, Biyoetiğin Temelleri kitabında üç temel koddan bahsetmiştir. Bunlar sırasıyla Percival'in 1803 kodu³⁸, 1847 AMA kodu³⁹, 1948 tarihli Dünya Tıp Birliği Cenevre Bildirgesi⁴⁰'dir"⁴¹. Her üç kodun amacı, hastalar, çalışanlar, kurumlar ve kanunlar arasında doğru bir etkileşim sağlamak ve mesleği icra edenleri meslek etiği çerçevesinde davranmaya yönlendirmektir.

³⁶ Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 6.

³⁷ Görkey, s. 6.

³⁸ Thomas Percival 1803 kodu (Tıp Etiği ya da Cerrahların Mesleki Davranışlarına Uyarlanmış Kurumlar ve Ahlaki Kurallar Kanunu): *"Tıp Etiği" dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar, hastanelerin sorumlulukları, mesleğin icrasında mesleki davranış, eczacılarla ilişkiler ve yasaların sorumlulukları idi. Sözü edilen tüm sorumlulukların altında yatan ahlaki fikir, hekim hastaları ve meslektaşları ile olan ilişkilerinde "centilmen" olması gerektiğidir. Tıp öğrencisi oğluna yazdığı ithafta Percival, "Meslek etiğini uygulamak, davranışlarını yumuşatır, duygularını geliştirir ve bir centilmenin karakteri için zorunluluk olan iyi ve haysiyetli davranışları oluşturur." diye yazmaktadır. Centilmen, dönemin ahlaki anlayışında sadece terbiyeli ve hoş davranışları değil, aynı zamanda temel erdemleri de ifade etmektedir. Centilmen bir hekim, "Hastanın minnet, saygı ve güven telkin etmek için şafkat ile metanetli, tenezzül ile otoriteyi birleştirmelidir." Hasta bakımına ihtimam göstermek Percival' in öğüdüdür. Percival' in ses getiren yazısının ilk üç bölümünde; hastalara şefkat ve sabırla yaklaşma ve gizlilik, meslektaş ve konsültanlarla ilişkide nezaket ve karşısındakine öncelik vermeyi öğütleyen 72 ahlaki kural ele alınmıştır. Hukukla ilişkili sorumlulukların yer aldığı dördüncü bölüm, adli vakalar ve halk sağlığındaki rolleri hakkında hekimleri bilgilendiren, tıp hukuku üzerine bir incelemedir.* Ayşegül D. Erdemir, "İki Düşünür Hekimin Fikirlerinde Tıp Etiği", **Medimagazin**. <https://www.medimagazin.com.tr/authors/aysegul-d-erdemir/tr-iki-dusunur-hekimin-fikirlerinde-tip-etigi-72-25-3350.html>, (05.03.2018).

³⁹ AMA (American Medical Association) Kodu: *"1847'de büyük ölçüde Percival'in etik ilkelerine dayanarak Amerikan Tıp Birliği tarafından etik ilkeler hazırlanmıştır. 2001 yılında revize edilmiştir."* Harun Kırılmaz ve Selma Kılıç Kırılmaz, "Sağlık Hizmetlerinde Etik İnkilemlerde Ampirik Etik Çalışmalarının Yararları", **İnsan&İnsan**, Sayı: 1, 2014. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/261374>, (05.03.2018), s. 38.

⁴⁰ Dünya Tıp Birliği Cenevre Bildirgesi (1948): *"Diğer adıyla Hekimlik Andı, İlk kez Dünya Tabipler Birliği'nin (DTB) Eylül 1948'de gerçekleşen 2. Genel Kurulu'nda (Venedik, İtalya, Ekim 1983) ve 46. Genel Kurulu'nda (Stockholm, İsveç, 1994) değiştirilmiş, ayrıca Mayıs 2005'te ve Mayıs 2006'da Divonne-les-Bains-Fransa'da gerçekleştirilen 170'inci ve 173'üncü DTB Genel Kurulu toplantılarında gözden geçirilmiştir. Son olarak, Ekim 2017'de Chicago'da düzenlenen 68. Genel Kurul toplantısında, Türk Tabipleri Birliği'nin de katkılarıyla yapılan değişiklik kabul edilmiştir."* Dünya Tabipler Birliği Cenevre Bildirgesi, "Hekimlik Andı", **Türk Tabipler Birliği (TTB)**. http://www.ttb.org.tr/userfiles/files/hekimlik_andi.pdf, (08.11.2018).

⁴¹ Sabire Sanem Yılmaz, "Sır Saklama ve Kişisel Veri Kavramı", **Tıp Alanında Kişisel Verilerin Açıklanması Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara - 2014, s. 24.

Bilinen ilk veri koruma kanunu 1970 tarihli *Almanya'nın Hessen Eyalet Veri Koruma Kanunu*' dur. "Bu Kanun, bilişim sistemleri yardımıyla tapu kayıtlarına erişim sağlanabilmesi karşısında, verilerin elde edilmesi ve depolanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır"⁴².

1981 tarihinde 108 sayılı Protokol (Avrupa Konseyi Verilerin Korunması Sözleşmesi) imzalanmış, "Sözleşme ile tüm üye devletlerde tartışılan ve teknoloji karşısında yenik düşen özel hayat hakkı ile ilgili çok önemli düzenlemeler getirilmiştir"⁴³.

Daha sonra "1995 yılında Avrupa Birliğinde 95/46 sayılı Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Yönerge çıkartıldıktan sonra ise, yeni bir aşama daha başlamıştır. Bu süreçte özellikle AB üyesi devletler verilerin korunmasına ilişkin yasal düzenlemelerin bu Yönerge hükümlerine uyumlu hale getirme çabasına girdikleri görülmektedir"⁴⁴

Son olarak Avrupa Birliği, 4 Mayıs 2016 tarihinde yaptığı yeni bir düzenleme ile 95/46/EC sayılı Direktif'in günümüz teknolojik gelişmeleri ve özellikle sınır ötesi veri akışı sırasında kişisel verilerin korunması konusunda yetersiz kalması karşısında daha güçlü yaptırımlar getiren AB Genel Veri Koruma Tüzüğü' nü hazırlamış ve 25 Mayıs 2018 tarihinde 95/46/EC sayılı AB Veri Koruma Direktif'i uygulamasını sona erdirerek, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nü uygulamaya başlamıştır.

1.5. KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİNDE TEMEL İLKELER

Kişisel verilerin işlenmesi ile "silme veya tahrip etme, engelleme, birleştirme veya sıralama, sağlama ya da dağıtma, iletmeye açıklama, toplama, kaydetme, organizasyon, depolama, adaptasyon veya değiştirme, kurtarma, danışma gibi otomatik ya da otomatik olmayan araçlarla kişisel veriler üzerinde yapılan herhangi bir faaliyet veya faaliyet dizisi"⁴⁵ anlatılmaktadır.

⁴² KVKK, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Uygulaması", **Kişisel Verileri Koruma Kurumu**.

<http://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf>, (06.03.2018), s. 8.

⁴³ Yılmaz, s.26.

⁴⁴ Şimşek, Anayasa Hukuku, s.11.

⁴⁵ Adnan Coşkun Doğan, "Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun İşleme", **Kişisel Verilerin Korunması, Muhafazası ve Paylaşımı**.

Kişisel verilerin korunmasında temel ilkeler, Avrupa Konseyi'nin düzenlediği ve ülkemizin 1981 yılında imzaladığı ve 2016 yılında yürürlüğe koyduğu 108 nolu Sözleşme olarak da bilinen, *Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi* md. 5 de düzenlenmiştir;

- "a. Adil biçimde ve yasal yoldan elde edilir ve işlenir,
- b. Belli ve meşru amaçlar için kaydedilir ve bu amaçlara aykırı şekilde kullanılamaz,
- c. Kaydedilme amaçlarına göre uygun ve yerinde olur ve aşırı olmaz,
- d. Doğru bilgileri yansıtır ve gerektiğinde güncellenir,
- e. Kaydedilme amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan süreyi aşmayacak şekilde ilgili kişilerin kimliklerini belirlemeye imkan veren bir biçimde saklanır."

Bu madde bireylerin işlenecek verilerinin korunmasının temel niteliklerini ve işlenen kişisel verilerin hukuka uygunluk sebebini teşkil etmektedir. 27 maddeden oluşan sözleşme, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini garanti altına alarak, kişisel verilerinin otomatik bilgi işleme sırasında, özel yaşam haklarını da korumayı garantilemektedir.

Kişisel verilerin korunmasının temel ilkelerini belirleyen bir başka düzenleme olan *Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi* (95/46/EC sayılı Direktif) Avrupa Birliği tarafından hazırlanmış bir sözleşmeydi (95/46/EC sayılı Direktif, 25.05.2018 tarihinde AB Genel Veri koruma Tüzüğü'nün (GDPR) yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır). Direktif' i Türkiye 24 Ekim 1995 de imzalamış ve 25 Ekim 1998 de uygulamaya koymuştur. 108 sayılı protokol ve 95/46/EC sayılı Direktif esas alınarak 6698 sayılı *Kişisel Veriler Kanunu'* nu 4. maddede yer alan kişisel verilerin işlenmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

108 sayılı Sözleşme taraf ülke vatandaşlarının kişisel verilerinin işlenmesi sırasında temel hak ve özgürlüklerinin de korunması bakımından önemli bir araç niteliğindedir. 95/46/EC sayılı Direktif de yürürlükte olduğu süre içinde aynı derecede önem arz eden bir sözleşme niteliğindedir. Fakat 25 Mayıs 2018 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ve Direktif' i hükümsüz kılan AB Genel Veri Koruma Tüzüğü, gerçek kişilerin temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kişisel verilerin korunması haklarını güvence altına alması bakımından büyük öneme sahiptir.

Anayasa madde 90/son paragraf⁴⁶ da yapılan düzenleme ile uluslararası sözleşmelerin normlar hiyerarşisine göre kanunların üzerinde olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu durumda ulusal hukukumuzda çıkan uyumsuzluklarda kanunlar ile taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerin çatıştığı noktada, uluslararası sözleşme hükümleri geçerli olacağı kabul edilmiştir.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün ikinci bölümünde *Prensip*ler başlığı altında yer alan 5. maddesi, kişisel verilerin işlenmesinde uyulması gereken ilkeleri düzenlemektedir.

6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu 4/2 maddesi: *Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur;*

- "a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma,*
- b) Doğru ve gerektiğinde güncel olma,*
- c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme,*
- d) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma,*
- e) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme."*

1.5.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma

108 nolu Protokol'ün 5/a ve 5/b maddelerinde kişisel verilerin *hakkaniyete ve hukuka uygun, belli ve meşru amaçlarla kaydedilmesi* açıklanmıştır.

Yürürlükten kaldırılan Direktifin "Veri Kalitesine İlişkin İlkeler" başlıklı 6. maddesinde, *verilerin belirli, açık ve meşru amaçlar için toplanmış, adil ve hukuka uygun olarak işlenmiş olmaları* gerektiği ifade edilmişti.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü' nün ikinci bölüm, "Prensip"ler başlığı altında yer alan 5/1-a maddesinde hukuka uygunluk ilkesi düzenlenmiştir. Bu maddeye göre kişisel veriler; *hukuka ve hakkaniyete uygun olarak ve ilgili kişiyle bağlantılı olarak şeffaf bir şekilde işlenmelidir.*

Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ilkesi, 6698 sayılı Kanun'un *Genel İlkeler* başlığı altında yer alan 4/2-a maddesinde düzenlenmiştir.

⁴⁶Anayasa md. 90/son paragraf : "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.*"

Veriler hangi amaç için toplanmış ise o amaç dışına çıkılmamalıdır. "Kişisel verilerin yasal bir temele dayanmadan veya yasada öngörülen amaca aykırı olarak gizli kayıt ve işleme araçlarıyla toplanması ve işlenmesi dürüstlük ilkesine aykırılık oluşturacaktır"⁴⁷. "Verilerin toplanmasının meşru olabilmesi için yasal bir temele dayanması, bütün yasal gereklilikler ile uyum içinde olması ve verilerin işlenmesinden kaynaklanan çıkar ile dengeli olması gerekir"⁴⁸. "Kişisel verilerin kullanılma amacının önceden ilgili tarafından bilinmesi, ilgilinin kendi verileri üzerinde kontrol imkanını vermekte ve kişisel veriler bakımından önleyici korumayı sağlamaktadır"⁴⁹. Ayrıca hukuka uygunluk sebebi olan bireyin rızası, Tüzüğün 7. maddesinde, rızaya dayalı veri işlemlerde bireyin rızayı hangi koşullarda ve ne şekilde vermesi gerektiği ve ne zaman rızasını geri alabileceği açıkça düzenlenmiştir.

1.5.2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma

108 nolu Protokol'ün 5/d maddesi ve yürürlükten kaldırılan Direktif'in 6/1-d maddesinde kişisel verilerin *doğru ve gerektiğinde güncel olması* gerektiği düzenlenmiştir.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü 5/1-d maddesinde bu ilke; *doğru ve gereken hallerde güncel şekilde bulundurulmalıdır* şeklinde ifade edilmektedir.

Ayrıca 6698 sayılı Kanun'un 4/2-b maddesinde de *doğru ve gerektiğinde güncel olma* ilkesi olarak yer almaktadır.

"İşlenme ile ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesi, kişisel verilerin güncel ve doğru olmalarını gerektirmektedir. Zira kişisel verilerin doğru tutulması, bireyin temel hak ve özgürlüklerini, ekonomik menfaatlerini ve manevi bütünlüğünü koruması açısından zorunludur"⁵⁰.

"Kişisel verilerin kullanma amacı için önemli olmasını, içerik olarak doğru, tam ve yeni durumda yani güncel olmasını da gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede

⁴⁷ Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 85.

⁴⁸ Doğan, ss. 28-29.

⁴⁹ Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 83.

⁵⁰ Aydın Akgül, "Kişisel Verilerin Korunması Hukukundaki Temel İlkeler", **Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması**, Beta Yayınevi, İstanbul - 2014, (Danıştay ve AİHM), ss. 131-132.

kaydedilen verilerin türü ve kapsamı, kullanma amacı için elverişli, kullanma amacı için yeteri derecede olmalı ve gerekli olandan fazla kişisel veri toplanmamalıdır”⁵¹.

“Güncellik ilkesi, kişisel verilerin maddi doğruluğunun gerçekleştirilmesi, diğer bir ifadeyle tutulan verilerin güncel ve doğru olmasının sağlanmasıdır”⁵². “Burada kişisel verilerin, *doğru ve gerekli ise güncel olarak tutulması* zorunluluğunun hemen ardından ikinci bir gereklilik daha belirlenmiştir: buna göre üye devletlerde toplanma amaçları veya sonradan işleme için yanlış veya eksik verinin silinmesi veya düzeltilmesi için makul olan bütün adımlar atılmalıdır”⁵³.

1.5.3. Amaca Bağlı ve Orantılı Olma

95/46/EC sayılı Direktif’in “Veri İşlemeyi Yasallaştırma Kriterleri” başlığı altındaki 7. maddesinde, kişisel verilerin işlenmesinin meşru hale gelmesi için gerekli koşullar açıklanmaktaydı.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’ nün 5/1-c maddesinde veri minimizasyonu ilkesi düzenlenmiştir. Bu maddeye göre bireylerin verilerini işlemekle sorumlu olanların "amaçlarına ulaşmak için kişisel verilerin işlenmesinin şart olup olmadığını da değerlendirmesi, şart olmadığı sonucuna varması - yani kişisel verileri kullanmadan veya sadece bir kısmını kullanarak hedefine ulaşmasının mümkün olması - halinde de öncelikli olarak bu yolu tercih etmesi gerektiği kabul edilir”⁵⁴. Tüzüğün 25/2. maddesindeki düzenleme, veri işlemenin amacı doğrultusunda kişisel verilerin işlenmesi sırasında teknik anlamda alınacak tedbirler ile toplanan kişisel verilerin miktarını, ne kadarının işleneceğini, hangi sürelerde saklanacağını ve kimlerin erişebileceğini de belirleme amacını taşımaktadır.

Bu ilke 6698 sayılı Kanun'un 4/2-ç maddesinde *işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma* şeklinde düzenlenmiştir.

⁵¹ Şimşek, Anayasa Hukuku, s.84.

⁵² Akgül, Danıştay ve AİHM, s.131.

⁵³ Doğan, s. 27.

⁵⁴ Hüseyin Murat Develioğlu, "Kişisel Verilerin korunması Hukukunun Kavram ve İlkeleri", **6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, Aralık - 2017, Onikilevha Yayınevi, s.47.

1.5.4. Amaç İle Sınırlı Olma

Kişisel verilerin amaca bağlı ve sınırlı olma ilkesi, yürürlükten kaldırılan Direktif'in 6/1-b maddesinde veriler, *belirli, açık ve meşru amaçlar için toplanmış ve bu amaçlarla uyumsuz biçimde başkaca işlenmemiş* şeklinde düzenlenmektedir.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü 5/1-b maddesinde kişisel veriler; *belirli, açık ve meşru amaçlar için toplanmalı ve bu amaçlara uygun olmayacak şekilde başka surette işlenmemelidir* şeklinde ifade edilmiştir. “Kişisel verilerin toplanması, kişiye ait her tür bilginin herhangi bir şekilde edinilmesi ve tedarikini ifade eder. Bu ilkeye göre kişisel verilerin toplanmasına bir sınır getirilmelidir”⁵⁵. Ancak “üye devletlerin gerekli önlemleri alması şartıyla, bu verilerin ilk toplandıkları amacın dışında tarihsel, istatistiksel ve bilimsel amaçlarla daha sonradan işlemeye konu olmaları durumu saklıdır”⁵⁶.

6698 sayılı Kanun'un 4/2-c maddesinde, kişisel verilerin ancak belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenebileceği ilkesi düzenlemektedir.

Belli bir amaç için veriler toplanmadan önce hangi amaç için toplandığı konusunda bireye açık şekilde bilgilendirme yapılması, rızasının alınması ve bundan sonra verilerin işlenmesi hukuka uygunluk bakımından önemlidir. “Kişisel verilerin saklanması, ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine kadar hukuka uygun sayılacaktır”⁵⁷. “OECD'nin veri kullanımının sınırlı olması ilkesi çerçevesinde kişisel veriler ifşa edilemez, emre amade halde tutulamaz veya toplanma amacı dışında kullanılamaz.”⁵⁸ “Ayrıca “kişisel veriler belirsiz bir şekilde kayıt edilmemeli, kayıt edilme amacının gerçekleşmesinden itibaren en kısa sürede silinmelidir”⁵⁹.

⁵⁵ Çağrı Zeybek Ünsal, “Google'ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri İle Uyumluluğu Ve Avrupa Birliği'nin 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013.

<http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C3S1makale8.pdf>, (10.02.2018), s. 109.

⁵⁶ Ayşe Nur Akıncı, “Avrupa Birliği Düzenlemeleri”, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler Ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, Çalışma Raporu, Haziran, 2017. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2017/07AB_Veri_Koruma_Tuzugu.pdf, (07.02.2018), s. 9.

⁵⁷ Akgül, Danıştay ve AİHM, s.132.

⁵⁸ Ünsal, s.111.

⁵⁹ Elif Küzeci, “İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 32.

Bireylerin verileri toplanırken amacın dışına çıkılmamalıdır. Aynı zamanda kaydedilen veriler, toplanan veriler ile uyumlu ve sınırlı olmalıdır. Aksi halde veri toplama ve kaydetme işlemi kanuni amacın da dışına çıkmış olacaktır. Böylece bireye, “kişisel verilerinin korunması hakkı, ona kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak, sınırsız bir şekilde kaydedilmesi ve işlenmesi karşısında temel hak boyutuyla bir koruma getirmekte ve yine basit bir veri objesi olmaktan korumaktadır”⁶⁰.

1.5.5. Amacın Gerektirdiği Süre Kadar Muhafaza Etme

Yürürlükten kaldırılan Direktif’in 6/e maddesi: “*verilerin toplandığı esnada veya sonrasında işlendiği amaçlar için gerekenden daha uzun olmayan süre boyunca, veri öznelerinin tespitine izin veren biçimde tutulur. Üye Devletler, tarihsel, istatistiksel veya bilimsel kullanım amacıyla daha uzun süreli depolanan kişisel veriler için uygun koruma önlemleri alacaktır.*” şeklinde düzenlenmişti.

Söz konusu ilke AB Genel Veri Koruma Tüzüğü 5/1-e maddesinde; *işlendikleri amacın gerektirdiği süreyi aşmayacak şekilde ilgili kişinin belirlenmesine izin veren bir halde tutulacaktır* şeklinde açıklanmıştır. Bu madde ile “Tüzük’ün 17. maddesinde ilgili kişilere, toplandığı amaç ile ilgili olarak artık gerekli olmayan kişisel verilerin silinmesini talep etme hakkı tanınması bu prensibin en önemli yansımasıdır”⁶¹. Tüzük’ün 89. maddesi *Kamu yararı için arşivleme yapılması amacıyla, bilimsel veya tarihi araştırma amacıyla veya istatistiksel amaçla işlemlere ilişkin güvenceler ve istisnalar* başlığı altında verilerin hangi durumlarda daha uzun süre depolanabileceğini düzenlemiştir.

6698 sayılı Kanun’un 4/2-d maddesinde; *ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme* ilkesi olarak düzenlenmiştir. Kanun’un 7. maddesi; *Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi ve anonim hale getirilmesi* başlığını taşımaktadır. Kanun’un uygulanması sırasında uyulması gereken kurallar “Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi ve Anonim

<https://docplayer.biz.tr/7550609-Istatistiki-birimler-ve-bilgilerin-gelecegini-belirleme-hakki.html>, (07.10.2018), s. 59.

⁶⁰ Şimşek, Anayasa Hukuku, s.130.

⁶¹ Develioğlu, s.50.

Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik⁶² ile düzenlenmiştir. Yönetmelikte, Kişisel verilerin silinmesi (md. 8); ilgili kullanıcıların bu verilere bir daha tamamen veya kısmen erişiminin ya da kullanılmasının engellenmesini, *Kişisel verilerin yok edilmesi* (md. 9); hiç kimse tarafından erişilemez ve geri getirilemez hale getirilmesini ve *Anonimleştirme* (md. 10); kişilerin verilerinin başkaca verilerle eşleştirilmeye çalışılsa bile, o kişinin verileri ile ilişkilendirilmesi mümkün olmayacak hale getirilmesini düzenlemektedir.

"Verilerin korunması aynı zamanda kişisel verilerin zaman bakımından da sınırlı kaydedilmesini gerektirmektedir"⁶³. "Zira kişisel verilerin korunması düşüncesinin özünde de bu yatmaktadır. Kişisel verilerin, bir kere tutulmasından sonra ilgilinin yaşamı boyunca bir yerde gerektiğinde kullanılmak üzere tutulması, bireyin maddi ve manevi bütünlüğünü zedeler"⁶⁴. "Kişisel verilerin kullanımı gibi kişisel verilerin saklanmasında da amaca bağlılık ilkesine uyulmalıdır"⁶⁵.

1.5.6. Hassas Veri İlkesi

Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması karşısında Kişilerin Korunmasına Dair 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi 6. maddesinde hassas veriler, özel veri kategorileri içinde tanımlanmıştır; "*İç hukukta uygun güvenceler sağlanmadıkça, ırksal kökeni, siyasi düşünceleri, dini veya diğer inançları ortaya koyan kişisel veriler ile sağlık veya cinsel hayatla ilgili kişisel veriler, otomatik işleme tabi tutulamaz. Aynı şey ceza mahkumiyetiyle ilgili kişisel veriler için de geçerlidir*".

Özel nitelikli veriler, ifşa edilmesi halinde, kişilerin toplum içinde ötekileştirilmelerine ve toplumdaki dışlanmalarına neden olabilir. Hassas veri olarak da adlandırılan bu verilerin, ilgili birey açısından özel ve gizli alanında sayılan veri türleri anlamına gelir. Bu nedenle 108 nolu Protokol, yürürlükten kaldırılan

⁶²Resmi Gazete, "Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi ve Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik", 30224 Sayı, 28.10.2017 Tarih.

www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm, (08.11.2018).

⁶³ Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 85.

⁶⁴ Akgül, Danıştay ve AİHM, s. 132.

⁶⁵ Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 85.

95/46/EC sayılı Direktif ve BM Rehber İlkeleri hassas kişisel veriler için diğer kişisel verilerden daha üst düzey bir koruma uygulanmasını öngörmüştür.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü 9. maddesinde hassas veri ilkesini düzenlemiştir. Bireylerin ırksal ve etnik kökeni, siyasal görüşü, dini veya felsefi inanışları veya ticaret birliklerine üyeliği yanı sıra 95/46/EC sayılı Direktif'te yer almayan bireylerin genetik ve biyometrik verilerini de özel nitelikli veriler kategorisinde saymıştır.

6698 sayılı Kanun'da "özel niteliği olan kişisel veriler" kavramı ile hassas veriler tanımlanmıştır. Kanun'un 6. maddesinde⁶⁶; özel nitelikli kişisel verilerin neler olduğu, hangi koşullarda verilerin işlenmesinin hukuka uygun olacağı düzenlenmiştir. Kanun'un 6/3. maddesinde, bazı hallerde ilgilinin rızası aranmadan özel veri niteliğinde olan, sağlığa ve cinsel hayata ilişkin verilerin, işlenebileceği düzenlenmiştir. Bu durum, sır saklama yükümlülüğü olan kişiler veya idare tarafından yetkili kılınan kurum ve kuruluşların kamu yararının gözetildiği şartlarda uygulama alanı bulur.

Bireylerin sağlık verilerinin özel bir koruma olmadan ve yetkisiz kimseler tarafından kaydedilmesine bağlı olarak, özel hayatının kamuya açık hale geleceği endişesi taşıyan birey, sağlık hakkını kullanmaktan vazgeçecek ve bu nedenle belki de toplumun sağlığı tehlikeye girecektir. "Hassas verilerin bu şekilde ayrı bir rejime tabi tutulmasının temel nedeni, risk taşıyan bu özelliklerin bir ayrımcılık kaynağı olmasıdır"⁶⁷. "Bunun yanında kişilerin ceza mahkumiyetine ilişkin verileri de her

⁶⁶KVKK md. 6: Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları:

"(1) Kişilerin irki, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir.

(2) Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır.

(3) Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hallerde ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenebilir.

(4) Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde, ayrıca Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şarttır."

⁶⁷ Murat Uygun, "Avrupa Birliğinin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması", **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Avrupa Birliği Hukuku**, Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Ankara, 2010. <http://kisiselsaglikverileri.org/icerik/Avrupa%20Birliğinin%2095-46%20Sayılı%20Veri%20Koruma%20Yönergesi%20Işığında%20Kişisel%20Verilerin%20Korunması.pdf>, (10.02.2018), s. 68.

durumda korumadan yararlanırken, idari ve adli mahkumiyetlere ilişkin verilerin bu kapsamda sayılıp sayılmayacağı üye devletin takdirine bırakılmıştır⁶⁸.

1.5.7. Verisi İşlenenin Katılımı, Kontrolü ve Rızası

Yürürlükten kaldırılan 95/46/EC sayılı Direktif md. 7’de “*veri öznesi açık, kesin ve net bir biçimde rızasını vermişse*” kişisel verilerinin işlenebileceği koşulunu getirmekteydi.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü 4/11. maddesinde; *ilgili kişinin “rıza”sı, bir beyan veya olumlayıcı eylem şeklinde kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesine mutabık kaldığını ortaya koyan, ilgili kişinin isteklerinin özgürce verilmiş, konuya özel, bilgilendirilmiş ve belirsizlik içermeyen bir göstergesi anlamına gelir şeklinde düzenlenmiştir.*

Kişisel verilerin işlenme şartı, 6698 sayılı Kanun’nun 5/1 maddesinde; “*ilgili kişinin açık rızası olmaksızın verileri işlenemez*” olarak açıklanmıştır. Bu madde ile verisi işlenen ilgili kişinin rıza verme koşulu sağlanmaktadır. “Fakat rızanın soyut olarak tek başına var olması yeterli olmayıp, rızanın aynı zamanda verilerin toplanmasının ve işlenmesinin somut amacı ile verilerin kullanılması durumunda ortaya çıkacak sonuçlar hakkında ilgilinin bilgilendirilmesinden sonra verilmiş olmalıdır⁶⁹. Aydınlatmanın ardından alınacak “rıza beyanı, hiçbir baskı altında kalmaksızın mevcut durumun bilincinde olarak somut işleme sınırlı yapılan her türlü irade açıklamasını içermektedir⁷⁰.”

6698 sayılı Kanun’un 5. ve 7. maddelerinde, verisi işlenecek bireyin, süreç hakkında bilgilendirilmesi, rızasının alınması, işlenen verilerin kontrolünü sağlayabilmesi ve kayıtlı verilerinin düzeltilmesini ya da silinmesini isteme konuları düzenlenmiştir. Bireyin “kendi bilgilerinin kullanımını belirleme hakkı ile korunan kişilik tehlikeleri, devletin ve özel aktörlerin verileri elde etmeleri, işlemeleri ve kullanmalarına yönelik çeşitli olanaklarından kaynaklanır⁷¹”. Bunun yanı sıra “kişisel verilerin işlenmesi hem özel kişi ya da kuruluşlar hem de kamu kurum ve

⁶⁸ Doğan, s. 35.

⁶⁹ Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 106.

⁷⁰ Akgül, Danıştay ve AİHM, s.149.

⁷¹Korkut Kanadoğlu, “Özel Yaşamın Gizliliği, Kaybettiğimiz Türkiye Barolar Birliği Başkanları Anısına Panel”, **Türkiye Barolar Birliği**, Ankara, 2008, s. 76.

kuruluşları bakımından bir gerekliliktir. Ticari, tarihi, istatistikî amaçlarla ya da bilimsel araştırma amacıyla veri işlenebilir⁷². Fakat bu durum bir takım olumsuzluklara da yol açabilmektedir. “Her şeyden önce elektronik veri işleme yoluyla bu tür bilgilerden yeni bilgiler elde edilebilir ve böylece hem ilgilinin temel hak koruması altındaki gizli kalması gereken çıkarlarının zarar görebileceği hem de davranış özgürlüğüne karşı ihlalleri beraberinde getirebileceği sonuçlar doğurabilir⁷³. Bu nedenle “kişilik hakları kişiye kişi olması nedeniyle tanınır. Kişilik hakları tabi hukuk tarafından öngörülmuş, pozitif hukuk tarafından kişiye verilmiştir⁷⁴”.

Özellikle hassas kişisel veriler bakımından “bireyin kişisel verilerinin işlenmiş olmasına daha sonradan onay vermesi kişisel verilerin daha önceki hukuka aykırı işlenmesi faaliyetini hukuka uygun hale sokmamaktadır⁷⁵”. Veriler işlenmek maksadıyla, veri toplama yapılmadan önce birey aydınlatılmalı ve alınacak rızadan sonra işleme yapılmalıdır. “Bu bağlamda *rıza*, ilgilinin kişisel verileri hakkında denetimi sağlamanın önemli bir aracı ve *bilgilerin geleceğini belirleme* düşüncesinin de yansıması olacaktır⁷⁶”. Ancak bireyin rızası alındıktan sonra “ilgili kişinin onay tarihinden sonraki veri işlem faaliyetlerine rıza göstermiş olacağı kabul edilmelidir⁷⁷”. Bununla beraber, “kanunun öngördüğü bir zorunluluğun mevcudiyeti durumunda; kendisinin veya başkasının hayatını veya beden bütünlüğünü korumak amacıyla, kişisel verilerin işlenmesi durumunda verilerin işlenmesi hukuka uygun olacaktır⁷⁸”.

Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’nin 1996 tarihinde “Sağlık Sigortacılığının Taşınabilirliği ve Hesap Verilebilirliği Hakkındaki Kanun’un; İdarenin Basitleştirilmesi başlığı altında⁷⁹, ABD Yönetimi tarafından, kişisel verilerin elektronik ortama aktarılma standartlarının belirlenmesi, Kongre ya da Sağlık Bakanlığı’ndan istenmiştir. Fakat Kongrenin verilen süre içinde herhangi bir

⁷²Metin Uğur Aytakin, “Kişisel Verilerin Korunması Strasbourg Sözleşmesi Avrupa Birliği ve Türkiye”, **Legal Hukuk Dergisi, Kasım**, 2008, ss. 3728-3729.

⁷³Kanadoğlu, s. 76.

⁷⁴Kolukisa, s. 59.

⁷⁵Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 107.

⁷⁶Akgül, Danıştay ve AİHM, s.149.

⁷⁷Şimşek, Anayasa Hukuku, s.107.

⁷⁸Hakan Hakeri, “Tıp Ceza Hukuku”, **Tıp Hukuku**, Ankara, 2007 (Tıp Hukuku), s. 483.

⁷⁹İkbal Gür, "Sağlık Sigortacılığının Taşınabilirliği ve Hesap Verebilirliği Hakkındaki Kanun", **Kişisel Verilerin Korunması Hususunda AB İle ABD Arasında Çıkan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları**, Ankara, 2010, Turhan Kitapevi, ss. 136-137.

girişimde bulunmaması üzerine Clinton yönetimi, ilk federal mahremiyet kurallarını, tıbbi bilgilerin korunması konusunda oluşturmuştur. Buna göre öncelikle şirketler kişilere gizlilik ilkeleri hakkında bilgilendirme yapacak, daha sonra kişilerin rızası alınacak ve sağlık verileri ya da müşterilerin harcama alışkanlıkları hakkında bilgiler ondan sonra paylaşılacaktır. Bu kurallarla, kişilerin kendi verilerine erişim hakkı ve yanlış olan verilerini düzelttirme hakları da düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle, sağlık verilerinin elektronik ortamda tutulması ile gereksiz evrak ve dosyalama işlerinin azaltılması ve veri işleme konusunda bir standart oluşturulmasına çalışılmıştır. Bu kanun ile sigorta şirketlerine; verilerin toplanması, işlenmesi, hatalı verilerin düzeltilmesi ya da silinmesi hakkında, bireyleri aydınlatarak rızalarını alma ve sonra verilerini işleme tabi tutma konularında yükümlülükler getirmiştir. Yanı sıra bu kanun, hatalı veri girişi ve gizliliğin ihlali durumlarında şikayetleri değerlendirip çözüme ulaştıracak uzman kişiler yetiştirme ve görevlendirme sorumluluğunu da sigorta şirketlerine yüklemektedir.

1.5.8. Veri Güvenliği İlkesi

Yürürlükten kaldırılan Direktif'in 17/2 maddesinde; Üye devletlerin verileri işleme görevini, gerekli teknik ve kurumsal güvenlik tedbirlerine ilişkin garantileri yerine getiren, veri işlemeye yetkili kişi ve kurumlara vermesi gerektiği düzenlenmekteydi. Direktif'in gerekçe bölümünün 46. paragrafında veri güvenliğinin önemi, "*bireylerin veri işleme bakımından hak ve özgürlüklerinin korunabilmesi, veri güvenliği ilkesini ve dolayısıyla yetkisiz veri işlemenin önlenmesini gerekli kılar*"⁸⁰ şeklinde düzenlenmişti.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 25. maddesinde *tasarımdan itibaren veri koruması ve başlangıçtan itibaren veri koruması* başlığı altında, gerçek kişilerin hak ve özgürlüklerini korumak, veri koruma prensiplerini uygulamak için veri sorumlusunun uygun teknik ve organizasyonel tedbirleri alması ve gerekli güvenceleri işlemenin parçası haline getirmesi düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun'un 12/1. maddesinde veri sorumlusu; "*(a) kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek, (b) kişisel verilere hukuka aykırı olarak*

⁸⁰İlke Gürsel, "İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verileri", **İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.228.

erişilmesini önlemek, (c) kişisel verilerin muhafazasını sağlamak, amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almakla sorumludur." denilerek veri güvenliği ilkesi düzenlenmiştir.

Veri güvenliğinin sağlanabilmesi için, veri işleme, arşivleme ve transferi sırasında da kapsamlı tedbirler alınması gerekmektedir. "İşlem güvenliği için alınan tedbirler, kişisel verileri işleyen sistem ve araçların bulunduğu yerlere yönelik uygun ve koruyucu özelliği bulunan önlemlerdir. Verilerin şifreli olarak transfer edilmesi gibi tedbirler örnek olarak verilebilir"⁸¹.

1.5.9. Veri Paylaşım Sınırlılığı ve İstisnaları

Yürürlükten kaldırılan Direktif'in 13. maddesinde, "muafiyetler ve sınırlamalar" başlığı altında; üye devletlere, kişisel verisi işlenen bireyin menfaati için ya da diğer bireylerin hak ve özgürlüklerini korumak için, verilere erişim hakkına sınırlama yetkisi tanınmaktaydı. Örneğin, kişisel tıbbi verilere erişim yetkisinin sadece sağlık profesyonellerine tanınması gibi. Ayrıca Direktif'in 13/2. maddesinde, üye devletlerin gerekli yasal önlemleri almak şartı ile yalnızca bilimsel araştırma ya da istatistik çıkarma amacıyla verilerin işlenmesi durumunda, 12. maddede öngörülen veri öznelerinin verilerine erişim uygulamasını kısıtlayabileceği düzenlenmişti.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü "sınırlamalar" başlığı altında 23/1. maddesinde yapılan düzenleme ile başta ulusal güvenlik olmak üzere, savunma, kamu güvenliği, suçların önlenmesi, Birlik' in veya üye Devletin finansal veya ekonomik menfaatleri, adil yargılamanın korunması, kanunla düzenlenen mesleklerin etik ihlallerinin önüne geçilmesi, ilgili kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ile medeni hukuk taleplerinin icrası gibi konular da tespit etme, önleme, soruşturma ve kovuşturma yapılması durumlarında ve ayrıca resmi yetki kullanımını sırasında gözlemlene, denetleme veya düzenleme faaliyetleri için temel hak ve özgürlüklerin özüne saygı çerçevesinde, demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı bir tedbir niteliğinde olduğu durumlarda, koruma amaçlı sınırlandırma getirilebileceği düzenlenmiştir.

⁸¹ Akgül, Danıştay ve AİHM, s. 134.

Ayrıca 6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinde "*istisnalar*" başlığı altında kişisel verilerin işlenmesinde bu Kanun hükümlerinin hangi durumlarda uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Buna göre "kamu çıkarlarının ağır bastığı bazı durumlarda kişisel verilerin korunmasına yönelik ilkelere istisna getirilmesi olanaklıdır"⁸².

⁸² Doğan, ss. 37-38.

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN POZİTİF HUKUK KURALLARI

2.1. ULUSLARARASI MEVZUATTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

2.1.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB)

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948’de kabul edilmiş ve tüm dünya halklarının bütün bireyleri için ortak idealleri belirlemek için hazırlanmış bir Bildirge’dir. Bildirge, insanın yaşam hakkı, onuru, özel yaşamı, toplum ve yasalar karşısında eşitliği konularındaki haklarını ve özgürlüklerini içeren otuz maddeden oluşmaktadır. “Teknik hukuk anlamında *tavsiye* niteliğindedir; dolayısıyla da *bağlayıcı* bir etkisi yoktur. Ama 360 kadar dile çevrilmiş olmasının da gösterdiği gibi, Evrensel Bildiri’nin dünya çapında büyük ilgi uyandırdığı bir gerçektir”⁸³. "Bildiri, BM dahilinde ve dışında yapılan benzer uluslararası sözleşmelere esin kaynağı olmuş; ulusal anayasalar, ulusal mevzuatlar ve mahkeme kararları üzerinde önemli etkiler doğurmuştur. Bildiri hükümleri, insan hakları hukuku kurallarının kapsamının belirlenmesinde bir kriter, standart ölçü olarak ele alınmıştır"⁸⁴.

“Doğal haklar doktrininde, bireyler doğuştan bazı haklara sahiptir. Salt insan olmanın bir sonucu olan bu hakların kullanım özgürlüğü hiçbir şekilde sınırlanamaz”⁸⁵. “İnsan hakları kavramı doğal hukuk anlayışına dayanmaktadır. İnsan, salt insan olma dolayısıyla bu haklara sahiptir, bu haklara sahip olabilmek için başka bir şart aranmaz. Bu haklar, vazgeçilmez, devredilmez ve zaman aşımına uğramazlar”⁸⁶.

⁸³ Rona Aybay, “Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi”, **Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi**.

<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/iheb.pdf>, (12.02.2018), s. 6.

⁸⁴ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar, Rifat Murat Önok, “İnsan Hakları Kavramı, Önemi ve Felsefi Temelleri”, **İnsan Hakları El Kitabı**, Ankara, 2014, Seçkin Yayıncılık, ss. 35-36.

⁸⁵ Akgül, Danıştay ve AİHM, ss. 175-176.

⁸⁶ Doğan Kılınç, “Kişisel Verilerin Korunması ve İnsan Hakları İçindeki Yeri”, **Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması**, AÜHFD, Makale, 2012.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1690/18020.pdf>, (12.02.2018), s. 1098.

“Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.” (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi md.12). Çalışmamızın konusu olan kişisel sağlık verileri, bireyin özel yaşamı içinde yer almaktadır. İHEB devletlere, bireylerin özel yaşamına ait verilerinin güvenliğini sağlama yükümlülüğü getiren ilk belgelerden biridir.

“Bildirge, insan haklarının artık yalnızca her ülkenin bir iç sorunu olmaktan çıkıp, ulusal sınırları da aşarak uluslararası boyutlara ulaştığını dünyaya ilan ederek insanlık tarihinde yeni bir dönemi başlatmıştır”⁸⁷.

2.1.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)

Sözleşme, Avrupa Konseyi üyesi 44 devlet tarafından 04.11.1950 yılında İtalya'nın Roma kentinde imzalanmış, 1953 yılında yürürlüğe girmiştir. İnsan haklarının uluslararası düzeyde korunmasını güvence altına alan elli dokuz madde ve ek protokollerden oluşmaktadır. “BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bakımından esas teşkil etmekle birlikte, Beyannameden farklı olarak AİHS’ in bağlayıcı yasal bir metin olması en başından itibaren hedeflenmiştir”⁸⁸. Helen günümüzde insan haklarının korunması bakımından en önemli kaynak olarak, özellikle AİHM başvurularında Sözleşme'nin maddelerine yönelik bir insan hakkı ihlali olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Sözleşme'de kişisel verilerin korunmasına ilişkin özel bir madde olmamakla beraber, özel hayatın ve aile hayatının korunması başlığı altında (8. md.), kişilerin verilerinin korunması, insan hakları kapsamında güvenceye alınmıştır.

“İnsan hayatında fiziksel ve bütünsel olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' nde yer alan “hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz” hükmü kapsamına girmeyen her şey bu madde kapsamında değerlendirilir”⁸⁹. “8. maddenin özel yaşamın korunması konusunda taraf devletlere yüklediği yükümlülük yalnızca keyfi müdahalede bulunmayı yasaklayan

⁸⁷Akgül, Danıştay ve AİHM, s. 176.

⁸⁸Gürsel, s.69.

⁸⁹Kemal Çelikboya, “Adalet ve Geleceğe Güvenmek”, **Balıkesir Barosu Dergisi**, Eylül, 2006, Sayı:68, s.61.

negatif bir yükümlülük değildir”⁹⁰. “Bundan başka devlet, özel yaşamı alacağı pozitif tedbirlerle güvence altına almak zorundadır. Üçüncü kişiler tarafından da özel yaşamına yönelik müdahalelere karşı kişinin kendisini savunabilmesi için gerekli koşulları devlet oluşturmalıdır”⁹¹. Bu nedenle AIHS’ e taraf ülkelerden biri olarak, Anayasa md.20, 6698 sayılı KVKK, 5237 sayılı TCK md.132 ve devamı maddeler başta olmak üzere iç hukukumuzda bireylerin özel yaşamlarını ve kişisel verilerini korumaya yönelik gerekli önlemler alınmıştır.

AIHS, “insan haklarının uluslararası bir denetim mekanizması olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini öngörmüştür. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uluslararası hukukta insan haklarının etkin bir şekilde korunması amacıyla oluşturulmuş ilk organdır”⁹². “Sözleşme ile ihdas edilen *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*, taraf devletlerin ya da bireylerin başvurularını inceleyerek hukuken bağlayıcı karar alma yetkisine sahiptir”⁹³. “Sözleşme hükümlerinin sınır ve kapsamalarını belirleyebilmek için ise AIHM’ nin yorumlarının önemi açıktır”⁹⁴. Bu nedenle çalışmamızın son bölümünde AIHM dava örnekleri incelenmiştir.

2.1.3. OECD Sınır Ötesi Veri Akışı Bildirisi

“Bütün kişisel verilerin korunmasına ve veri akışının kontrol altına alınmasına yönelik olarak, OECD 1980 yılında sekiz yönlendirici ilke belirlemiştir. Günümüzde konuya ilişkin bütün ulusal ve uluslararası mevzuat, OECD yönlendirici ilkelerini dikkate almaktadır”⁹⁵.

OECD’nin yönlendirici sekiz ilkesi;

⁹⁰ Songül Atak, “Avrupa Konseyi’nin Kişisel Verileri Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, **TBB Dergisi**, Sayı:87, 2010, s. 102.

⁹¹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. Maddesi (Özel Yaşama, Aile Yaşamına, Konut ve Haberleşme Özgürlüğüne Saygı Hakkının İhlali)”, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu**, Ankara, 2004, Seçkin Yayıncılık, s.382.

⁹² Şimşek, s. 30.

⁹³ Yavuz Atar, Özlem Çelik, “Türk Anayasa Hukuku”, **Anadolu Üniversitesi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2017, s. 75.

⁹⁴ Elif Küzeci, “Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması”, **Bilişim Dergisi**, Sayı: 128. (Bilişim).

<http://www.bilisimdergisi.org/s128/pdf/142-149.pdf>, (13.02.2018), s. 146.

⁹⁵ Ahmet Ceran, “Kişisel Verilerin Korunması: Avrupa ve Türkiye”, **İktisadi Kalkınma Vakfı**, Aralık, 2014.

http://www.ikv.org.tr/images/files/degerlendirme104_aceran.pdf, (16.02.2018), ss. 2-3.

- 1- *Sınırlandırma ilkesi (md.7)* : Bu ilke ile kişisel verilerin yasal yollardan, veri öznesinin bilgi ve rızası dahilinde toplanması gerektiği,
- 2- *Veri kalitesi İlkesi (md.8)* : Toplanan verilerin güncel ve eksiksiz olması gerektiği,
- 3- *Amacın Belirli Olması İlkesi (md.9)* : Toplanan verilerin, toplanma amacı dışında kullanılmaması gerektiği,
- 4- *Veri Kullanımının Sınırlandırılması (md.10)* : Toplanan verilerin, veri öznesinin rıza verdiği amaçlar için kullanılması ya da kanunun gerekli kıldığı durumlar dışında kullanılmaması gerektiği,
- 5- *Koruyucu Tedbirler İlkesi (md.11)* : Kişisel verilerine, bireylerin izni dışında erişilmesi, izinsiz kullanılması ve değiştirilmesine karşı koruyucu önlemlerin alınması gerektiği,
- 6- *Açıklık İlkesi (md.12)* : Daha sonraki yıllarda kişisel verileri korumaya yönelik başkaca yenilik ve değişikliklere açık olunması gerektiği,
- 7- *Bireysel Katılım İlkesi (md.13)* : Veri işleme sorumlusu ile verisi işlenen kişinin etkileşime geçebilmesi gerektiği,
- 8- *Hesap Verebilirlik İlkesi (md.14)* : Veri sorumlusu tarafından kişisel veriler, ilgili mevzuata ve yukarıdaki ilkelere göre kullanılması için gerekli önlemler alınmış ve hesap verilebilir durumda tutulması gerektiği belirlenmiş ve ilgili her devlet tarafından kişisel verilerin toplanma, işlenme, depolanma ve gerektiğinde kullanılması ile ilgili uygulamalarda uyulması gereken ilkeler olarak kabul edilmiştir.

6698 sayılı KVKK, “*Genel Gerekeçe*” bölümünde ifade edildiği gibi, OECD Sınır Ötesi Veri Akışı Bildirgesi’ne atıf yapılarak hazırlanmış bir kanundur. "Hukuki açıdan tavsiye kararı niteliği bulunan ve bağlayıcılığı olmayan OECD Rehber İlkeleri, ulusal düzeydeki kişisel verilerin korunmasıyla ilgili yasaların birbiriyle uyumlaştırılmasını amaçlamaktadır"⁹⁶. “Üye ülkeler açısından bağlayıcılık teşkil etmese de, ulusal düzenlemelerin birbiri ile uyumlaştırılması talebi açısından bir ilk olmuştur”⁹⁷.

"Tavsiye Kararında "*kişisel veri*" tanımı muhafaza edilmiş ve bu doğrultuda *kimliği belirli ya da belirlenebilir bir bireye ilişkin her türlü bilgi* açıklamasına yer

⁹⁶Akgül, Danıştay ve AİHM, s. 171.

⁹⁷Yılmaz, s. 57.

verilmiştir (md.1(b))"⁹⁸. "Kişisel verilerin korunması konusunu, uluslararası alanda gündeme taşıyan ilk örgüt OECD'dir. Organizasyonun kişisel verilere olan ilgisi öncelikle, özel hayatın gizliliği kaygısından daha çok üye devletlerin ticari ve ekonomik gelişmelerinin ilerletilmesi düşüncesinden kaynaklanmıştır"⁹⁹. "OECD'nin bu Kılavuz İlkeleri, getirdiği düzenlemelerin hayata geçirilmesi yoluyla esas olarak üye Devletlerde çoğulcu demokrasinin, insan haklarına riayetinin ve serbest piyasa ekonomisinin gerçekleşmesini amaçlamaktadır"¹⁰⁰. Çıkış noktası her ne kadar ekonomik dengeler için olsa da beraberinde insan haklarına yönelik koruma sağlaması sevindirici olmuştur.

2.1.4. Lizbon Bildirgesi - Bali Bildirgesi

Lizbon Bildirgesi 1981 yılında, Dünya Tabipler Birliği tarafından oluşturulmuş; hastanın hekim seçme hakkı, hiçbir baskı altında kalmadan etik karar alabilen hekimler tarafından tedavi edilebilme hakkı, tedaviyi reddetme ya da kabul etme konusunda yeterince bilgilendirilmiş olma hakkı, tüm tıbbi veya özel hayatına dair bilgileri gizli tutmasını hekiminden isteme hakkı, her hasta bireyin onurlu bir biçimde ölme hakkı, inançları doğrultusunda din görevlilerinden destek alma ya da reddetme hakkı olduğu düzenlenmiş altı maddeden meydana gelmekteydi. Fakat Bildirge, 1995 yılında Dünya Tabipler Birliği tarafından gözden geçirilerek, beş madde daha eklenmiş, 11 maddelik "Bali" Bildirgesi adını almıştır. Bildirge'nin giriş bölümü, "yasaların veya devletin uygulamalarının hasta haklarına uygun olmaması karşısında, hekimler uygun yollar bularak hasta haklarına sahip çıkmalı" şeklindeki düzenlemeyle, hekimlere sorumluluk yüklemektedir.

Teknolojide yaşanan değişimlerle beraber toplumsal hayat da değişime uğramıştır. Bu değişimlere paralel olarak hasta ve sağlık personeli arasındaki ilişkilerde değişmiştir. 1900' lü yılların sonuna kadar paternalist bir hasta hekim ilişkisi söz konusuysen, 2000' lerden bu yana hastaların tedaviye katılımcı rolleri ile kendi beden sağlığı üzerinde söz hakkının olduğu bir ilişkiye dönüşmüştür. Bu değişim daha çok hasta özerkliğini ve hasta haklarını garanti edecek şekilde

⁹⁸Gürsel, s. 65.

⁹⁹Akgül, Danıştay ve AİHM, s. 170.

¹⁰⁰Şimşek, Anayasa Hukuku, s.13.

olmuştur. Lizbon Bildirgesi bu günkü hasta haklarının temelini oluşturmaktadır. Bildirge'deki maddeler sağlık meslek mensupları ile sağlık hizmeti veren sağlık kurumlarını ilgilendiren ve yasal bağlayıcılığı olan haklardır. AİHS 2. maddesi "*yaşam hakkı*" olup bu madde temelinde; sağlıklı yaşama hakkı, pozitif statü hakları arasında sayılmaktadır. Bireylerin sağlıklarını koruma, sürdürme ve gerektiğinde tıbbi yardım alma hakları, hasta haklarının ana unsurlarını oluşturmaktadır.

Lizbon Bildirgesi md. 4; "*Hasta hekiminden tüm tıbbi ve özel hayatına ilişkin bilgilerin gizliliğine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir*" şeklinde yapılan düzenleme ile sağlık mesleği mensubunun sır saklama yükümlülüğünün de altı çizilmiştir.

Bildirge'ye 1995 yılında eklenen *Gizlilik hakkı* ile hastanın ölümünden sonra da sağlık personeli ile hasta arasında sır saklama ve özel hayatın gizliliğini koruma yükümlülüğü devam etmektedir (md. 8/a), hastanın gizli bilgilerinin, hastanın açık rızasıyla ya da mahkeme kararı ile açıklanabileceği, aksi bir durumda ilgili sağlık personeline sadece hastalığın seyri ile ilgili olan bilgilerin verilebileceği (md. 8/b), hastadan alınan tüm vücut, doku örnekleri ve hastayı tanımaya yarayan tüm kimlik bilgilerinin aynı şekilde korunacağı (md. 8/c), düzenlenmiştir.

Görülüyor ki, Dünya Tabipler Birliğinin öncülüğünde yapılan görüşme ve değerlendirmeler sonucu yayınlanan Bildirgeler ile günümüz hasta hakları temel koruma maddeleri oluşturulmuş ve böylece sağlık alanında da insan hakları korunmuş olmaktadır.

2.1.5. Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulmasına İlişkin Protokol

"Avrupa Konseyi, kişisel verilerin korunması konusunda ilk ciddi düzenleme olan "*Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme*" yi üye olan, olmayan ülkelere 28.01.1981 tarihinde imzaya açmıştır"¹⁰¹. Avrupa Konseyi 108 nolu Sözleşme'si olarak da anılmaktadır. "Sözleşme'nin başlangıç bölümünde belirtildiği gibi Avrupa Konseyi, üye ülkelerin hukuklarının bireysel hak ve özgürlükler bakımından geliştirilmesi, hukukun

¹⁰¹ Akgül, Danıştay ve AİHM, s. 188.

üstünlüğünün sağlanması ve üyeler arasında daha sıkı bir işbirliğinin sağlanmasını amaçlayan hükümetler arası bir teşkilattır"¹⁰².

Sözleşme' nin 1. maddesinde "*İşbu Sözleşmenin amacı, her bir tarafın ülkesinde, uyruğu veya ikamet yeri ne olursa olsun her gerçek kişinin temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kendisiyle ilgili kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel hayata saygı hakkını güvence altına almaktadır.*" denilmiştir. "Avrupa Konseyinin bireyin verilerinin korunmasına oldukça büyük katkıları olmuştur. 1968 yılında Avrupa Konseyinin Bakanlar Komitesi, veri işlem teknolojileri gelişimine paralel olarak, bireylerin özel yaşamına yönelik tehlikeler karşısında bireyin korunması için çalışmalara başlamıştır"¹⁰³. "Sözleşme yoluyla taraf devletlerin kendi egemenlik alanları içinde, uyruğu veya ikametgahı ne olursa olsun, bireylerin başta gizlilik hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesinin sağlanması amaçlanmıştır"¹⁰⁴.

"Sözleşme'ye taraf devletler arasında Avrupa Konseyi üyesi olmayan bir devlet yer almamaktadır ve Sözleşme'yi Ocak 2010 itibariyle Avrupa Konseyi üyesi 41 devlet onaylamıştır"¹⁰⁵. Ancak sözleşmeyi imzalayan iki devlet; Türkiye ve Rusya, iç hukuklarında sözleşmenin 4. maddesinde sözü edilen düzenlemeyi yapmayan iki ülke olmuştur. Sözleşmenin 4. maddesinde belirtildiği üzere, Sözleşme'ye taraf olan ülkelerin yükümlülüklerinin başında, kişisel verilerin korunması konusunda temel prensipleri belirleyip, bu sözleşme ülkelerinde yürürlüğe girmeden önce iç hukuklarında uygulanmasını sağlayacak önlemleri almaktır. Türkiye'de 18 Şubat 2016 tarihinde 6669 sayılı Kanun ile Sözleşme'nin onaylanmasının uygun bulunduğu Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. 24.03.2016 tarihinde 6698 sayılı KVKK yürürlüğe girmesiyle, Türkiye iç hukukunda da 108 sayılı Sözleşmenin 4. maddesinde yer alan kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel prensipler bakımından gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

"Sonuç olarak Avrupa Konseyinin 108 numaralı sözleşmesi, gerek kamusal gerekse özel sektörde geçerli olmak üzere verilerin korunması alanında kabul edilmiş olan uluslararası hukukun ilk bağlayıcı sözleşmesidir"¹⁰⁶.

¹⁰² AYTEKİN, s.3728.

¹⁰³ ŞİMŞEK, Anayasa Hukuku, s. 21.

¹⁰⁴ AYTEKİN, s.3279.

¹⁰⁵ ATAK, ss. 93-94.

¹⁰⁶ ŞİMŞEK, Anayasa Hukuku, s. 22.

2.1.6. Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımına İlişkin Direktif

Direktif, 24 Ekim 1995 tarihinde kabul edilmiş ve 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. “Bu Direktif daha sonraki yıllarda revize edilmiştir. İlk değişiklik 2002 daha sonraki değişiklik ise 2006 yılında yapılmıştır”¹⁰⁷. Direktif; “Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal hukuk sistemlerinde önemli farklılıkların bulunması ve etkili bir korumanın sağlanamaması, Avrupa Birliği içinde bir uyumlaştırmanın gerekli olduğunu ortaya koymuştur”¹⁰⁸. Direktifin hazırlanmasının en önemli sebebi 25. ve 26. maddelerinde belirtilmiştir. Buna göre, kişisel verilere yeterli koruma sağlamayan ülkelere veri transferinin yasaklanması, dolayısıyla Avrupa Ülkeleri ile ticaret yapmak isteyen ülkelerin iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapmak zorunda bırakılmasıdır.

Direktif madde 1; “kişisel verilerin korunmasının temel bir insan hakkı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu hükme göre, üye Devletler, gerçek kişilerin temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili özel yaşamın gizliliği hakkını koruyacaktır”¹⁰⁹.

Direktif’in 6. maddesi “veri kalitesine ilişkin prensipler” başlığı altında; taraf ülkeler, verilerin hakkaniyet çerçevesinde, kanuna uygun olarak işlenmesini, verilerin toplanabilmesi için aleni, meşru ve belirli bir amacın olmasını, bununla örtüşmeyen hiçbir işlemin yapılmamasını, verilerin gerçek ve güncel olması gerektiğini, veriler hangi amaç için toplandıysa ve işlendiyse o amaç ile ilgili ve yeterli olmasını, toplanan ve işlenen verilerin gereken süreden daha uzun tutulmaması ve veri öznesinin tespitine uygun şekilde tutulması ve toplanıp işlenen verilerin her türlü güvenlik tedbirleri alınarak korunmasının, sonrasında da silinme ya da düzeltilme gibi işlemlerin yapılmasına olanak verecek şekilde önlemler almakla yükümlü tutulmuşlardır.

“Direktif’te “kişisel veri”, “veri öznesi”, “veri kütüğü sahibi” gibi kişisel verilerin korunması ile ilgili temel kavramların tanımları yapılmıştır”¹¹⁰. Direktif’i “OECD, BM ve Avrupa Konseyi’nin 108 numaralı sözleşmesinden ayıran en önemli

¹⁰⁷ Kılınç, s. 1092.

¹⁰⁸ Akgül, Danıştay ve AİHM, s.211.

¹⁰⁹ Doğan, s. 18.

¹¹⁰ Aytekin, s.3729.

özelliği zorlayıcılıktır”¹¹¹. “Bu Direktif, kişisel verilere gerek kamudan gerek özel kişi ve kuruluşlardan gelebilecek ihlallere karşı önlem almayı ve ihlal öncesi sistemli bir koruma sağlamayı amaçlamıştır”¹¹². Bu konuyla ilgili "*Tamamen Kişisel veya Ev/Hane Halkı Faaliyetleri* istisnası konusunda Divan’ın önüne gelen ilk dava Lindqvist¹¹³ kararıdır”¹¹⁴.

“Avrupa Birliği mevzuatının içinde yer alan yönergeye uymak zorunlu olduğu gibi, AB üyesi ülkelerle ilişkiye geçerek veri transferi gerçekleştirmek için AB üyesi olmayan ülkelerin de eşdeğer koruma sağlama zorunlulukları bulunmaktadır”¹¹⁵. Aksi halde AB üyesi olmayan ülkeler ile üye ülkeler başta ticaret olmak üzere, yurt dışında yaşayan suçluların aranması, ülkesine iadesi ve benzeri konularda, Direktif’in uygulanmaması halinde, uluslararası veri akışı AB üyesi ülkelere sağlanmayacağı Direktif’in “*Kişisel Verilerin Üçüncü Ülkelere Transferi*” başlığı altında (95/46/EC md.25) açıkça belirtilmiştir.

Fakat Direktif’te yer alan düzenlemeler, teknolojiye yaşanan hızlı değişim, küreselleşme ve kişisel verilerin korunması hakkının giderek önem kazanması karşısında zaman içinde yetersiz kalmıştır. Bu nedenlerle Avrupa Birliğine üye Devletlerin kendi ülke vatandaşlarının Avrupa Birliği’nin her ülkesinde kişisel verilerinin aynı derecede korumaya tabi olması gerekliliğinden yola çıkarak AB

¹¹¹ Ünsal, s.105.

¹¹² Kılınç, s.1092.

¹¹³ **Lindqvist Kararı**; 1998 yılında Bayan Lindqvist yaşadığı yerdeki kiliseye cemaat olarak girmek isteyenlere bilgi verme ve gerekli prosedürü açıklamaya yönelik bir internet sayfası açmıştır. Kendi bilgileri başta olmak üzere, kilisede gönüllü olarak görev yapan 18 kişinin de bilgilerini, açtığı internet sayfasına işlemiştir. Bu bilgiler, üyelerin isimleri, telefon numaraları, kilisede yürüttükleri görevleri, hobileri şeklindedir. Bu gruptan bir üyenin ayağını incitmesi nedeniyle yarı zamanlı çalıştığı bilgisini de paylaşması üzerine, kişilerin bilgi ve rızaları dışında özellikle hassas nitelikli sağlık verilerinin de dahil olduğu bilgilerin paylaşıldığı ayrıca İsveç Veri Koruma Otoritesine de bu siteyi açtığını bildirilmediği gerekçesiyle Bayan Lindqvist hakkında para cezasına hükmedilmiş, bayan Lindqvist bu karara itiraz edince, davaya bakan üst mahkeme Avrupa Adalet Divanı’na davayı taşımıştır. Bayan Lindqvist, internet sayfasında yaptığı veri işleme ve paylaşımlarının ekonomik veya ticari bir kaygı taşımadığını, Direktif’in 3/2 maddesinde belirtilen “*bir gerçek kişi tarafından, tamamen kişisel veya ev içi faaliyeti esnasında*” şeklinde belirtilen kişisel verilerin bu gibi durumlarda işlenmesi halinde Direktif uygulanmayacaktır koşulunu sağladığını savunmuş ve bu nedenle suçlamalara itiraz etmiştir. Avrupa Adalet Divanı; kişilerin rızası ve bilgisi dışında, sağlık verilerini de kapsayan verilerin internette yayımlanması nedeniyle Bayan Lindqvist için verilecek kararın, Direktif ile temel hakları koruma altına alan ilgili ülkenin iç hukukunda yapılacak düzenlemelerin ve ulusal mahkemelerin konu hakkında karar verilebileceğine hükmetmiştir.

¹¹⁴ A.Aslı Bilgin, “Avrupa Birliğinde Verilerin Korunması ve “Tamamen Kişisel veya Ev/Hane Halkı Faaliyetleri” İstisnası”, **Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM)**, Ankara, 2017.

<http://ataum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/360/2017/11/SBE-AB-ABD-25-Yil-Armagani.pdf>, (21.02.2018), s. 179.

¹¹⁵ Ünsal, s. 105.

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nü 25 Mayıs 2018 yılında uygulamaya başlamış ve bununla birlikte 95/46/EC sayılı Direktif aynı tarihte yürürlükten kaldırılmıştır.

2.1.7. AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation - GDPR)

AB hukuku içerisinde özel bir öneme sahip olan; AIHS 8. maddesi ile garanti altına alınan, özel hayatın gizliliği ve ailenin korunması hakkını içeren 95/46/EC sayılı Direktif, bu doğrultuda temel bir yapı haline gelmişti. Direktif'in uygulanmaya başladığı 1995 yılından bu güne dek özellikle teknolojiye yaşanan hızlı değişim ile veri güvenliği anlamında ters bir orantı söz konusu olduğundan, günün koşullarına uygun yeni bir düzenleme yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Avrupa Parlamentosu tarafından 2016 yılında AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), kişisel verileri koruma ilkelerini geliştirmek ve üye ülke vatandaşlarının kişisel verilerini gelecekte de garanti altına almak için kabul edilmiştir. Kabul tarihinden en geç iki yıl içinde üye devletler tarafından ulusal hukuk sistemlerine GDPR hükümlerini dahil etmeleri öngörülmüş ve üye devletleri doğrudan bağlayıcı hale gelmiştir. GDPR' nin uygulamaya geçmesi ile 95/46/EC sayılı Direktif uygulamadan kaldırılmıştır.

“Tüzük, ayrıca ilgili kişilere kişisel verileri üzerinde daha fazla kontrol imkanı sağlamaktadır. İlgili kişilerin işlemlere verecekleri rıza için aranan şartlar ağırlaştırılmış, bu kişilere tanınan itiraz ve sildirme hakları güçlendirilmiş ve belki de en önemlisi, ilgili kişilere *unutulma hakkı* tanınmıştır”¹¹⁶. Tüzük ile kişisel verilerin toplanması, kaydedilmesi, paylaşılması ve silinmesi gibi konulara daha sıkı sınırlamalar getirilmiştir. Verilerin hukuka aykırı olarak işlendiği, paylaşıldığı ya da kullanıldığı tespit edildiğinde yaptırım olarak yüksek tazminatlar öngörülmüştür. Kişisel veriler dijital ortamda bulut sistemlerinde depo edildiği durumlarda da hak ihlali söz konusu olduğunda yaptırıma tabi tutulmaları düzenlenmiştir. Kişisel verilerin sadece üye ülkeler boyutuyla korunmasının yeterli olmayacağı, küresel anlamda bir koruma için, veri akışı sağlanan üye olmayan tüm ülkelerin iç hukukunda da uygun düzenlemeler yapılmadığı takdirde veri akışı yapılmayacağı belirtilmiştir. Kişisel verilerin kaydedilmesinden sonra, veri sahibinin talebi

¹¹⁶ Develioğlu, s. 13.

doğrultusunda işlenmiş verilerin kolaylıkla silinme işlemine tabi tutulacağı vurgulanmıştır. GDPR' nin Tüzük niteliğinde hazırlanmasının sebebi, üye ülke hukuk sistemleriyle kolayca uyumlaştırılabilir olması amacını taşımaktadır.

GDPR, 95/46/EC sayılı Direktif'e göre çok daha sert yaptırımlara sahiptir. Türkiye, iç hukuk sistemine dahil ettiği Kişisel Verileri Koruma Kanunu ile aslında AB tarafından hazırlanan bu Tüzük ile kendi iç hukuk sistemini uyumlaştırmıştır.

2.1.8. Biyotıp Sözleşmesi

Biyotik sözleşmesi hazırlanmasına ilişkin Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin, 1991/1160 sayılı Tavsiye Kararı ile “Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi (İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi)” 04.04.1997 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından imzaya açılmıştır. Türkiye Sözleşme'yi 03.12.2003 yılında onaylamıştır.

Sözleşme'nin özü hazırlanırken; “İnsan Hakları Evrensel Beyanname (1948)”, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi (1950)”, “Avrupa Sosyal Şartı (1961)”, “Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (1966)”, “Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesine Karşı Bireylerin Korunması Sözleşmesi (1981)” ve “Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)” göz önünde tutulmuştur. İnsan haklarına ve temel özgürlüklerine gösterilen saygı ile insan onurunun ve kimliğinin korunması başta olmak üzere, bireyleri kendi bedenleri üzerinde yapılacak her türlü tıbbi işlem öncesi bilgilendirmek ve rızasını almak kaydıyla tıbbi uygulama yapılmasının koşulları açıklanmıştır. Sözleşme ile özellikle insan genomu üzerinde yapılacak müdahaleler ile doğacak çocuğun cinsiyetini belirleme ya da genetik kalıtım nedeniyle ayrımcılık uygulanmasının önüne geçmek, doku ve organ nakillerinin ticari amaç güdülerek yapılmasının ve insanın bilimsel çalışmalarda isteği dışında denek olarak kullanılmasının önüne geçmek için, Sözleşme'yi onaylayan taraf devletlere sorumluluklar yüklemiştir. Türkiye Sözleşmeye 20. maddesi bakımından çekince koymuştur.

“Sözleşmeye göre insanlığın çıkarları ve refahı, salt toplum veya bilimin çıkarlarından üstün tutulmalıdır. Taraflar, sağlık ihtiyaçlarını ve kullanılabilir kaynakları göz önünde bulundurarak, kendi mevzuatları kapsamında, sağlık hizmetlerine uygun

kalitede adil erişim hakkı tanımak için gerekli önlemleri almalıdırlar”¹¹⁷. “Sözleşme kapsamında temel hak ve özgürlükler ile insan onuru kavramlarının, insan onuru, yaşam hakkı, insan kimliği, vücut bütünlüğü, hasta özerkliği, ayrımcılık yasağı, özel yaşamın gizliliğine saygı ve sağlık hizmetlerinden adil biçimde yararlanmadan oluştuğu görülmektedir”¹¹⁸.

Sözleşmenin üçüncü bölümü olan “özel yaşam ve bilgilendirilme hakkı” başlığı altında yer alan 10. maddede, “herkesin kendi sağlığı ile ilgili bilgiler bakımından, özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına” ve “herkes kendi sağlığı hakkında toplanmış bilgiyi öğrenme hakkına sahiptir” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm ile herkesin sağlığı ile ilgili “sır ve mahrem alanı” güvence altına alınmıştır.

2.1.9. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

Fransa'nın Nice kentinde 07.12.2000 tarihinde Avrupa Birliği'ne (AB) üye devletlerle imzalanmış, 54 madden oluşan bir sözleşmedir. “Avrupa Birliği tarihinde ilk kez Avrupa vatandaşlarının ve AB’de yaşayan herkesin bireysel, siyasi ve ekonomik haklarını tek bir metinde bir araya getirmiştir. 1 Aralık 2009’da Lizbon Antlaşması’nın yürürlüğe girmesiyle AB Temel Haklar Şartı hukuki olarak Birlik üyeleri için bağlayıcı hale gelmiştir”¹¹⁹. “AB Konseyi, Komisyon ve Parlamento tarafından onaylanan bu belge AB tarafından iç ilişkilerinde temel başvuru kaynağı olma yanında aday ülkeler için de Kopenhag Zirvesinde belirlenen insan hakları kriterlerinin ne anlama geldiğini tespiti yarayan bir metindir”¹²⁰.

“Şart’la birlikte hem Avrupa Konseyi’nin hem de Avrupa Birliği’nin temel hak ve özgürlüklerle ilişkin aldıkları kararlarla, azınlıkların korunması gibi alanlarda

¹¹⁷ Bilhan Güven, “Hasta Bilgilerinin Gizliliği Prensibi”, Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), **İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı (İnsan Hakları Hukuku)**, İstanbul, 2010.

<http://kisiselsaglikverileri.org/icerik/Hasta%20Bilgilerinin%20Gizlili%C4%9Fi%20Prensibi.pdf>, (21.02.2018), s. 24.

¹¹⁸Tuğrul Katoğlu, “Türk Hukukunun Bir Parçası Olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2006.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/270/2432.pdf>, (20.02.2018), s. 162.

¹¹⁹Akgül, Danişay ve AİHM, ss. 208-209.

¹²⁰Yüksel Metin, “Avrupa Temel Haklar Şartı”, **Ankara Üniversitesi Siyasi Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 57, Sayı: 4.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/469/5370.pdf>, (09.02.2018), s. 61.

da ortak bir formül bulunmuştur”¹²¹. “Şartın, sadece Birlik vatandaşlarının hukuki durum ve özgürlüklerinin altını çizmekle kalmadığı, Birlik’ e ve özellikle, *adalet, özgürlük ve güvenlik* ile ilgili politikalara yeni ve açık bir temel kazandırdığı vurgulanmaktadır”¹²². Şart’ın bir Bildirge niteliğinde olmasına rağmen AB Anayasası'nın esası olarak görülmektedir.

“Temel Haklar Şartı, günümüzdeki uluslararası insan hakları belgeleri içinde en modern temel hak katalogu olarak nitelenebilir. Şartın bu özelliği, onun bir taraftan yasa yapımı alanındaki aktüel gelişmeleri dikkate alan, en son hazırlanmış metin olmasından gelmektedir”¹²³.

AB Temel Haklar Şartı md.7 de: Özel ve aile yaşamına saygı başlığı altında “Herkes, özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.” denilmiştir. Kişisel bilgilerin korunması başlıklı 8. maddesinde; bireylerin kendilerine ait bilgilerin korunmasını isteme hakkına sahip oldukları, bu bilgilerin veri öznesinin rızasına bağlı ya da yasal bir zorunluluk halinde hukuka uygun kullanılabileceği, bilgileri toplanan kişinin bu bilgilere erişme ve düzeltme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kişisel bilgilere ait denetimi bağımsız ve tarafsız bir makamın yapacağı düzenlenmiştir. “Kişisel verilerin korunmasına ilişkin bu 8. maddenin, AIHS’ in 8. maddesi ile örtüştüğü, bunun yanında yine Avrupa Konseyi’nin 108 sayılı Sözleşmesi ile Avrupa Birliği’ne ait 95/46/EC sayılı Direktiften esinlenmiş olduğu kabul edilmektedir”¹²⁴.

Şart’ın *Eşitlikler* başlığı altındaki bölümünde; “kişisel bilgilerin korunması bakımından, ayrımcılık yasağını düzenleyen maddede, var olan özellikler dışında kalıtsal özelliklerden, bir azınlığa mensup olmaktan, maluliyet, yaş veya cinsel eğilimden dolayı ayrımcılık yasağı getirilmiştir”¹²⁵ şeklinde ifade edilmiştir. *Dayanışma* başlığı altında ki bölümde yer alan 35. maddede ise *Sağlık Hizmetleri* nin ulusal yasalar ile belirlenmesinin gerekliliği, tüm bireylerin eşitlik çerçevesinde, koruyucu sağlık hizmetlerinden, tıbbi tedaviden yararlanma hakkına sahip olduğu ve

¹²¹Hakan Taşdemir ve Hasan Demir, “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:2, Güz – 2002.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/8/406.pdf>, (14.02.2018), ss. 94-95.

¹²²Bahar Yeşim Deniz, “Avrupa Birliği Hukukunda Temel Haklar ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sistemi İle Etkileşim”, **TBB Dergisi**, 2011.

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-97-1106>, (14.02.2018), s. 54.

¹²³Metin, s. 51.

¹²⁴Gürsel, s. 96.

¹²⁵Metin, s. 51.

bütün birlik üyelerinin, yüksek düzeyde insan sağlığının korunması için, gerekli düzenlemeleri yapmaları vurgulanmıştır.

2.1.10. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ek Protokol

2001 yılında AK' nin imzaladığı Ek Protokol, 2004 yılında uygulamaya girmiş, 108 sayılı Sözleşme'yi iki alanda geliştirme amacıyla yapılmış ve iki kısımdan oluşmaktadır.

Birinci kısımda; “Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal kontrol sisteminin oluşturulması ve kontrolün anılan Sözleşme dikkate alınarak çıkarılacak ulusal kanun ve düzenlemeler ışığında yapılması gerektiği belirtilmiştir”¹²⁶. “Sözleşmenin asıl metni ilginçtir ki veri işlem faaliyetlerini kontrol edecek bağımsız bir organ öngörmemiştir. Bunun sebebi olarak ise, böyle bir organın konumu ve işlevleri bakımından üye Devletlerarasında var olan görüş ayrılıkları gösterilmektedir”¹²⁷.

Protokol'ün ikinci kısmında; “Kişisel verilerin üçüncü ülkelere transferi düzenlenmiştir. Kişisel verileri kabul edecek ülkenin veya organizasyonun, verilerin transferini gerçekleştirebilmesi için uygun veri koruma seviyesini göstermesi gerekmektedir”¹²⁸. Bu nedenle, verilerin paylaşılacağı ülkelerde kişisel verilerin transferi için gerekli olan veri koruma tedbirleri alınması ve tedbirlerin belirli bir seviyede olması halinde veri transferi sağlanabilecektir. “Eğer verilerin gönderileceği ülke veya organizasyon böyle bir seviye gösteremezse, verilerin transferi söz konusu protokole göre mümkün olmaz”¹²⁹. “Öte yandan, kamu yararının söz konusu olduğu veya güvenlik tedbirlerinin alınması gerektiği durumlarda uygunluk şartı aranmamaktadır”¹³⁰.

¹²⁶ Akgül, Danıştay ve AİHM, s.193.

¹²⁷ Şimşek, Anayasa Hukuku, s.27.

¹²⁸ Hayrünisa Özdemir, “Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması”, **Avrupa Konseyi Bünyesindeki Gelişme ve Düzenlemeler**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s. 23.

¹²⁹ Özdemir, s.23.

¹³⁰ Akgül, Danıştay ve AİHM, s. 193.

2.1.11. Sağlık Çalışanları İçin Sağlık Hizmetinde Gizliliğe ve Mahremiyete İlişkin Avrupa Rehber İlkeleri

2004-2006 yılları arasında “Avrupa Birliği 5. Çerçeve Programı” dahilinde İngiltere’ de yürütölen bir proje sonunda “*Sağlık Çalışanları İçin Sağlık Hizmetinde Gizliliğe ve Mahremiyete İlişkin Avrupa Rehber Kuralları*” oluşturulmuştur. “Rehber, sağlık Hizmetlerinin Sunulmasında Gizliliğe ve Mahremiyete İlişkin Avrupa Standartlarının bir bölümü olup, söz konusu bu Standartlar Rehberi daha detaylı olarak açıklamakta ve sağlık hizmeti sunan kurumlara etik ve yasal temeller çerçevesinde öneriler sunmaktadır”¹³¹.

Rehber’de iki temel ilke vurgulanmıştır. “Birincisi, bireylerin sağlık bilgilerinin gizliliği ve mahremiyeti konusunda haklarının olduğu, bu haklara saygı duyulması gerektiği ve bunun yasal açıdan da güvence altında olmasının zorunluluğu. İkincisi, hastanın kendi sağlık bilgilerine ulaşmasını, bu bilgilerin açıklanmasını ve kontrol etme hakkının bireye tanınması”¹³².

Rehber’de, *koruma, kullanım ve açıklama* başlıkları altında üç bölüm ve yirmi beş temel ilke yer almaktadır.

Sağlık Çalışanları İçin Sağlık Hizmetinde Gizliliğe ve Mahremiyete İlişkin Avrupa Rehber Kuralları hastaların özel yaşam ve mahremiyet haklarının korunması için hazırlanmış sağlık meslek mensupları için yol gösterici ilkelerdir. Rehber Kuralların giriş bölümünde “Avrupa Standartları, birincil olarak etik standartlar olup, sağlık çalışanlarının gizli bilgilerin korunması, kullanımı ve açıklanmasına ilişkin yasal yükümlölükler tüm sağlık çalışanları için aynı olmamakla birlikte, gizliliğin korunmasına ilişkin etik yükümlölükler tüm sağlık çalışanları için aynıdır”¹³³denilerek özel yaşamın gizliliğinin korunmasına ilişkin etik ilkeler çerçevesinde tüm sağlık meslek mensuplarının aynı derecede sorumlu olduğu belirtilmektedir.

¹³¹Hayad, “Sağlık Çalışanları İçin Sağlık Hizmetinde Gizliliğe ve Mahremiyete İlişkin Avrupa Rehber İlkeleri”, **Hasta ve Hasta Yakını Derneği**.

<http://www.hayad.org.tr/saglik-calisanlari-icin-saglik-hizmetinde-gizlilik-ve-mahremiyete-iliskin-avrupa-rehber-kurallari> (07.07.2018).

¹³²Görkey, s. 9.

¹³³ Hayad.

2.2. TÜRK HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASININ POZİTİF TEMELLERİ

Türk hukuk sisteminde, kişisel verilerin korunması ile ilgili uluslararası sözleşmelere taraf ülke olarak, özellikle Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanıp sunulan sözleşmelerin imzalanması ile birlikte, kişisel verileri koruma, aile hayatına saygı ve mahremiyete ilişkin kanun ve yönetmelikler hayata geçirilmiştir. Son olarak Türkiye, AK' nin 108 sayılı Sözleşme olarak da bilinen "*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi*" ni 28 Ocak 1981 tarihinde imzalamış fakat 26.03.2016 tarih ve 6698 sayılı Kanun olarak Türk hukuk sistemine dahil etmiştir.

2.2.1. T. C. Anayasa

12.12.2010 tarihinde gerçekleştirilen halk oylaması sonucunda Anayasa 20. maddede¹³⁴ yapılan ek düzenleme ile kişisel verilerin korunması temel bir insan hakkı olarak güvence altına alınmıştır. Ayrıca bu konuda AİHS' in ilgili maddeleri ile AİHM' nin kişisel verilerin korunmasının ihlali konusunda verdiği kararlar da dikkate alınmalıdır, nitekim bu anayasal bir zorunluluktur (Anayasa md.90/Son). Bu temel hakkın kullanımının ayrıca bir kanunla düzenlenmesi de öngörülmüştür, bu nedenle kişisel veriler ve bireylerin özel yaşamı 6698 sayılı KVKK ile koruma altına alınmıştır.

Demokratik devlet anayasalarında kişilere tanınan özgürlükler hak olarak tanındığında, artık kişilerin özgürlüklerine devlet keyfi müdahalede bulunamayacaktır. Bu durum devletin negatif yükümlülüğüdür. "Devletin negatif yükümlülüğü, özel yaşamın korunması amacıyla belirli eylemleri örneğin, Sözleşmeye aykırı olarak kişisel verileri toplama, saklama ve işleme gibi müdahaleleri yapmaktan kaçınmasını ifade eder"¹³⁵. Fakat bazı istisna durumlarda

¹³⁴ **Anayasa md. 20:** "Herkes kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızası ile işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

¹³⁵ Atak, s. 103.

devlet kişilerin özgürlüklerini belirli çerçevelerde kısıtlayabilmektedir. Örneğin "kişisel verilerin dokunulmazlığı ve korunması hakkının sınırlanması, kısmen veya tamamen bu hakkın durdurulmasında, Anayasanın 13.¹³⁶ ve 15.¹³⁷ maddelerinde gösterilen çerçevenin dışına çıkılamayacağı açıktır"¹³⁸. Ayrıca devlet kişilere tanınan hakları güvence altına almak zorundadır. Bu güvenceleri sağlamak için devletin alacağı önlemler ise devletin pozitif yükümlülüğünü oluşturmaktadır.

"Anayasa'nın 12. maddesinde temel hakların ve özgürlüklerin niteliği sayılırken bunların devredilemez ve vazgeçilemez nitelikte haklar olduğu bildirilmiştir. *Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz*, denilerek kişilik hakları kişinin kendisine karşı da korunmuştur"¹³⁹. Bunun yanı sıra, TCK'nin 132-140. maddeleri de bireylerin kişisel verilerini diğer kişi ve kurumlara karşı koruyan ceza yaptırımını getiren düzenlemelerdir. Bu nedenle de Anayasa hükümleri ile bağdaşmaması düşünülemez (Anayasa md. 11).¹⁴⁰

Anayasa ile kişilere tanınan "bir temel hak olarak bireyin kişisel verilerinin korunması hakkı, hem yasal bir temele veya ilgilinin rızasına dayanmaksızın kişisel verilerine yönelik hukuka aykırı müdahaleler karşısında bireyin korunmasını hem de bireyin kişisel verileri hakkında karar verme özgürlüğünün güvence altına alınmasını amaçlamaktadır"¹⁴¹. Anayasa'nın yanı sıra "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu", kişisel verileri koruma konusunda temel bir kanun olarak hazırlanmıştır.

¹³⁶ **Anayasa md. 13:** "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

¹³⁷ **Anayasa md. 15:** "Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. (Değişik: 7.5.2004-5170/2 md.) Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bundan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

¹³⁸ Bedia Acar, "Kişisel Verilerin Korunması", **Bedia Acar Hukuk Bürosu**. <http://bediaacar.av.tr/kisisel-verilerin-korunmasi/>, (25.02.2018).

¹³⁹ İlhan Gülel, "Tıbbi Müdahale Sözleşmesine Uygulanacak Hükümler", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 1, Yıl: 2, Sayı: 5, Nisan 2011, s. 617.

¹⁴⁰ Anayasa md. 11: *Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.*

¹⁴¹ Şimşek, s.114.

2.2.2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Türkiye, AK' nin 108 sayılı Sözleşme olarak bilinen "*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi*" ni 28 Ocak 1981 tarihinde imzalayan ilk ülkelerden biri olmasına ve Sözleşmenin "Tarafların Görevleri" başlığı altında 4. maddesinde¹⁴² hükme bağlanan, taraf ülkelerin iç hukukunda bu Sözleşmeye uygun düzenlemelerin yapılması koşulu ile Sözleşmenin geçerli olacağı açıkça belirtildiği halde, ancak 26 Mart 2016 tarihinde KVKK yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Konseyi üyesi olsun ya da olmasın, Sözleşme tüm ülkelere imzaya açılmıştır. Sözleşmeye taraf olmayan veya taraf olup da özellikle 4. maddenin gereğini yerine getirmeyen ülkeler ile AK' ne üye ülkeler arasında ticari antlaşma yapılmayacağı da vurgulanmıştır. Bu nedenle Türkiye'nin iç hukuk düzenlemesini yapması; öncelikle e-ticaret olmak üzere, teknoloji ile giderek büyüyen ticaretin önündeki sorunları bertaraf etme isteği ve yurt dışında yaşayan suçluların iadesi de dahil bir çok alanda ileriye dönük bilgi alışverişinde yaşanması muhtemel sorunlar konusunda duyduğu endişenin sonucudur. "95/46/AT sayılı Avrupa Birliği Yönergesi kişisel verilerin, yeterli koruma sağlamayan ülkelere transferini yasaklamıştır"¹⁴³. Avrupa Topluluğu'nun bu kararı almasında, iç hukuk düzenlemeleri ile kişisel verileri güvence altına almayan ülkeleri güvenli bulmaması ve ileride çıkabilecek anlaşmazlıklarda hukuki anlamda karşılıklı bilgi alışverişinin güvenli ve sağlıklı olmayacağı konusundaki endişelerinden kaynaklandığı kanaatindeyiz.

Kişisel verilerin korunması alanında iç hukukumuzda yapılan düzenleme ile çıkarılan kanun öncelikle; özel ve aile hayatına saygı hakkı çerçevesinde kişisel verilerin korunması ile üçüncü şahısların eline geçmesinde sakınca yaratacak kişisel verilerin hukuken koruma altına alınması bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca

¹⁴²AK 108 Sayılı Sözleşme md. 4:

1-Her Taraf, kendi iç hukukunda, işbu bölümde yer alan verilerin korunmasına ilişkin temel ilkelere işlerlik kazandırmak amacıyla gerekli önlemleri alır.

2-Bu önlemlerin Tarafça, en geç, Sözleşmenin kendisi bakımından yürürlüğe girdiği tarihte alınması zorunludur.

¹⁴³ İbrahim Korkmaz, "Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Bir Değerlendirme", **TBB Dergisi**, 2016, Sayı: 124, s. 84.

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2016-124-1571>, (25.02.3018).

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusunda kişisel verilerin korunmasına dair bir çerçeve kanun olmamasına vurgu yapılması nedeniyle, bu konuda yasal bir düzenlemenin yapılması zorunluluk haline gelmiştir. "Son olarak; ülkemizde kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanuni bir düzenleme olmaması nedeniyle, polis birimleri arasında etkin iş birliğini hayata geçiren EUROPOL ile güvenlik birimlerimiz arasında elektronik veri paylaşımı noktasında sıkıntılar yaşanmıştır."¹⁴⁴ Bu sıkıntıların sona ermesi ve sağlıklı veri akışı sağlanabilmesi anlamında da gerekli kanuni düzenlemeler yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bunun yanı sıra yabancıların ülkemizde yatırım yapabilmesi için gerekli verilerin aktarılmasında, hukuki bir düzenleme olmayışından kaynaklı sorunlar yaşanması gibi sebeplerden dolayı Sözleşmenin 4. maddesinde açıklanan iç hukuk düzenlemesinin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bunların yanı sıra 4 Mayıs 2016 tarihinde Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayınlanan yeni AB Genel Veri Koruma Tüzüğü, Kanun' nun kabul tarihinde hazırlık aşamasında olduğundan ve kabulünden sonra Birlik üyesi olmayan ülkeler içinde ciddi yaptırımlar getireceğinden 6698 sayılı Kanun' nun yürürlüğe girmesi genel olarak uluslararası zorunluluklardan kaynaklanmıştır denebilir.

Avrupa Konseyi 108 numaralı protokol gereği iç hukukumuzda, kişisel verileri korumaya yönelik çerçeve kanun olarak 6698 sayılı KVKK, 24.03.2016 tarihinde kabul edilmiş, Resmi Gazete'de (07.04.2016 tarih ve 29677 sayı) yayımlanarak, o tarihten itibaren yürürlüğe girmiştir. Kanun yedi bölüm ve otuz iki maddeden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Kanun'un amacı, kapsamı ve bazı kavramların tanımları yapılmıştır. İkinci bölümde; verilerin ve özel nitelikli verilerin işlenmesinde uyulması gereken ilkeler, şartlar, işlenme şekli, işlenmesini gerektiren sebebin ortadan kalkması ile veriyi silme, yok etme veya anonim hale getirilmesi ile kişisel verilerin sınır ötesine aktarılması düzenlenmiştir. Üçüncü bölümde; haklar ve yükümlülükler başlığı altında, veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü, ilgili kişinin hakları, veri güvenliğine ait yükümlülükler yer almaktadır. Dördüncü bölüm; veri sorumlusuna başvuru, kurula şikayet ve veri sorumluları sicili ile ilgili maddeler düzenlenmiştir. Beşinci bölümde; suçlar ve kabahatler konusu düzenlenmiştir. Altıncı bölüm; kişisel verileri koruma kurumu ve teşkilatını, son bölüm ise çeşitli

¹⁴⁴ KVKK, s.9.

hükümler başlığı altında istisna durumları hükme bağlayan maddelerden oluşmaktadır.

2.2.3. Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki Düzenlemeler

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu' nun (TCK) md. 135' den md. 137' ye kadar olan maddelerinde; kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi, işlenmesi ve açıklanması fiilleri ve bu fiillerin nitelikli hallerinin suç tanımları yapılmış, beraberinde uygulanacak yaptırımlar düzenlenmiştir. (6698 s. Kanun md. 17/1¹⁴⁵) "Hemen belirtmek gerekir kişisel verilerin korunması hakkı ile özel hayatın gizliliği hakkının temel çıkış noktaları örtüşmektedir. Esasen birçok ülkede, özel hayatın gizliliğinin tanımlanması sırasında kişisel verilerin korunması hakkı ile bağlantı kurulmaktadır"¹⁴⁶. Bu nedenle TCK 134. maddesi "*özel hayatın gizliliğini ihlal*" de çalışmamız dahilinde yer almaktadır.

Kişisel verilerin hukuka aykırı biçimde toplanması, kullanılması, kaydedilmesi, ifşası ve gereğinde silinmemesi fiilleri TCK da ayrı maddeler halinde yaptırıma bağlanmıştır. Ayrıca 6698 sayılı KVKK ile artık hangi eylemlerin suç sayıldığı açıkça belirtilmiştir. Kişisel verilerin korunmasına dair suçlar Kanun'un *kişilere karşı suçlar* başlığı altında yer alan ikinci kısım *özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar* bölümünde düzenlenmiştir.

Kişisel sağlık verilerinin hukuka aykırı kullanımında idarenin sorumluluğunun yanı sıra sağlık meslek mensubunun da TCK açısından "*özel hayatın gizliliğini ihlal*" (md. 134), "*kişisel verilerin kaydedilmesi*" (md. 135) ve "*verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu*" (md. 136) ile de bu suçların nitelikli hali olan "*kamu personelinin mesleğinin sağladığı kolaylık*" (md. 137) ile bu suçları işlemesi sonucu soruşturma ve kovuşturulması mümkündür.

¹⁴⁵ 6698 s. Kanun md. 17/1: *Kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140 ıncı madde hükümleri uygulanır.*

¹⁴⁶ Aydın Akgül, "Kişisel Verilerin Korunması Bağlamında Biyometrik Yöntemlerin Kullanılması ve Danıştay Yaklaşımı", **TTB Dergisi**, (Biyometrik). <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-118-1477>, (09.08.2018), s. 19.

“Özel yaşamın gizliliği hakkı, 1982 Anayasası’nın 20. maddesinde temel insan hakları arasında düzenlenerek güvence altına alınmıştır”¹⁴⁷. “Özel hayatın korunması ve özel hayata saygı negatif karakterli bir haktır. Hakkın bu niteliği, anayasal düzenlemeler yapılırken, devlete ve topluma bu alana karışmama hatta gölge etmeme ödevi de yüklemektedir”¹⁴⁸.

TCK md. 134/1 *kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal*; bu suçu işleyen kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ya da adli para cezası ile cezalandırılır. Eğer bu suç ses ve görüntü kaydı ile işlenirse cezanın iki kat arttırılır. TCK md. 134/2 kişilerin özel hayatına ilişkin ses ve görüntüleri ifşa eden ile bunu basın yayın yoluyla yapanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır olarak düzenlenmiştir. TCK md.134 de “özel hayat” tanımı yapılmamıştır. “Kanun koyucu doğrudan *özel hayatın gizliliğini* kabul etmiş ve bu gizliliğin ihlalini suç sayarak cezalandırmıştır”¹⁴⁹.

“Yalnızca tıp ve sağlık hukuku bakımından değil, hayatın her alanında ceza hukuku ve sorumluluk riski giderek artmakta, yeni suç tipleri kabul edilmekte, cezalar ağırlaştırılmakta ve önceden cezalandırılmayan davranış biçimleri, suç haline getirilmektedir”¹⁵⁰. “Kişilerin özel yaşamına müdahale olanağı veren giderek artan orandaki teknolojik gelişmeler karşısında hukuksal yarar olarak *özel yaşamın* korunması büyük önem kazanmıştır”¹⁵¹.

“Kişisel veriler esasen kişi hayatının gizli alanını oluşturduğundan bu bilgilerin açıklanması kişinin özel hayatına müdahale teşkil eder. Bu suçla korunan hukuki yarar kişi özel hayatı ve kişilik haklarıdır. Tıbbi verilerin tıp mensuplarınca hukuka aykırı olarak açıklanması halinde kişinin sağlık hakkı da engellenmektedir”¹⁵². Suçun “*kamu görevlisi tarafından görevinin verdiği yetkiyi kullanarak işlenmesi*”, fiilin “*nitelikli*” halini oluşturacaktır. (TCK md. 137)

¹⁴⁷ Esra Kaya, "Özel Hayata Gizli Bakış", **Ankara Barosu Hukuk Gündemi Dergisi**. <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/hgdmakale/2006-3/9.pdf>, (15.05.2018), s. 32.

¹⁴⁸ Aydın, s. 9.

¹⁴⁹ Fikret İlkiz, “Özel Hayatın Gizliliğinin İhlali”, **Bianet**.

<http://bianet.org/bianet/medya/98197-ozel-hayatın-gizliliğinin%20-ihlali>, (26.02.2018).

¹⁵⁰ R. Barış Erman, “Hekimlik Uygulamalarının Adli Tıbbi Güncellemesi”, **İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi**, No: 78, İstanbul, 2012, s. 35.

¹⁵¹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, "Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar", **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s.495.

¹⁵² Gökhan Taneri, "Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu", **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Türk Hukukunda Hekim Ceza Sorumluluğu**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014, s.318.

“Genelde tıp mensuplarının özelde hekimlerin hasta ile ilgili kişisel verilerin hastanın izni ya da hukuka uygunluk sebepleri olmaksızın açıklamaları durumunda hukuki, idari ve cezai olarak geniş yelpazede yaptırımlar karşımıza çıkmaktadır”¹⁵³.

“Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kimse, rızasıyla zarara sebep olmuşsa, zarar verenin eylemi hukuka aykırı sayılmaz. Ancak rıza, Medeni Kanun’un 23. maddesinde belirtildiği üzere kişilik haklarından vazgeçme niteliğinde olmamalıdır”¹⁵⁴. Bu nedenle özellikle hassas verileri oluşturan sağlık verilerinin üçüncü kişiler ile paylaşımı konusunda bireylerin hangi amaç için rıza vereceği bireye önceden anlayabileceği şekilde anlatılmalı ve daha sonra rızası alınmalıdır. “Kişinin iradesi, bütün hayat olaylarını özel hayat kapsamına almaya yeterli değildir. Ayrıca bu olayın gizliliğinin korunmasında, kişinin objektif bir yararının bulunması gerekir”¹⁵⁵. Genel olarak hastadan alınacak rıza ile kendisi, yakınları ya da kamu yararı için tehlike oluşturabilecek konularda verilerinin üçüncü kişilerle paylaşılacağı bilgisi verilmelidir. “Diğer yandan, bir kişinin özel yaşamına ilişkin bir bilginin onun onayı olmaksızın yayılması mahremiyete saldırı niteliğindedir ve demokrasi için herhangi bir yarar sağlamaz”¹⁵⁶.

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçu TCK’ da “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” başlığı altında yer almaktadır. TCK md. 135/1 hukuka aykırı olarak başkalarına ait verileri kaydedenlerin altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına çarptırılacağı düzenlenmiştir. Başkasına ait kişisel verilerin hukuka aykırı olarak toplanmasının ve kaydedilmesinin hukuka uygun hale getirilebilmesi için, verileri işlenecek kişilere önce konu hakkında bilgi verilmiş ve sonra da rızasının alınmış olması gerekir. Fakat bazen yasal zorunluluktan veya kamu yararının daha üstün olduğu durumlarda ilgili kişinin rızası alınmadan da veri işleme, hukuka uygun olabilir. Burada "korunan hukuki değer, suçun işlenmesi ile ihlal edilen, toplumsal düzen için korunması gereken, soyut, manevi değerlerdir. Suçlar, ihlalleri ceza

¹⁵³ Aydın, ss. 9-10.

¹⁵⁴ Elvan Sütken, “Basın Yoluyla Kişilik Haklarına Yapılan Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 1, Kayseri, 2013, ss.164-165.

¹⁵⁵ Ramazan Keklik, “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçlarının Yapısı”, **Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara - 2012, s. 127.

¹⁵⁶ Yener Ünver, “Özel Yaşam”, **Medya ve Ceza Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007, s. 156.

yaptırım ile güvence altına alınan, toplumda belirli derecede önem ve ağırlık taşıyan hukuki değerler göz önünde bulundurularak oluşturulur"¹⁵⁷.

TCK 135/2. maddede ise kaydedilen kişisel verinin "hassas veri" niteliğinde olması yani, bireyin inançları, sağlık bilgileri, sendikal bağlantıları gibi verilerini içeriyorsa birinci fıkraya uyarınca verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı düzenlenmiştir. Çünkü bu tür hassas verilerin ifşası ile bireyler toplum tarafından fişlenebilir ve hatta bu bilgilerin ele geçirilmesi ile üçüncü kişiler tarafından bireylere maddi ve manevi tehdit ve yaptırım uygulanabilir. Bu nedenle "5237 sayılı TCK' da kişisel verilerin korunması amacıyla yaratılan suç ve cezalar her kişisel veriyi değil; ancak, kişinin başkalarının duymasını istemeyeceği, dış görünüşünden anlaşılmayan bilgileri kapsamına almaktadır"¹⁵⁸.

"Kişinin kendi nefesine ait bilgiler kuşkusuz özel hayata ve hayatın gizli alanına dahildir. Böyle olduğu içindir ki, Kanun, 135. maddede aynı cezayı vermekle birlikte, iki fıkraya halinde, kişisel verilerin kaydedilmesini suç saymaktadır"¹⁵⁹. "Verilerin kaydedilmesi mutlaka bir yere, kağıda, bilgilerin yazılması, bilişim sistemi veya cihaza kaydedilmesi, saklanması veya depolanması tarzında olabilir. Kaydetme işlemi gerçekleştiği anda suç tamamlanmış olur. Kağıt yerine sanal ortam olması olmaması arasında fark yoktur"¹⁶⁰.

"Çeşitli kamu kurumlarında verilen kamu hizmetinin gereği olarak kişilerle ilgili bazı bilgiler ilgili kanun hükümlerine istinaden kayda alınmaktadır. Bu durumlarda, söz konusu suç oluşmayacaktır"¹⁶¹. Fakat "her türlü özel ya da resmi kuruluşlarca kişisel verilerin ilgili kurumlar dışında başka kişi ve kurumlarca ele geçirilmesi ya da kaydedilmesi halinde suç oluşacaktır. Kişilerin rızası alınarak kaydedilen bilgilerin amaçları dışında kullanılması da suç oluşturacaktır"¹⁶².

¹⁵⁷ Rezzan İtişgen, "Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2015.

[https://www.google.com.tr/#q=TAAD%2C+Y%C4%B1:6%2C+Say%C4%B1:23+\(Ekim+2015](https://www.google.com.tr/#q=TAAD%2C+Y%C4%B1:6%2C+Say%C4%B1:23+(Ekim+2015) (26.02.2018), s. 180.

¹⁵⁸ Handan Sevik Yokuş, "Kişisel Verilerin Açıklanması", Türkiye Barolar Birliği, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, **V. Türk Alman Tıp Hukuku Sempozyumu**, 28 Şubat-1 Mart 2008, Ankara, ss. 795-796.

¹⁵⁹ Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, "Özel Hayata Ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar", **Ankara Barosu Dergisi**, Güz, 2009.

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-4/1.pdf>, (26.02.2018), s. 19.

¹⁶⁰ Doğan Soyaslan, "Kişisel Verilerin Kaydedilmesi", **Ceza Hukuku Öze Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 357.

¹⁶¹ Sami Gören, "Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi", **En Son Değişikliklerle Açıklamalı - İçtihatlı 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012, s. 840.

¹⁶² Taneri, s. 318.

TCK 136. madde; *verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme*, "bu madde hükmü ile hukuka uygun olarak kaydedilmiş olsun veya olmasın, kişisel verileri hukuka aykırı olarak başkalarına vermek, yaymak veya ele geçirmek, bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır"¹⁶³. "6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 8. maddesinin üçüncü fıkrasında, kişisel verilerin üçüncü kişilere aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümlerin saklı olduğu düzenlenmiştir"¹⁶⁴. Ayrıca "TCK 136. maddeye bakıldığında, kişisel verilerin başkasına verilmesi veya yayılması suç haline getirilmiş ve açıklanması eylemi sayılmamıştır"¹⁶⁵.

Hastaların tıbbi bilgilerini, sağlık mesleği mensubunun ele geçirmesi veya başkasına vermesi fiili hukuka uygun olmamasının yanında, "sır saklama yükümlülüğü" ne de aykırıdır. "Sır saklama borcu anlamında sır, açıklanmamasında (gizli tutulmasında) hasta menfaati bulunan her şeydir. Neyin sır olduğu neyin sır olmadığı belirlenirken ortalama bir hasta tipi değil, somut hasta esas alınmalıdır. Sır saklama borcu, kural olarak tüm üçüncü şahıslara karşı geçerlidir"¹⁶⁶. Sır Saklama Yükümlülüğü, Anayasa (md. 17), Medeni Kanun (md. 24), Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi (md. 4), Hasta Hakları Yönetmeliği (md. 23) ve Hekimlik Meslek Etiği Kuralları da (md. 9/c) dahil olmak üzere hekimin sır saklama sorumluluğunun altı çizilmiştir. Oysa hasta verileri sadece hekim tarafından bilinen veriler değildir. "Tedaviyi yürüten hekimle birlikte, bilgisine müracaat edilen diğer hekim ve/veya hekimler, ebe, hemşire, hasta bakıcı veya asistan gibi yardımcı şahıslar, laboratuvar elemanları, sosyal hizmet görevlileri, idarede görev yapan personel ile sağlık hizmetinde görev yapan diğer tüm kişiler de sır saklama yükümlülüğü altındadır"¹⁶⁷. Örneğin, klinikte yemek dağıtan personel hastanın tuzsuz diyet yemesi gerektiğini "kalp koruma, karaciğer koruma veya böbrek koruma diyeti" şeklinde ya da ameliyata gidecek hastanın "aç" kalması gerektiğini elindeki hasta listesine bakıp öyle bilecektir. Bir başka örnek ise; bulaşıcı hastalığı olan bir hastanın odasının

¹⁶³ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, A. Caner, Yenidünya, "Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme", **Gereççeli Ceza Kanunları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 181.

¹⁶⁴ Korkmaz, s. 123.

¹⁶⁵ Güçlü Akyürek, "Kişisel Verilerin Korunması", **Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2011, s. 203.

¹⁶⁶ Battal Yılmaz, "Sözleşme İçindeki Hekimin Borçları, Sır Saklama Borcu", **Hekimin Hukuki Sorumluluğu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 52.

¹⁶⁷ Erkan Küçükgüngör, "Tıbbi Kayıtlarda Sır Saklama Yükümlülüğü", **III. Sağlık Hukuku Kurultayı**, Ankara Barosu, Ankara, 2010, s. 556.

temizlenmeden önce temizlik personeli tarafından bu durumun bilinmesi gerekir, çünkü temizlikten önce personelin özel giysiler giyerek kendisini korumaya alması ve daha sonra odayı temizlemeye girmesi gerekir. Temizlik bittikten sonra da kullandığı malzemeleri daha detaylı bir temizleme işlemine tabi tutması gerekmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 04.04.2011 tarihli kararında¹⁶⁸ hekimin, hastasının izni olmadan kişisel sağlık verilerini basına afişe etmesi ile sonuçlanan olayda, hekimin hastanın kimliğinin gizli tutulması gereken bir hastalık taşıdığı şüphesine rağmen sır saklama borcuna aykırı ve kusurlu davrandığı yönündedir. Burada korunan hukuki yarar kişinin özel yaşamı yanında sağlık hakkıdır. İsteyen herkes hastalığını gizleme hakkına sahiptir. Özellikle bulaşıcı hastalığı olan bir birey, kişisel sağlık verilerinin yeterince korunmadığını veya gizlenmediğini düşünürse sağlık hizmeti almaktan kaçınacak, kendisi ve toplum için çok daha ciddi sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Tüm bu nedenlerle sır saklama yükümlülüğü sadece hekimin değil, hasta ile ilgilenen tüm sağlık ekibinin yükümlülüğünde olması gerekmektedir.

“Sır saklama yükümlülüğü, vekalet sözleşmesine ilişkin Borçlar Kanunu hükümleri arasında açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte sır saklama yükümlülüğünün sadakat yükümlülüğünden kaynaklanan alt bir yükümlülük olduğu kabul edilmektedir”¹⁶⁹. “Ayrıca sır saklama sadece, hastaya müdahaleyi gerçekleştiren hekimin yükümlülüğü olmayıp sağlık kurumları ve sağlık çalışanları da, hasta ile ilgili olarak edindiği bilgileri ancak kanunun izin verdiği hallerde

¹⁶⁸ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2011/4-333 E., 2011/335 K. 2010, s. 556.

AİDS şüphesi ile bir kamu hastanesinde kan tahlili yaptıran bir kişi ile ilgili hastane görevlileri tarafından çağrılan basın mensuplarına, hastane başhekimi kendi odasında, bazı doktorları da çağırarak hasta hakkında bilgi vermiş ve hastanın yattığı odaya çıkan gazeteciler tarafından hastanın haberi olmadan fotoğrafları çekilmiştir. Ertesi gün test sonucu negatif gelmiş, fakat o günkü gazetelerde hastanın adı ve fotoğrafları yayınlanmıştır. Bu durum karşısında hasta Sağlık Bakanlığını dava etmiş ve maddi ve manevi tazminat kazanmıştır. Dava konusu, Bakanlık tarafından ödenen tazminatın başhekime rücuen açılan tazminat talebine ilişkindir. Kararda, “Kimliği gizli tutulması gereken bir hastalık nedeniyle hastaneye başvuran davacının, test sonuçlarının kesin raporu çıkmadan, basına resimleri ile afişe edilmesinde kusurlu bulunduğu ve basın elemanlarının kendilerine verilen bilgilerden fazlasını yazmış olmaları, davalının sorumluluğunu ortadan kaldırmadığı” şeklinde sonuca varılmıştır.

Murat Volkan Dülger, “Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2014.

http://www.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Resim/MedipostKapak/dergikapak/hukuk_dergisi_sayi2.pdf, (06.10.2018), ss. 61-62.

¹⁶⁹ Fadıl Yıldırım, “Sır Saklama Yükümlülüğünün Hukuki Temeli”, **Sağlık Hukuku Sempozyumu**, Yetkin Yayınevi, Erzincan, 2006, s.58.

açıklayabilir”¹⁷⁰. Kanunun izin vermediği hiçbir durumda hasta bilgilerini ya da hastanın durumunu, hasta ile ilgisi olmayan bir başka sağlık çalışanı ile paylaşmak aynı suçu oluşturacaktır. “Hekim diğer hekimlere ve hasta yakınlarına dahi, tedavinin geleceği zorunlu kılmadıkça sır sayılan hususları açıklamamalıdır. Bilimsel tebliğlerde de hastanın anonimliği korunmalıdır”¹⁷¹. Bu amaçla bilimsel çalışmalarda hasta adı gizlenmeli ya da rumuz kullanılmalıdır. "Kişinin sağlık durumu gizli alandır. Bu sebeple sağlık hizmeti veren kurum, kuruluş veya kişiler gizli alana dahil olan hastaya ait bilgilerin yayılmasını ve hastanın istemediği kişilerin eline geçmesini engellemek için gerekli bütün tedbirleri almakla yükümlüdürler"¹⁷². Örneğin, hasta bilgilerini ve tedavisini içeren hastane bilgi sistemlerinin sadece o hasta ile ilgilenen sağlık çalışanının özel şifresi ile kullanılmasını sağlamak gibi önlemler alınmalıdır. "Ünlü kişilerin sağlığına ilişkin bilgilerin açıklanması basının haber verme hakkı kapsamında değerlendirilmelidir. Ancak basına sağlık personelinin, hastanın rızası olmadan hastalık hakkında bilgi vermesi kişisel verilerin açıklanması suçu olur"¹⁷³. "Hastanın resmi de kişisel veri kapsamındadır. Nitekim bir plastik cerrahın, hastanın operasyon öncesi ve sonrası fotoğraflarını izinsiz olarak yayınlaması hukuka aykırı bulunmuştur"¹⁷⁴.

“Genelde tıp mensuplarının özelde hekimlerin hasta ile ilgili kişisel verilerin hastanın izni ya da hukuka uygunluk sebepleri olmaksızın açıklamaları durumunda hukuki, idari ve cezai olarak geniş yelpazede yaptırımlar karşımıza çıkmaktadır”¹⁷⁵. Henüz ülkemizde kişisel veriler ve hassas kişisel verilerin neler olduğu ve neden korunması gerektiği konusu toplumun yeterince farkında olduğu bir konu değildir. Fakat yakın gelecekte konu hakkında toplum yeterince bilgilendirildiğinde, kişisel verilerin korunması konusunda hassasiyetin artması ve beraberinde konuya yönelik şikayetlerin de artması mümkündür. “Gizli alanda bulunan bilgiler yasal ve tıbbi bir zorunluluk olmadıkça sadece hastanın istediği oranda ve hastanın istediği kurum, kuruluş ya da kişilere verilmelidir”¹⁷⁶. “Hasta olup da hekime hastalığı ile ilgili

¹⁷⁰ Özdemir, s.154.

¹⁷¹ Yılmaz, s.52.

¹⁷² Sinem Karasu, "Sağlık Hizmetlerinde Bilgisayar Kullanımının Getirdiği Sorunlar", **Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 151.

¹⁷³ Soyaslan, s. 132.

¹⁷⁴ Hakeri, Tıp Hukuku, s. 799.

¹⁷⁵ Aydın, s. 7.

¹⁷⁶ Karasu, s. 151.

bilgileri aktaran herkes, bu bilgilerin gizli kalacağı ve ilgisiz kişilere aktarılmayacağına güvenmelidir. Ancak bu suretle hasta ile hekim arasında bir güven ilişkisi oluşturulabilir”¹⁷⁷. Birçok hasta hastalığı ile ilgili utanma, kaygı duyma ve çekinme duygusu ile sağlık kurumuna gelmektedir. Bunların yanı sıra hastalığı hakkında bilgilerinin başkaları ile paylaşılması düşüncesi bile bireyi sağlık hizmeti almaktan alıkoyacaktır. “Bir diğer ifadeyle sır saklama yükümlülüğü, temelini, özerklik ve özel hayatın gizliliği gibi, temel etik prensiplerde bulmaktadır”¹⁷⁸.

Kişisel tıbbi verileri ele geçirme, verme ya da yayma fiilleri sağlık personelinin mesleklerinin sağladığı kolaylıkla işleyebilecekleri suçlardandır. Öte taraftan sağlık meslek mensubunun hastalar hakkında öğrendiği tıbbi bilgiler nedeniyle Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu md. 46¹⁷⁹ (CMK) ve Hukuk Muhakemeleri Usul Kanunu md. 250¹⁸⁰ (HMK) göre tanıklıktan çekinme hakları da vardır.

Sağlık meslek mensubunun sır saklama sorumluluğu yanında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu md. 57¹⁸¹ de sözü edilen bulaşıcı hastalık durumlarında bildirim zorunluluğu vardır.

“Bilirkişi hekimler, adli tabipler, otopsi yapan hekimler kişisel verileri gizlemekle yükümlüdürler. Ancak kovuşturma organı, bilgi istemişse bunları vermek

¹⁷⁷ Dülger, s. 62.

¹⁷⁸ Küçükgüngör, s. 556.

¹⁷⁹ CMK (md. 46) Meslek ve Sürekli Uğraşları Sebebiyle Tanıklıktan Çekinme:

1/b- Hekimler, dış hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler.

2- Yukarıdaki fıkranın (a) bendinde belirtilenler dışında kalan kişiler, ilgilinin rızasının varlığı halinde, tanıklıktan çekinemez.

¹⁸⁰ HMK (md. 250/c): *Aşağıdaki hallerde tanıklıktan çekinilebilir:*

Tanığın beyanı, meslek veya sanatına ait olan sırların ortaya çıkmasına sebebiyet verecekse."

¹⁸¹ Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (md. 57) Memleket Dahilinde Sari Ve Salgın Hastalıklarla Mücadele:

"Kolera, veba (Bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, kara humma (HummayiTyroidi) daimi surette basil çıkaran mikrop hamilleri dahil-paratyroid humması veya her nevi gıda maddeleri tesemümatı, çiçek, difteri (Kuşpalazı)-bütün tevkiati dahi sari beyin humması (İltihabi sahayaidimağii şevki müstevli), uyku hastalığı (İltahabidimağii sari), dizanteri (Basilli ve amipli), luhusa humması (Hummainifası) ruam, kızıl, şarbon, felci tifli (İltahabınuhaikuddamii sincabi hattı tifli), kızamık, cüzam (miskin), hummairacia ve malta humması hastalıklarından biri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veyahut bu hastalıklardan vefiyat vuku bulur veya meftin bu hastalıklardan biri sebebiyle husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikir edilen kimseler vak'ayı haber vermeye mecburdurlar. Kudurmuş veya kuduz şüpheli bir hayvan tarafından ısırılmaları, kuduza müptela hastaların veya kuduzdan ölenlerin ihbarı da mecburidir."

kanun hükmünü icra anlamına gelir. Tıbbi araştırmalarda bulunan doktorlarda sır saklamak ile yükümlüdürler”¹⁸².

5237 sayılı TCK’ da, *Kanun hükmünü yerine getirme (md.24/1)*, *Meşru savunma (md.25/1)*, *Hakkın kullanılması (md.26/1)*, *İlgilinin rızası (md.26/2)*, hukuka uygunluk sebepleri olarak sayılmıştır. Sağlık meslek mensupları bakımından, TCK 24/1-2. maddesi¹⁸³ gereği kanunla verilen görevin yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedeni sayılmıştır.

Sonuç olarak, kanundan kaynaklı yetki olmadan kişisel verileri ele geçiren, yayan ve başkasına verenler hakkında yaptırım uygulanacağı açıktır.

TCK 137. madde¹⁸⁴ “özel hayatın gizliliğini ihlal (134. md.)”, “kişisel verilerin kaydedilmesi (135. md.)” ve “verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme (136. md.)” suçlarının nitelikli hali olup, mesleğinin sağladığı kolaylıktan faydalanarak bu suçları işleyenler için uygulanacak yaptırımları düzenlemektedir. Bu madde sağlık mesleği mensubunun görevi gereği elde ettiği hasta bilgilerini başkalarıyla paylaşması durumunda uygulanmaktadır. Fakat hastaların tıbbi bilgilerini, hasta ile ilgili sağlık personeli tarafından, hastanın tedavisi ile ilgili olan başka meslektaşı ile paylaşması, fikir alış verişinde bulunması, hastanın adı gizli kalmak kaydı ile eğitim amaçlı kullanılması ya da kamu yararı gözetilen davalarda kovuşturma organları tarafından tıbbi verilerin delil olarak kullanılması gibi durumlar bu madde kapsamında değerlendirilemez.

5271 sayılı CMK ile hukuka aykırı kanıtlar, duruşmaların aleniliğinin kaldırılması, küçükler için hükmün gizli oturumda açıklanması, vücudun muayenesi ve örnek alınması, tanıklıktan çekinme, arama ve el koymaya ilişkin hükümler ile susma hakkı gibi konularda, yargılama sistemi içerisinde, koruma sağlanması amaçlanmıştır. Aynı zamanda ceza muhakemesi açısından, suç izlerinin insan

¹⁸²Doğan Soyaslan, “Hekimlerin Ceza Hukuku Yönünden Sorumluluğu”, **Sağlık Hukuku Digestası**, 2009.

<http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf>, (08.11.2018), s. 132.

¹⁸³ TCK md. 24:

1-Kanun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.

2-Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.

¹⁸⁴ TCK md. 137/1:

Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

a-Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetkiyi kötüye kullanmak suretiyle,

b-Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

İşlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında arttırılır.

bedeninde kalan kısmının incelenerek suçun aydınlatılmasına çalışılmaktadır. “Fakat burada insan bedenine saygı, sağlık hakkı ile suçla bozulan kamu barışının onun aydınlatılması ile yeniden tesisi arasında bir yarış vardır. Vücuda müdahaleyi kapsayan beden muayenesi ve vücuttan örnek almayı düzenleyen maddelerin bu iki menfaat arasındaki dengeyi gözetmesi ve sağlaması gerekir”¹⁸⁵.

CMK 75-82. maddeleri arasında şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması ve diğer kişilerin beden muayenesi ve moleküler genetik incelemelerin nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Fakat kişiye müdahale edileceği sırada kişinin buna rıza göstermemesi durumunda nasıl davranılacağı ile ilgili konularda kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

CMK md. 80/1, *Genetik İnceleme Sonuçlarının Gizliliği*; 75, 76 ve 78 inci madde hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından başkasına verilemez hükmü ile alınan genetik örneklerin kişisel veri niteliğinde değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

CMK md. 139/6, *Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme, Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi; Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz (Ek: 21.2.2014-6526/13 md.) Suçla bağlantılı olmayan kişisel bilgiler yok edilir.* Bu hüküm ile kişisel verilerin amacı dışında kullanılmasının önüne geçilmiştir.

2005 tarihli *Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik*' in “İlgilinin Rızası” başlığı altında 18. maddesinde¹⁸⁶ ilgili kişinin müdahaleye rıza vermediği durumlarda ne yapılacağı açıklanmıştır. Aynı Yönetmeliğin 13/3. paragrafında, bilirkişiye gönderilecek beden ve doku örneklerinin gizliliğini sağlamak ve çıkabilecek karışıklığı engellemek için

¹⁸⁵ Aydın Akgül, “Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alma”, **Dergi Park**, (Beden).

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/271158>, (01.03.2018), s. 51.

¹⁸⁶ Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik md.18:

Mevzuatın aranan tüm koşulların gerçekleşmiş olmasına ve şüpheli, sanık veya diğer kişilerin bu konuda aydınlatılmış olmalarına rağmen muayene yapılmasına ya da örnek alınmasına rıza vermemeleri halinde, kararın infazı için ilgilinin muayenesi veya vücudundan örnek alınmasını sağlamak üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli önlemler alınır.

örnek alınan kişinin isim, soy isim, adres ve doğum tarihine uygun olacak şekilde bir kodlama ile örneklerin gönderilmesi düzenlenmiştir.

“Moleküler genetik inceleme sonuçlarının gizliliği” başlığı altında Yönetmelik 14. maddesinde de alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarının kişisel veri niteliğinde olduğu ve başka bir amaç için kullanılmayacağı, bu bilgileri öğrenme yetkisine sahip kişilerin de bu bilgileri kimseye veremeyeceği düzenlenmiştir. “Bu düzenlemelerle aslında insan vücuduna yapılabilecek her türlü müdahalede onun onurunun dikkate alınması gerektiğini, yargıç kararı olmaksızın şüpheli veya sanığın vücudundan kan, idrar vs. örneğinin alınamayacağını, bu verilerin hiçbir biçimde kullanılmayacağı düzenlenmiştir”¹⁸⁷.

“AİHM bedene yapılan müdahalenin dayanağının kanun olması gerektiğine ilişkin bir kararında, şüphelinin gözaltındayken zorla genital muayeneye maruz kalmasını, AİHS 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir”¹⁸⁸. (AİHM Y.F /Türkiye Kararı (2003)¹⁸⁹

2.2.4. Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi

Deontolojinin sözlük anlamı; 1) *Aynı meslek grubunda olan insanların birbirleri ile olan ilişkilerinde uyulması öngörülen ahlaki, moral değerler.* 2) *Meslek ahlaki.* 3) *Ödev bilgisi, yükümlülükler bilgisi, normatif bilgi.*¹⁹⁰

Tıbbi Deontolojinin sözlük anlamı; *Hekimin mesleki etkinlikleri sırasında, hastasına, hasta sahibine, meslektaşlarına ve topluma karşı, uymak ve uygulamak zorunda olduğu kurallar, tutum ve davranışların normatif bilgisi.*

¹⁸⁷ Mahmutoğlu, s. 29.

¹⁸⁸ Pervin Aksoy İpekçioğlu, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alma”, *İÜHFİM*, C.LXX, 2012.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/97700>, (10.09.2018), s.30.

¹⁸⁹ AİHM Y.F Türkiye Kararı: 13 Mayıs 1994 tarihinde Y.F’ nin, terör örgütüne üye olmak şüphesi ile gözaltına alınmasının ardından polis tarafından vücudunda herhangi bir darp izi bulunup bulunmadığının vajinal ve anal ilişkinin tespit edip raporlanmasını talep etmiş, şüphelinin tüm itirazlarına rağmen jinekolojik muayene yapılması üzerine, AİHS 8. Madde ile korunan haklarına müdahale iddiası ile dava açılmıştır.

Mahkeme, Türk kanunlarına göre bir kimsenin bedensel bütünlüğüne tıbbi gereklilik ve kanunun gerekli gördüğü durumlar hariç ya da söz konusu kişinin rızası olmadan müdahale edilemeyeceği, soruşturma sırasında sadece savcının emri ile muayene edilebileceğini, bu nedenle Mahkeme AİHS 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

¹⁹⁰

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi md. 4: *Tabip ve diş tabibi, meslek ve sanatının icrası vesilesiyle muttali olduğu sırları, kanuni mecburiyet olmadıkça, ifşa edemez. Tıbbi toplantılarda takdim edilen veya yayınlarda bahis konusu olan vakalarda, hastanın hüviyeti açıklanamaz.* “Tabipler meslekleri dolayısıyla öğrendikleri sırları, kanuni zorunluluk olmadıkça açıklayamazlar. Tıbbi toplantılarda takdim edilen veya yayınlarda bahis konusu olan sahalarda, hastanın hüviyeti açıklanamaz. Böyle bir açıklama TCK da öngörülen özel hayatın gizliliğine ilişkin hükümleri ihlal eder”¹⁹¹. Bu gibi durumlarda sağlık meslek mensupları hastaları hakkında öğrendikleri sır niteliğindeki bilgileri mahkeme önünde açıklamaktan çekinebilirler. Tanıklıktan çekinme konusunda CMK ve HMK gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

“Güncel pratik kullanımda deontoloji, sağlık profesyonellerinin görevlerini belirleyen kuralları ifade etmektedir. Ancak bu kurallar sadece resmi değil, gayri resmi de olabilir. Güncel anlamda deontolojinin arkasında hukukun desteği vardır ve bu yolla yaptırım gücüne sahiptir”¹⁹². “Bir başka yaklaşım da bu sorunları deontoloji-hukuk ekseninde yani bunların mevzuata geçme oranları ile değerlendirebilecektir”¹⁹³. Bunun yanı sıra “deontoloji hekime hangi durumda hangi şekilde davranacağını dikte eder. Görevli kişi, doğru ve yanlışın ölçüleri olarak kabul edilen bu kurallara uyduğu sürece sonuçlar deontolojiyi ilgilendirmez, onun ilgilendiği koyduğu kurallara uyulup uyulmamasıdır”¹⁹⁴.

“Hekimlik gibi kişinin yaşam alanına giren mesleklerde, kişinin gizli ve özel sırları hakkında, edinilen bilgilerin *meslek sırrı* olarak saklanması zorunludur. Aksi takdirde *sır, sahibinin kişilik haklarına* saldırı olacağından doktorun cezai ve hukuki sorumluluğu olacaktır”¹⁹⁵.

¹⁹¹Soyaslan, s. 132.

¹⁹²Tamer Akça, “Deontoloji”, **Deontolojiden Biyoetiğe Tıp Etiğinin Evrimi**.
http://endokrin.com/pdf/220868211640_addd_agustos_2012.pdf, (03.03.2018), s. 1.

¹⁹³Berna Arda ve Serap şahinoğlu Pelin, “Tıbbi Etik: Tanımı, içeriği, Yöntemi ve Başlıca Konuları”
Ankara Tıp Mecmuası, Sayı: 48.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/36/859/10903.pdf>, (03.03.2018), s. 329.

¹⁹⁴Akça, s. 1.

¹⁹⁵Cemal Öztürkler, “Hukuk Uygulamasında Tıbbi Sorumluluk”, **Teşhis, Tedavi ve Tıbbi Müdahaleden Doğan Tazminat Davaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s. 291.

2.2.5. Türk Eczacılar Deontoloji Tüzüğü

Eczacıların da kanuna aykırı olmayacak şekilde meslek sırlarını gizlemesi gerekir fakat bildirim zorunlu hastalıklarda da uygun şekilde ve uygun mercilere bildirimlerini yapmalıdırlar.

Türk Eczacılar Deontoloji Tüzüğü 4. madde, *Eczacı, meslek ve sanatının icrası sırasında öğrendiği sırları, kanuni zorunluluk olmadıkça ifşa edemez. Mesleki toplantı veya yayınlarda hastanın kimliği açıklanamaz. “Kızıl, kızamık ve tifo gibi hastalıklarda bilgi sahibi olduğu aileyi sağlık teşkilatına bildirmesi gerekir. Eczacı eline geçen (gelen) bir reçeteden bu reçete sahibinin aile fertlerinin iç durumlarına az çok vakıf olabilir”*¹⁹⁶.

Hastaların elindeki reçetelerden, hatta artık Medula sistemine girilen elektronik reçete şifresini kullanarak kişinin hastalık teşhisini ve son bir yıl içinde kullandığı ilaçları bilmek, anlamak eczacılar için mümkündür. Hastanelerin merkezi eczaneleri dışında, semt eczanelerinde sadece eczacılar değil, eczane kalfa ve çırakları da hastaların bilgilerini bilgisayar sisteminden görebilmektedir. Bu nedenle hastaların özel hayatları içinde yer alan hassas veri olarak nitelenen sağlık verilerine eczacı kalfası ve çırağı tarafından da ulaşılması, kişilerin özel hayatını ihlal etmektedir ve bu kişiler tarafından verilerine ulaşılan hastaların bu verilerinin başkalarıyla da paylaşılması mümkündür. Eczacıların, Türk Eczacılar Deontoloji Tüzüğü 4. maddesinde sözü edilen sır saklama sorumlulukları yanı sıra, eczacının yanında çalıştırdığı kişiler bakımından da sır saklama konusunda sorumlu olmaları gerekir.

“İlaça yönelik eczacı sorumluluklarının büyük bir kısmı yasalar ile belirlenmiştir. Tarih boyunca sağlığının oto sınırlayıcı olan deontoloji kuralları hastanın iyiliğini savunan ve koruyan bir iç disiplin olmuştur. Deontoloji kuralları hastalar ve sağlıkçılar için evrensel niteliğe sahip bir destek kuvvettir”¹⁹⁷.

¹⁹⁶ Şevket Yağtu, “Eczacının Sağlığı Korumada ve Sosyal Hayatta Vazife ve Mes’uliyetleri”, **Eczacılık Deontolojisi (Meslek ahlakı ve adabı)**, Ankara, 1968.

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/255.pdf>, (03.03.2018), s. 16.

¹⁹⁷ Nazlı Şencan, “Eczacı Bakış Açısı İle İlaç Hukuku”, Sağlık Hukuku Digestası, **Ankara Barosu Yayınları**, Ankara, 2009, Sayı: 1.

<http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf>, (03.03.2018), s. 181.

2.2.6. Hasta Hakları Yönetmeliği

Hasta Hakları Yönetmeliği (HHY) ülkemizde 1998 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Yönetmelik, hastaların insan haklarını sağlık hizmetleri alanında da kullanabilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Anayasa ve uluslararası mevzuat çerçevesinde, sağlık bakım hizmeti veren her türlü kurum ve kuruluşta ya da sağlık hizmeti verilen her türlü durumda, insan onuruna yakışır şekilde ve her insanın bu haklardan faydalanabilmesinin esas ve usulleri düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 21. maddesi¹⁹⁸ ve 23. maddesi¹⁹⁹ olan hastaların mahremiyet ve bilgilerinin gizliliği hakkı aynı zamanda anayasal koruma altındadır. (Anayasa. md. 20)

HHY Türk sağlık mevzuatında bu güne kadar hasta hakları konusunda yapılmış en önemli yasal düzenleme olmasına rağmen, özel bir yasa ile korunması, denetlenmesi ve bu hakların ihlali durumunda hukuksal yaptırım yoluna gidilmesi, hasta haklarını ihlal konusunda daha önleyici bir işleve sahip olabilir.

HHY 43. maddesi, "Sağlık Kurum ve Kuruluşlarının Sorumluluğu" başlığı altında, hasta haklarını ihlal eden sağlık personelinin çalıştıran kurum ve kuruluşlara tazminat ya da ceza anlamında yaptırım uygulanacağını ayrıca söz konusu hak ihlalinin bir kamu kurumunda idari işlemle kaynaklanması halinde 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK)" md. 12 uyarınca hak ihlaline uğrayan

¹⁹⁸ HHY md. 21: *Hastanın, mahremiyetine saygı gösterilmesi esastır. Hasta mahremiyetinin korunmasını açıkça talep de edebilir. Her türlü tıbbi müdahale, hastanın mahremiyetine saygı gösterilmek suretiyle icra edilir. Mahremiyete saygı gösterilmesi ve bunu isteme hakkı*

a) *Hastanın, sağlık durumu ile ilgili tıbbi değerlendirmelerin gizlilik içerisinde yürütülmesini,*
b) *Muayenenin, teşhisini tedavinin ve hasta ile doğrudan teması gerektiren diğer işlemlerin makul bir gizlilik ortamında gerçekleştirilmesini,*

c) *Tibben sakınca olmayan hallerde yanında bir yakınının bulunmasına izin verilmesini,*

d) *Tedavisi ile doğrudan ilgili olmayan kimselerin, tıbbi müdahale sırasında bulunmamasını,*

e) *Hastalığın mahiyeti gerektirmedikçe hastanın şahsi ve ailevi hayatına müdahale edilmemesini,*

f) *Sağlık harcamalarının kaynağının gizli tutulmasını, kapsar. Ölüm olayı, mahremiyetin bozulması hakkını vermez. Eğitim verilen sağlık kurum ve kuruluşlarında, hastanın tedavisi ile doğrudan ilgili olmayanların tıbbi müdahale sırasında bulunması gerekli ise; önceden veya tedavi sırasında bunun için hastanın ayrıca rızası alınır.*

¹⁹⁹ HHY md. 23: *Sağlık hizmetinin verilmesi sebebiyle edinilen bilgiler, kanun ile müsaade edilen haller dışında, hiçbir şekilde açıklanamaz. Kişinin rızasına dayansa bile, kişilik haklarından bütünüyle vazgeçilmesi, bu hakların başkalarına devri veya aşırı şekilde sınırlandırılması neticesini doğuran hallerde bilginin açıklanması, bunları açıklayanın hukuki sorumluluğunu kaldırmaz. Hukuki ve ahlaki yönden geçerli ve haklı bir sebebe dayanmaksızın hastaya zarar verme ihtimali bulunan bilginin ifşa edilmesi, personelin ve diğer kimselerin hukuki ve cezai sorumluluğunu gerektirir. Araştırma ve eğitim amacı ile yapılan faaliyetlerde de hastanın kimlik bilgileri, rızası olmaksızın açıklanamaz.*

hastanın tam yargı davası veya iptal davası açabileceği düzenlenmiştir. Madde 44 de ise, "Devlet Memuru veya Diğer Kamu Görevlisi Personelin Sorumluluğu" başlığı ile kamu personeli tarafından hasta haklarının ihlali söz konusu olduğunda cezai, mali ve inzibati sorumluluk doğabileceği düzenlenmiştir. Madde 45 de "Kamu Personelinin Sorumluluğunu Tespit Usulü" başlığı altında, hasta haklarını ihlal eden personelin şikayete bağlı ya da idare tarafından hakkın ihlal edildiğinin tespiti ile olayın takibi, soruşturulması ve gerekirse yaptırım uygulanması valiliklerce, Bakanlık müfettişi ya da görevlendirilen muhakkik tarafından yapılacağı düzenlenmiştir. Madde 46 da, "Kamu Personeli Hakkındaki Müeyyideler" başlığı altında, kamu görevlisinin görevi sırasında hasta haklarını ihlali halinde idare tarafından disiplin cezası verilebileceği, dava sonucu çıkacak tazminatı personele rücu ettirebileceği, ayrıca hak ihlali ceza hukukuna göre suç teşkil ettiği durumlarda cezai müeyyide uygulanabileceği düzenlenmiştir. Madde 47 de, "Kamu Görevlisi Olmayan Personelin Sorumluluğu" başlığı altında, hak ihlalinde bulunan kamu görevlisi olmayan personel için uygulanacak yaptırımlar, disiplin cezaları ile cezalandırılabilirliği ve hem ihlali yapan personele hem de personeli çalıştıran kamu kurum ve kuruluşuna karşı dava açma yoluna gidilebileceği düzenlenmiştir. Madde 48 de, "Kurum ve Kuruluş Yetkililerinin Görevi" başlığı altında, sağlık hizmeti veren tüm kurum ve kuruluşların yetkili makamları tarafından, hasta haklarının, tüm hasta, personel ve ziyaretçiler tarafından görülebilir pano, broşür ve listeler halinde düzenlenip erişilebilir olmasını sağlamaları konusunda yetkili ve sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Yönetmeliğin sayılan maddeleri ile idareye yüklediği sorumluluk, özellikle hassas veri niteliğindeki sağlık verilerinin sadece kamu yararı gözetilmesi durumunda idarece kullanılabilmesi, aksi durumlarda bireylerin verilerinin gizliliğini koruma konusunda idarenin alacağı önlem ve yaptırımlar ile veri gizliliğinin ihlal edilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

2.2.7. Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik

Yönetmelik, "663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK)" nin 8-1/j maddesi²⁰⁰ ve 47. maddesi²⁰¹ ile 3359 sayılı "Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu" nun 3-1/f maddesine²⁰² dayanak oluşturan 3. madde uyarınca hazırlanmıştır. 20.10.2016 tarih ve 29863 sayılı Resmi Gazete'de yayımı ile yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Yönetmelikte, kişisel verilerin korunması ve mahremiyet hakkının güvenceye alınması, özel veri kategorisinde olan kişisel sağlık verilerinin toplanması, işlenmesi, aktarılması için gerekli sistemlerin kurulması, kişisel sağlık verilerinin kaydedildiği bu sistemlerin güvenliğinin ve denetiminin sağlanması amacıyla sağlık hizmeti veren personel hareketlerinin Bakanlığa bildirilmesi konularında uyulacak usul ve esaslara yer verilmiştir.

Yönetmeliğin kapsamı; sağlık hizmeti sunucuları, tıbbi verileri işlenen kişiler, bilgi yönetim sistemlerinin yazılım ve donanımlarıyla, veri arşiv sistemlerini hazırlayan gerçek ve tüzel kişiler ve tüm bunların dışında olup da kişisel sağlık verilerini mevzuata uygun olarak işleyen kamu ya da özel hukuk kişileridir.

²⁰⁰ 663 sayılı KHK md. 8-1/j:

İlgili mevzuat çerçevesinde kişisel verilerin korunmasına ve veri mahremiyetinin sağlanmasına yönelik düzenleme yapmak.

²⁰¹ 663 sayılı KHK md. 47:

1-Sağlık hizmeti almak üzere, kamu veya özel sağlık kuruluşları ile sağlık mesleği mensuplarına müracaat edenlerin, sağlık hizmetinin gereği olarak vermek zorunda oldukları veya kendilerine verilen hizmete ilişkin kişisel verileri işlenebilir.

2- Sağlık hizmetinin verilmesi, kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetlerinin planlanması ve maliyetlerin hesaplanması amacıyla Bakanlık, birinci fıkra kapsamında elde edilen verileri alarak işleyebilir. Bu veriler, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda öngörülen şartlar dışında aktarılamaz.

3-Bakanlık, ikinci fıkra gereğince toplanan ve işlenen kişisel verilere, ilgili kişilerin kendilerinin veya yetki verdikleri üçüncü kişilerin erişimlerini sağlayacak bir sistem kurar.

4-Üçüncü fıkraya göre kurulan sistemlerin güvenliği ve güvenilirliği ile ilgili standartlar Kişisel Verileri Koruma Kurulunun belirlediği ilkelere uygun olarak Bakanlıkça belirlenir. Bakanlık, bu kanun uyarınca elde edilen kişisel sağlık verilerinin güvenliğinin sağlanması için gerekli tedbirleri alır. Bu amaçla, sistemde kayıtlı bilgilerin hangi görevli tarafından ne amaçla kullanıldığının denetlenmesine imkan tanıyan bir güvenlik sistemi kurar.

5-Sağlık personeli istihdam eden kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri ve gerçek kişiler, istihdam ettiği personeli ve personel hareketlerini Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

6-Kişisel sağlık verilerinin işlenmesi, güvenliği ve bu maddenin uygulanması ile ilgili diğer hususlar Bakanlıkça yürürlüğe konulan yönetmelikle düzenlenir.

²⁰² 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu md. 3-1/f:

Herkesi sağlık durumunu takip edebilmek için gerekli kayıt ve bildirim sistemi kurulur.

2.2.8. Türk Tabipleri Birliği Meslek Etiği Kuralları

"Türk Tabipleri Birliği (TTB) Meslek Etiği Kuralları" 1999 yılında yayınlanmış ve insana insan olarak hizmet etmenin yüce onurunu taşıyan ülkemiz hekimleri tarafından, Türkiye ve dünyadaki bilimde, teknolojiye ve sosyal alanlarda yaşanan hızlı değişim dikkatle izlenerek ve bu değişimin sonuçları değerlendirilerek hazırlanmış 47 maddeden oluşmaktadır. Hekimlik meslek ahlakı, hasta hakları da dahil bir çok konu ele alınarak hazırlanan Etik Kurallar md. 9²⁰³ "sır saklama yükümlülüğü" ile hekimlerin mesleklerini icra etmeleri sırasında hasta hakkında öğrendiği sırları açıklamama yükümlülükleri düzenlemiştir. "Hekimin sır saklama yükümlülüğünün önemi karşısında kişisel veri kavramının geniş yorumlanması gerekir. Hastalığın türü, hastanın öyküsü, teşhis, tedavi, psikolojik belirtiler, bedeni eksiklikler, hasta dosyası, röntgen filmleri, muayene sonuçları ile"²⁰⁴ "hastanın başvurusu, tetkikleri, yatışı, taburcu edilmesi, takibi, hastaya uygulanan klinik girişimler, konsültasyon"²⁰⁵ bilgileri, sosyoekonomik durumu, mesleği, ikametgah bilgileri de dahil tüm bilgileri kişisel veri kapsamındadır.

Etik Kuralları md. 31; *Hasta dosyalarındaki bilgilerin geniş bir özeti ile bilgi ve belgelerin örnekleri, isteği durumunda hastaya verilir. Hekim, yasal zorunluluk olmadıkça, bu bilgileri başkasına veremez. Hekim, hastanın kimlik bilgilerini saklı tutmak koşuluyla, bu bilgileri dosya üzerinden yapacağı araştırmalarda kullanabilir.* şeklinde ifade edilen madde ile hastanın, kişisel sağlık verilerinin, isteği üzerine kendisine verilmesi dışında, hangi koşullarda ve nasıl kullanılacağı yönünde alınacak tedbirler düzenlemiştir. "Günümüzde her meslek gibi hekimlik mesleği de kaçınılmaz olarak teknolojiyle iç içedir. Hastadan alınan bilgileri gizli olarak tutma

²⁰³ TTB Meslek Etiği Kuralları md. 9:

Hekim, hastasından mesleğini uygularken öğrendiği sırları açıklayamaz. Hastanın ölmesi ya da o hekimle ilişkisinin sona ermesi, hekimin bu yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Hastanın onam vermesi ya da sırrın saklanması hasta ya da öteki insanların yaşamını tehlikeye sokması durumunda, hastanın kişilik haklarının zedelenmemesi koşuluyla, hekim bu sırrı saklamakla yükümlü değildir.

Yasal zorunluluk durumlarında hekimin rapor düzenlemesi de meslek sırrının açıklanması anlamına gelmez.

Hekim tanık ya da bilirkişi olarak mahkemeye çağırıldığında olayın meslek sırrı olduğunu ileri sürerek bu görevden çekilebilir.

²⁰⁴ Hakeri, Tıp Hukuku, s. 799.

²⁰⁵ Karasu, s. 158.

ve saklama giderek güçleşti, neredeyse imkansızlaştı. Hem hekim-cerrah, hem de tıp etiği hocası olan Mark Ziegler' in 1982' de yayınlanmış bir makalesinde²⁰⁶ önemli bir soruna dikkat çeker²⁰⁷. Mark Ziegler makalesinde özellikle sağlık mesleğinde ekip çalışmasından kaynaklı, meslek sırrının korunmasının neredeyse imkansızlığına vurgu yapmaktadır. Buna rağmen sağlık mesleği mensubunun hastaların kişisel verilerini koruma konusunda özen göstermesi bir zorunluluktur.

2.2.9. Kişisel Verilerin Korunması Bakımından İdarenin Sorumluluğuna Genel Bakış

Anayasa 40. maddesi, *Kişinin resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.* Anayasa 125/7. maddesi, *İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.* hükümleriyle idarenin mali anlamda, bireylere verdiği zararlardan sorumlu olduğu düzenlenmiştir.

"6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu" ile kişisel verilerin korunması hakkının normatif temelleri yakın bir dönemde oluşturulmuştur. Kanunun uygulanması kapsamında, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, idari ve mali özerkliğe sahip ve kamu tüzel kişiliğini haiz, düzenleyici ve denetleyici bir kurumdur. Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı Genel Gerekçe sinde²⁰⁸ *ülkemizde kişisel verilerin işlenmesi sürecini kontrol edecek ve denetleyecek bir kurum da bulunmamaktadır. Bunun bir sonucu olarak, halen kişisel veriler yeterli düzenleme ve denetime tabi olmaksızın, birçok kişi ve kurum tarafından kullanılabilmekte ve bu durum bazı hak ihlallerinin yaşanmasına sebep olabilmektedir.* Belirtildiği üzere idare adına, kişisel verilerin işlenmesi prosedürünü takip ve denetim altında

²⁰⁶ "Mark Ziegler, çok basit bir ameliyat için hastasını iki-üç günlüğüne hastaneye yatırıyor. Fakat bu süreç içerisinde Mark Ziegler gerekli gördüğü için hastayı başka bir servise aktarıyor. Bu süreçte, hasta, kendi başına not tutan birinden rahatsız oluyor ve hekimine -benim bilgilerim kaç kişiye gidiyor burada- sorusunu soruyor. Buradan hareketle ufak bir araştırma yapan Mark Ziegler, hastaya ait bilgilerin en az yirmi beş olasılıkla yüz kişiye ulaştığını görüyor. Bilgiye ulaşan bu kişilerin meslekleri ve sorumlulukları nedeniyle bu bilgilere ulaştığını da görüyor ve bunların dökümünü yapıyor. Bilgileri öğrenecekler bazı örnekler verelim; altı tane hekim, bunlara nöbetçi hekimler de dahil, yani bu üç gün içerisinde. Yirmi tane hemşire, nöbet değişimi ile birlikte. Altı tane solunum terapisti iş gereği, yani aktarılan servis gereği zorunlu; üç tane diyetisyen, iki tane klinik farmakolog, on beş tane öğrenci. Tıp fakültesi hastanesi olması nedeni ile; dört farklı birimin sekreteri, dört tane idari birim temsilcisi, dört tane hastanedeki istatistikleri düzenleyen sorumlu ve bunların içerisinde ayrıca sigorta şirketi vesaire gibi sorunlarda var."

²⁰⁷ Görkey, s. 8.

²⁰⁸ TBMM, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu".

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, (05.08.2018), s. 5.

tutabilecek bir kuruma duyulan ihtiyaç sonucu "Kişisel Verileri Koruma Kurumu" kurulmuştur.

Sağlık Bakanlığı, 663 sayılı KHK md. 8/j ile Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğüne, kişisel verilerin korunması konusunda düzenleme yapma görevini vermiştir. Buna göre 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu 3/f maddesinde²⁰⁹, Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen sağlık hizmetlerinin daha etkili bir biçimde bireylerin sağlık durumunun takibini sağlamak amacıyla, Bakanlık ve bağlı kuruluşlarınca gerekli kayıt ve bildirim sisteminin kurulması düzenlenmiştir. Ayrıca kurulacak bu sistemin e-devlet uygulamasına uygun olacak şekilde elektronik ortamda da hazırlanabileceği hükmü yer almaktadır. Bu madde ile Sağlık Bakanlığınca, gerekli kayıt ve bildirim sistemini kurma ve veri işleme yetkisi verilmiştir.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (4982 sayı ve 09.10.2003 tarih) 21. madde²¹⁰, özel hayatın gizliliği içinde yer alan kişisel verileri, özellikle tıbbi bilgiler gibi olan hassas verileri, "bilgi edinme hakkı" dışında tutmuştur. Maddenin son bölümü, *Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi ve belgeler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından, ancak ilgili kişinin yazılı rızası alınarak açıklanabilir.* şeklinde düzenlenmiştir.

Sağlık mesleği mensubunun "sır saklama yükümlülüğü" gereği hastaların kişisel sağlık verilerini gizli tutması gerekmektedir. Bunun yanı sıra idare alacağı önlemler ile hastaların sağlık verilerini korumak zorundadır. Aksi halde idare hizmet kusuru işlemiş olacaktır. "Hizmet kusurunun belirli bir kişiye atıf ve izafesine gerek yoktur. Zira hizmet kusuru belirli bir memurun veya kamu görevlisinin kişisel kusuru değildir. Belirli bir kamu hizmetini görmekle yükümlü olan idare teşkilatının, idare tüzel kişinin, bu hizmeti yürütmekle mükellef olması nedeniyle idarenin

²⁰⁹ 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu md. 3/f (Değişik: 24.3.2016-6698/30. Md.):

Herkesin sağlık durumunun takip edilebilmesi ve sağlık hizmetlerinin daha etkin ve hızlı şekilde yürütülmesi amacıyla, Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarınca gerekli kayıt ve bildirim sistemi kurulur. Bu sistem, e-Devlet uygulamalarına uygun olarak elektronik ortamda da oluşturulabilir. Bu amaçla, Sağlık Bakanlığınca, bağlı kuruluşları da kapsayacak şekilde ülke çapında bilişim sistemi kurulabilir.

²¹⁰ Bilgi Edinme Hakkı Kanunu md. 21;

Kişinin izin verdiği hallerde saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

kusurudur"²¹¹. "Sağlık hizmetinin sunumu sırasında kişisel sağlık verilerinin hukuka aykırı olarak işlenmesi, açıklanması veya muhafaza edilmemesi gibi nedenlerle uğranıldığı iddia edilen zararın idarece tazmin edilmesi hukuk devleti ilkesinin gereğidir"²¹². Nitekim "Danıştay bir kararında"²¹³, aşçı olarak çalışan kişinin AIDS hastası olduğuna ilişkin bilgisinin basına verilmesini sağlık hizmet kusuru sayarak meydana gelen maddi ve manevi zararın idarece tazmininin zorunlu olduğuna hükmetmekle sır saklama yükümlülüğünü bir hukuki zorunluluk olarak kabul etmiştir"²¹⁴.

²¹¹ Oğuz Sancakdar, Eser Us, Mine Kasapoğlu Turhan, Lale Burcu Önüt, "Hizmet Kusurunun Nitelikleri", **İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 784.

²¹² Aydın Akgül, "Danıştay Kararları Işığında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması", **Danıştay Dergisi**. Sayı: 133, 2013.

http://www.danistay.gov.tr/upload/yayinlar/12_03_2014_104620.pdf, (17.02.2016), s. 42.

²¹³ Danıştay 10.D., 31.1.1996, E:1994/5314, K:1996/294.

²¹⁴ Serkan Kızılyel, "Sağlık Hizmetinin Sunumunda Sır Saklama Yükümlülüğünün İdare Hukukuyla Etkileşimi Üzerine", Sağlık Hukuku Digestası, **Ankara Barosu Yayınları**, Ankara, 2009.

<http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/sdigesta.pdf>, (05.08.2018), s. 331.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI İHLALLERİNE İLİŞKİN BAŞLICA KARARLARI

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun otuz maddeden oluşan "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi" 1948 yılında ilan edilmiştir. Bildirge'nin başlangıç bölümünde yer alan amacı; bu Bildirge kılavuzluğunda eğitim ve öğretim yoluyla, toplumları oluşturan insanların hak ve hürriyetlere saygılı, ulusal ve global anlamda gereken bütün düzenlemeler yapılarak üye devletlerin halkları ve bu ülkelerin yönetimindeki ülke halkları arasında tüm dünyada etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamak için ortak ideal ölçüleri belirlemektir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden yola çıkılarak, Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan "Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunması Sözleşmesi" (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS), 1950 yılında imzaya açılmış ve 1953 yılında uygulanmaya başlamıştır. Sözleşme, İHEB ile belirlenen hak ve özgürlükleri somut hale getirmiştir. Sözleşme'ye taraf olan ülkelere karşı, yükümlülüklerini yerine getirmeyenler için bir Mahkeme (AİHM) oluşturmuş ve ihlallere karşı yaptırım uygulayabilmektedir. Mahkeme re'sen hareket etmez, bireysel veya devletlerarası başvuru olursa, Sözleşme' de sayılan ihlal iddialarını inceleme yetkisine sahiptir. Mahkeme'nin verdiği kararların uygulanmasının sorumluluğu, denetimi ve başvurana tazminatın ödenmesini gözetleme yükümlülüğü Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin görevidir.

Sözleşme ve Ek Protokoller ile korunan haklar ve öngörülen yasaklar vardır.

Korunan haklar; "Yaşama hakkı (md.2)", "özgürlük ve güvenlik hakkı (md.5)", "adil yargılanma hakkı (md.6)", "özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı (md.8)", "düşünce ve vicdan özgürlüğü (md.9)", "ifade özgürlüğü(md.10)", "toplantı ve dernek kurma özgürlüğü (md.11)", "evlenme hakkı (md.12)", "etkili başvuru hakkı (md.13)", "oy verme ve seçimlere katılma hakkı (1 nolu ek protokol, md. 3)."

Öngörülen yasaklar; "işkence ve insanlık dışı kötü muamele (md.3)", "kölelik ve zorla çalıştırma yasağı (md.4)", "ayrımcılık yasağı (md.14)", "hakları

kötüye kullanma yasağı (md.17)", "idam cezasının yasaklanması (6 nolu ek protokol, md.1)", "yabancıların sınır dışı edilmesi yasağı (7 nolu ek protokol, md.1)."

Sözleşme'de yer alan maddeler "İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yorumlanması sayesinde değişime uğramıştır. Mahkeme, içtihatlarıyla Sözleşme'yi yaşayan bir araç haline getirir; böylece Mahkeme, Sözleşme tarafından güvence altına alınan hakları genişletip onların Sözleşme kabul edildiğinde öngörülemez olaylara uygulanmasını sağlar"²¹⁵. Bu değişiklikler, *ek protokoller* ile yapılmaktadır. En son 2010 yılında 14 Nolu Protokol, ciddi bir zarar görmemiş bireyler için, başvuru yapmaktan caydırılması amacıyla hazırlanmış ve başvuranın zararının derecesine göre bir takım yeni kriterler getirmiştir. Ek protokoller, sadece bunları imzalayan ülkelere karşı koruma sağlamaktadır.

AİHM başvurularının 2017 yılı istatistikî verileri²¹⁶ şöyledir; *Yargı oluşumuna tahsis edilen başvuru sayısı*; 63350, *davalı hükümete tebliğ sayısı*; 7225, *kabul edilemez bulunan dava sayısı*; 70365, *yargı kararı verilen dava sayısı*; 85951, *bekleyen başvurular*: a) daire ve büyük daire dava sayısı; 26250, b) kurul dava sayısı; 25700, c) tek hakim dava sayısı; 4300, *yargı öncesi aşamada bekleyen dava sayısı*; 12600, *idari olarak bertaraf edilmiş dava sayısı*; 22650 olmuştur.

Mahkeme'ye başvuru²¹⁷ gerçek kişiler, tüzel kişiler, tüm birey toplulukları ve devletler tarafından yapılabilir. Başvuruların kabul edilebilirlik bakımından iki türlü kriteri vardır. *1-Usule ilişkin kabul kriterleri*; başvuranın, ihlali yapan ülkenin iç hukuk yollarını tüketmiş olması gerekir ve iç hukuk yollarını tükettiği son kesin dava tarihinden itibaren en erken altı ay sonra başvuru yapılabilir. Başvuruda, başvuranın isimi olmak zorundadır. İlk başvuruyu, ihlale maruz kalanın kendisi yapabileceği gibi, yasal temsilcisi ya da başvuran adına bir yakını da yapabilir. Başvurular, sadece Sözleşme'yi imzalayan ülkelere karşı kabul edilebilir. *2-Esasa ilişkin kabul kriterleri*; ihlalin açıkça dayanaktan yoksun olmaması, yani Sözleşme ile güvence altına alınan haklardan bir veya bir kaçının ihlal edilmiş olması ve bu ihlal sonucu önemli bir zararın bulunması gerekir. Daha önce aynı konu ile ilgili

²¹⁵ 50 Soruda AİHM, The ECHR in 50 Questions (Turkish), European Court of Human Rights. https://www.echr.coe.int/Documents/50Questions_TUR.pdf, (09.08.2018), s. 3.

²¹⁶ Statistics of the, ECHR- European Court of Human Rights, Statistics 2017. https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_annual_2017_ENG.pdf, (10.08.2018).

²¹⁷ AİHM, "Kabul Edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi", **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi**. https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_TUR.pdf, (10.08.2018).

uluslararası anlamda başka bir başvuru yapmamış olmak gerekir. Mahkeme'yi yanıltıcı, hakaret edici bir dil ile yazılmış ve davalı tarafa kasıtlı olarak zarar vermeye yönelik bir başvuru olmamalıdır.

Sözleşme ile güvence altına alınan temel haklar korunan hakkın genel çerçevesini oluşturmaktadır ayrıca günümüzün değişen koşullarına uygun ve somut olaya göre değişen koşullar doğrultusunda ek protokoller ile Sözleşme değişime uğramıştır. AİHM, “kişisel verilerin korunmasını, Sözleşme’nin sağladığı güvenceler kapsamında değerlendirmektedir. Mahkemeye göre bireysel özerklik ve bilgilerin geleceğini belirleme hakkı, 8. madde²¹⁸ ile getirilen güvencelerin yorumlanmasında önemli bir temel ilkedir”²¹⁹. “Mahkeme, uluslararası hukukta insan haklarının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak için kurulan ilk organ ve hükümetler arası bir insan hakları örgütü olan Avrupa Konseyi’nin en ünlü yasal aracıdır”²²⁰.

"Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı Genel Gerekçesi" nde, ülkemiz sağlık kuruluşlarında birçok hastanın özel nitelikli sağlık verisinin herhangi bir kanuni dayanak olmadan tutulduğu, bu verilerin güvenliğini sağlamaya yönelik yeterli tedbirlerin alınmadığı ve yetkisiz kişiler tarafından bu nitelikli verilerin ifşa edilmesinden kaynaklı, AİHM' in özel hayatın gizliliğine müdahale olarak Türkiye aleyhinde ihlal kararları verdiğiinden söz edilmektedir. “Kişisel nitelikli verilerin korunması, özel yaşamın korunması hakkının önemli bir uzantısıdır. Kişiler hakkında veri toplanması ve depolanması özel hayatın koruma alanına müdahale oluşturur ve bu nedenle de yasal dayanağı gerekli kılar”²²¹. “AİHM, son on senedir, 8. maddenin koruma alanını önemli ölçüde genişletmiştir. Kaydedilen bu gelişme maddenin özünde mevcuttur. 8. madde uygulamaları insan haklarının korunması ile Sözleşmeciler Devletlerin takdir hakkı arasında dengeleme çalışmasını gerektiren maddelerden

²¹⁸ AİHS md.8:

Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak milli güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve Özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

²¹⁹ Elif Küzeci, “Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması”, **İdarecinin Sesi**, Ekim-Kasım-Aralık - 2014, (İdarecinin Sesi).

http://www.tid.web.tr/ortak_icerik/tid.web/163/3-%20Dr.%20Elif%20K%C3%9CZEC%C4%B0.pdf, (22.02.2018), s. 14.

²²⁰ Akgül, Danıştay ve AİHM, s.181.

²²¹ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s. 282.

ilkini oluşturmaktadır”²²². “Kişisel verilerin korunması hakkının 8. madde kapsamında değerlendirilmesi, Sözleşme hükümlerinin yorumlanmasında yeni gelişmelere açık bir bakışın hakim olduğunun da bir göstergesi olarak da kabul edilebilir”²²³. “AİHS md. 8 de garanti altına alınan özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkının aynı zamanda kişisel verilerin toplanması, kaydedilmesi, tekrar kullanılması ve devri konusundaki bireylerin belirleme hakkını da kapsadığı kabul edilmektedir”²²⁴. AİHS 8. madde kapsamında güvence altına alınan; bireylerin özel ve aile hayatına, konutu ve haberleşmesine saygı hakkı, kapsamı çok geniş konular olduğu için, AİHM’ e şikayet konusu hak ihlalinin somut olayla bağlı olarak değerlendirilmesinin, “davaya özgü koşulların incelenmesi, maddenin evrimsel ve dinamik karakteri de dikkate alındığında, olayların 8. madde açısından yorumlanmasında yeterince yol göstermektedir”²²⁵.

3. AİHM KARAR ÖRNEKLERİ

Kişisel sağlık verileri, “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi (108 nolu Sözleşme, Avrupa Konseyi)” “*özel veri kategorileri*” başlığı altında ve AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 4/15.maddesi “*sağlığa ilişkin veriler*” başlığı altında düzenlenmiştir. AİHM kararlarına bakıldığında, kişisel sağlık verilerini, özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı (AİHS 8. md.) içinde değerlendirdiği görülmektedir. AİHS “8. Madde’nin amacı *bireyi kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı korumak* olmasına rağmen Mahkeme, bu maddenin içindeki değerlere etkili bir biçimde saygı gösterilmesinin tabiatında yatan pozitif yükümlülükler de olabileceğini belirtmiştir”²²⁶. Bu doğrultuda Sözleşme’yi imzalayan tüm devletlerin iç hukuk sistemlerinde, kişisel sağlık verilerinin gizliliğini koruma kapsamında yeterli ve

²²² Ivana Roagna, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması”, **Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitabı**, Strazburg, 2012. http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/ozel_hayata_saygi.pdf, (24.02.2018), s. 7.

²²³ Küzeci, İdarecinin Sesi, s. 14.

²²⁴ Şimşek, Anayasa Hukuku, s.31.

²²⁵ Roagna, s.10.

²²⁶ Ursula Kilkelly, “Özel Hayata ve Aile Hayatına saygı Gösterilmesi Hakkı”, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Uygulamasına İlişkin Kılavuz**.

www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/ozel_hayat.pdf, (21.07.2018), s. 31.

gerekli tüm önlemleri alma ve hukuki düzenlemeleri yapmaları temel ilkelere dendir. Kişisel sağlık verilerinin gizliliğine saygı hakkı ihlal edilen bireyin, toplum önünde küçük düşmesi ve saygınlığını yitirmesi söz konusu olursa, buna bağlı olarak sağlık mesleği mensubuna, sağlık hizmeti veren kurum ve kuruluşlara da güvenini yitirecektir. Böyle bir durumda birey sağlık hakkını kullanmaktan vazgeçecek, sağlığı bozulan birey, toplum için (özellikle bulaşıcı hastalıklar konusunda) daha ciddi tehlike oluşturacaktır. Anayasa 20/3. maddesi şöyledir, *Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir*. “Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar”²²⁷.

Ülkemiz, AİHS’ e taraf ülke olması sebebiyle AİHM ’in Türkiye hakkında kişisel verilerin ihlali konusundaki davalarda verdiği kararlara uyma yükümlülüğü altındadır. Bu sebeple iç hukuk düzenlemelerini bu yönde yapmış ve taraf olduğu diğer uluslararası sözleşmelere uygun olarak 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nu 2016 yılında hukuk sistemimize dahil etmiştir.

3.1. Chave neé Jullien – Fransa Davası

Dava konusu²²⁸, Fransız mahkemelerinin de yasalara aykırı olduğunu kabul ettiği şekilde, başvuranın zor kullanılarak akıl hastanesine yatırılması konusundaki kişisel bilgilerinin dosyalanarak merkezi kayıt sisteminde saklanmaya devam etmesinin özel hayatına saygı hakkının ihlali olduğunu ve bu bilgilerin merkezi kayıt sisteminden çıkarılması yönündeki talebinin reddedilmesidir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu 1991 tarihli kararında, davalı devletin müdahale ve önlemleri bağlamında, özellikle akıl hastaları ile ilgili bilgilerin kaydedilmesinin, kamu yararı gözetilerek ve hastanelerin hizmetlerinin etkili bir biçimde işleyişinin sağlanması anlamında gerekli olduğu kanaatine varmıştır. Ayrıca Mahkeme, akıl hastalarının zorla hastaneye yatırımlarının, hastaların kendi

²²⁷ Tezcan ve Diğerleri, İnsan Hakları, s.283.

²²⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi - HUDOC, Council of Europe, "European Court of Human Rights", (HUDOC), (Başvuru No: 14461/88). <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%7D>, (30.06.2018).

menfaatlerinin korunmasına da hizmet ettiğini gözlemlemiştir. Ek olarak, akıl hastalarının ve buna benzer özellikli hasta bilgilerinin yeterli güvenlik önlemleri alınarak, gizlilik kurallarına uygun korunduğunu kaydetmiştir. Bu biçimde korunan hasta bilgilerinin, kamunun erişimine açık olmayıp, sadece ilgilileri tarafından ulaşılabilir olduğu da tespit edilmiştir. Komisyon, başvuranın maruz kaldığı müdahalenin, kendi sağlığının korunması bakımından orantılı olduğunu ve bu nedenle başvuruyu “*dayanaktan yoksun gerekçesiyle*” kabul edilemez bulmuştur.

3.2. Z v. - Finlandiya Davası (1997)

Dava konusu²²⁹, başvuranın eski eşinin, tecavüz suçlaması ve tecavüz ile önceden taşıdığını bildiği HIV virüsünü kasten bulaştırması nedeniyle yargılanması ve yargılamada delil olarak kullanılmak üzere, başvuranın tıbbi kayıtlarının hukuka aykırı olarak dava sırasında ifşa edilmesidir.

Başvuranın sağlık bilgileri, doktorlarından istenmiş ve bir dosya halinde tüm sağlık bilgileri doktorları tarafından mahkemeye sunulmuştur. AİHM, “Avrupa Konseyi’nin 108 numaralı Protokol’ün md. 5/b, *otomatik işleme konu olan kişisel veriler; belli ve meşru amaçlar için kaydedilir ve bu amaçlara aykırı şekilde kullanılamaz* ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin *Sağlık Hizmetlerinde ve Sosyal Alanlarda HIV virüsüne ilişkin Etik Konular Hakkında Tavsiye Kararı*’na atıfta bulunmuştur.”²³⁰ Mahkeme, özellikle tıbbi verilerin gizliliğine saygı gösterilmesinin, iç hukuk sistemlerinde düzenlenmesi gereken bir ilke olduğunu, aksi halde hastaların mahremiyet hakkına saygı gösterilmemesi nedeniyle sağlık mesleği mensubuna ve tıbbi uygulamalara da güvenin kalmayacağı konusunda, AİHS’ i imzalayan tüm Sözleşmeciler Devletlere hatırlatmada bulunmuştur.

Mahkeme, HIV taşıyıcısı bireyin somut olayda, özel ve aile hayatının gizliliği hakkının ihlalinden önce, davaya konu olan olayın ceza davası olması ve başvuranın sağlık verilerinin görülmekte olan dava açısından delil niteliğinde olması sebebiyle, kamu yararının bireylerin özel yararından daha üstün olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple, başvuranın kişisel sağlık verilerinin mahkemede delil olarak kullanılmasını ve doktorlarının tanık olarak dinlenmesini AİHS 8/2 maddesinin ihlali olarak

²²⁹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, HUDOC, (Başvuru No: 22009/93).

²³⁰ Yılmaz, s. 59.

değerlendirmemiştir. Fakat "basının da ulaşabileceği şekilde temyiz mahkemesinin karar metninde başvuruçunun kimliği ve sağlık durumunun yer alması Mahkeme tarafından 8. maddenin ihlali olarak görülmüştür"²³¹.

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kişisel verilerin ve özellikle tıbbi ve sosyal verilerin korunmasını bireylerin özel yaşamının korunmasının esaslı bir kısmı olarak öngörmektedir. Verilerin korunması, ilgili kişi için resmi makamlara ve sağlık hizmeti sunanlara olan güvenin muhafazası için son derece önemlidir”²³². AİHS’ e taraf olan devletlerin, iç hukuklarında yapılacak yasal düzenlemelerin, bireylerin kişisel verilerinin hangi amaç için toplandıysa ve kaydedildiyse o amaç dışına çıkmaması, verilerin toplanma amacı dışında, başka bir yerde kullanılması zorunluysa, bireyin rızasının alınması ve söz konusu verilerin üçüncü kişilerden korunması için gerekli önlemlerin alınması şartını taşıması gerekmektedir. Aksi halde, özellikle HIV pozitif gibi sağlık sorunları yaşayan bireylerin sağlık durumlarının ifşası halinde, toplumda küçük düşme ve ayrımcılığa maruz kalma endişesiyle, sağlık yardımı almaktan imtina etmelerine ve bu nedenle toplumsal sağlığı tehdit edecek boyutlarda, hastalıkların yayılmasının söz konusu olabileceği de unutulmamalıdır.

3.3. M.S. – İsveç Davası (1997)

Dava konusu²³³, başvuran, bir iş kazası sonucu işyerine tazminat davası açmıştır. İşyeri adına davalı Sosyal Güvenlik Kurumu, başvuranın tedavi gördüğü sağlık kurumundan, davada delil olarak kullanmak üzere, geçmişe yönelik tüm tıbbi kayıtlarını istemiştir. Sağlık kurumu başvurana ait sağlık verilerini içeren dosyayı Sosyal Güvenlik Kurumuna göndermiştir. Başvuran, tıbbi dosyasının içinde, daha önce geçirdiği kürtaj bilgilerinin de yer aldığını ve bu bilginin de davada delil olarak kullanılmasının dava ile ilişkili olmadığını, özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM’ e başvuruda bulunmuştur.

²³¹ Sultan Tahmazoğlu Üzeltürk, "Sağlık ve Özel Hayat Hakkı", **Anayasa Hukuku Açısından Sağlık Hakkı (Ulusal ve Uluslararası Boyutuyla)**, Legal Kitapevi, İstanbul, 2000, s. 233.

²³² Şimşek, Anayasa Hukuku, s. 37.

²³³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, HUDOC, (Başvuru No: 20837/92).

Mahkeme, bu davada, Sosyal Güvenlik Kurumunun, başvurana ait geçmiş tıbbi verilerini mahkemede delil niteliğinde kullanılması ile davanın sonucunda verilecek tazminata yönelik uygun koşulları sağladığını, delil olarak kullanılan tıbbi verilerin, kamu yararı açısından meşru amaca hizmet ettiğini ve demokratik bir toplumun gereklerini karşıladığını, bu nedenle de herhangi bir hak ihlali olmadığına hükmetmiştir.

108 nolu Protokol'ün 9/2. maddesinde, ilgili devletin kanunlarında öngörölmüş ve demokratik toplumda gerekli görölen önlemlerin alınması amacıyla Sözleşme'nin bazı maddelerine istisnalar getirilebilir, denmiştir. Bu amaçla aynı maddenin (a) bendinde; *Devletin güvenliğinin korunması, kamu güvenliği, devletin mali menfaatleri veya suçların önlenmesi durumunda*, bireylerin özel menfaatlerinin korunması hakkına istisnalar getirilmiştir. Söz konusu davada Mahkeme, kamu yararının bireyin özel yararına üstün olduğu kanaatiyle, Sosyal Güvenlik Kurumunun başvuranın tıbbi verilerini davada delil olarak kullanmasını, özel hayata saygı hakkının ihlali olarak değerlendirmemiştir.

3.4. Uslu – Türkiye Davası (2004)

Dava konusu²³⁴, başvuran olaylar sırasında hükümlü olarak cezaevindedir. Rahatsızlığı nedeniyle cezaevi revirinde muayene edilmiş ve cezaevi doktoru tarafından devlet hastanesi nöroloji bölümüne sevk edilmiştir. Nöroloji bölümünde yapılan muayene ve tetkiklerden sonra başvuran, cezaevi yetkililerinden, nöroloji bölümündeki kendisine ait muayene, tetkik, raporlar ile bunlara ait kayıtların kendisine verilmesi için talepte bulunmuş, talebi cezaevi yönetimi tarafından yerine getirilmiştir. Fakat birkaç gün sonra cezaevi savcısı tutuklu ve hükümlülere bu tür kayıtların verilmesinin asayiş ve güvenlik açısından yasak olduğu iddiası ile ağır ceza hakimliğine itirazda bulunmuş ve mahkeme kararı ile başvurana ait tüm tıbbi kayıtların orijinaleri ve kopyaları başvurandan geri alınmıştır. Başvuran ağır ceza hakimliğinden bu kararı bozmasını ve kayıtların tekrar kendisine verilmesini istemiş

²³⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyi Council of Europe - Adalet Bakanlığı, İkinci Daire, Başvuru no: 23815/04, Strazburg, 2009, (Başvuru No: 23815/04). <http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/usluno22009.pdf>, (30.06.2018).

fakat bu isteği reddedilmiştir. Bunun üzerine hükümlü AİHS 34. madde²³⁵ uyarınca Türkiye aleyhine AİHM' e başvuruda bulunmuştur. Başvurunun dayanağı olarak, resmi makamlar tarafından kişisel sağlık verilerinin ve muayene sonuçlarının bir kopyasının kendisine verilmemesini AİHS 8. maddesine göre, özel hayata saygı gösterilmesi hakkının ihlal edilmesi olarak göstermiştir.

AİHM, söz konusu davada birey ve toplum arasında çatışan çıkarların adil bir dengede olup olmadığını, devletin pozitif ya da negatif yükümlülükleri açısından değerlendirmiş ve başvurana ait kayıt ve raporların birer kopyasını edinmenin başvurunu ilgilendirdiğine, bu bağlamda yapılacak tedaviye karar vermede ve katılmada kişinin uygun bir söz hakkı olacağı sonucuna varmıştır. AİHM, başvuranın istediği kayıt ve raporların niteliği bakımından bireyin toplumla çatışan çıkarları arasında bir denge bulunmadığına ve AİHS' nin 8. maddesinin ihlaline karar vermiştir.

AİHS md. 8/2-son: *Herkes, kendisi hakkında toplanmış olan bilgilere erişme ve bunlarda düzeltme yaptırma hakkına sahiptir.* Türkiye, AİHS'e 1954 yılından beri taraf ülkelerden biridir. Sözleşmenin 8/2-son maddesi gereği vatandaşlarını, özel hayata saygı hakkı çerçevesinde, kişisel verilerine erişme hakkını korumayı da garanti etmektedir. Ayrıca Anayasa 20/son maddesinde (12.9.2010-5982/2 md.): *...kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar.* şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Bu ek madde ile kişilerin kendilerine ait her türlü veriye erişme hakkı tanınmıştır. "İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi" 10. maddesinde (Türkiye bu Sözleşme' yi 2003 yılında onaylamıştır), *Herkes, kendi sağlığı hususundaki bilgilerle ilgili olarak, özel yaşamına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.* Somut olayın, 2010 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikten önce ki bir tarihte yaşanması ve olay tarihinde Türk hukuk sisteminde "kişisel verilerin korunması" hakkında bir düzenleme yapılmamış olması nedeniyle bu tür bir ihlal gerçekleşmiştir ve AİHM' in dava hakkında Sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiği yönünde karar vermesine neden olmuştur.

²³⁵ AİHS md. 34:

Bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmeci Taraflar'dan biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeci Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasını hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler.

3.5. L.L. - Fransa Davası (2006)

Dava konusu²³⁶; başvuranın, ulusal mahkemede boşanma davası görülmekteyken, önceden geçirdiği tıbbi operasyonlar ve sağlık durumu hakkındaki tıbbi bilgileri, bilgisi ve rızası dışında, tedavi gördüğü sağlık kurumundan mahkeme tarafından istenmiş ve davada ikinci derece delil olarak kullanılmıştır. Başvuran, tıbbi geçmişine ait kişisel verilerinin, rızası dışında mahkemede ifşa edilmesinin, özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlali olduğu gerekçesiyle AİHM' e başvuruda bulunmuştur.

AİHM, bir boşanma davasında, başvurana ait tıbbi verilerin ikincil derecede delil niteliğinde olduğunu ve başvuranın geçmiş tıbbi verileri olmasa da birinci derecede yeterince delilin varlığının davayı aynı sonuca götürebileceğine dikkat çekmiştir. Her ne kadar görülen boşanma davasının kamuya açık olmaması ve davanın üçüncü kişileri bağlayan kısımlarının, hüküm fıkrasında yer almasına rağmen, isteyen her kesin, başvuranın tıbbi bilgilerinin yer aldığı gerekçeli karara ulaşılabilirdiğinden, davalı devletin iç hukukunda bireylerin özel yaşamlarına ait verilerin korunması konusunda gereken düzenlemeleri yapmadığını ve yeterli güvencelerin sağlanmadığını belirtmiştir. Mahkeme, bu davada, kamu yararı ile bireylerin özel yararı arasında adilane bir dengenin kurulmadığı gerekçesiyle AİHS 8. maddenin ihlali yönünde karar vermiştir.

AİHS 8/2. maddesi ile kamu makamlarının, hangi durumlarda özel ve aile hayatına saygı hakkının kullanılmasına müdahale edebileceği düzenlemiştir. Buna göre bu hakkın kullanımı sırasında yetkili makamların müdahale yetkisini; yasaya ve demokratik toplumun gereklerine uygun şekilde, toplumun güvenliğini, düzenini, maddi refahını, adaleti, genel ahlak ve sağlığı veya diğer bireylerin haklarını ve hürriyetlerini gözetmek ve korumak şeklinde geçerli bir nedenin olması halinde kullanabileceği açıklanmıştır. Bir boşanma davasında ikinci dereceden delil niteliğinde olan başvurana ait tıbbi veriler olmadan da dava sonuçlanabileceken,

²³⁶ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, "Sağlık", **Adalet Bakanlığı**, Tematik Bilgi Notu, (Başvuru No: 7508/02).
[http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/saglik/Health%20\(SA%C4%9E%20LIK\).pdf](http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/saglik/Health%20(SA%C4%9E%20LIK).pdf), (04.07.2018). s. 5.

bireyin rızası alınmadan verilerin kullanılmasını, Mahkeme AİHS 8/2. madde ihlali olarak değerlendirmiştir.

3.6. Panteleyenکو – Ukrayna Davası (2006)

Dava Konusu²³⁷, yerel bir mahkemede görülecek bir dava için ön hazırlık evresinde, başvuranın daha önce psikiyatrik tedavi gördüğü sağlık kurumundan zihinsel durumuna ve psikiyatrik tedavisine ilişkin tıbbi kayıtlarının istenmesi ve kamuya açık bir duruşma sırasında hakim tarafından bu gizli sağlık bilgilerinin açıklanması ile başvuranın, görülmekte olan dava ile tıbbi verilerinin bağlantısının bulunmadığı ve bu nedenle özel yaşamına saygı hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle şikayetçi olmasıdır.

AİHM, görülmekte olan davada, başvurana ait tıbbi verilerin, duruşma öncesi bir soruşturma ya da araştırma için önemli olmadığı ve davanın sonucunu değiştirmeyeceği gerekçesiyle, ilk derece mahkemesinin bu tür bir bilgiyi talep etmesinin başvuranın "özel hayatına" ilişkin hukuka aykırılık oluşturduğunu, temyiz mahkemesinin de bu bilgilerin kullanılmasının gereksiz olduğundan bahisle, söz konusu bilgilerin dava kayıtlarından çıkarılmasını talep etmemesini, özel hayata saygı hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir.

Bu kararda Mahkeme, 108 nolu Protokol'ün 9/2-b. maddesi, *İlgili kişinin veya başkasının hak ve özgürlüklerinin korunması* bakımından, demokratik bir toplumda kamu yararı ile bireyin özel yararının hakkaniyet çerçevesinde dengelenmesi ve bireyin haklarının bu bağlamda korunmasına vurgu yapmıştır. AİHM, ifşa edilen tıbbi bilgilerin davanın sonucunu etkileyecek nitelikte deliller olmadığına, bu nedenle kamu yararını korumaya yönelik bir endişeye gerek kalmadığından, başvuranın tıbbi verilerinin kamuya açık bir mahkemede ifşa edilmesini, özel hayata saygı hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir.

²³⁷ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, s.4, (Başvuru No: 11901/02).

3.7. S. ve Marper – Birleşik Krallık Davası (2008)

Dava konusu²³⁸, iki başvurandan S. nin 11 yaşında hırsızlık suçu işlemesi nedeniyle yargılanıp beraat etmesi ve Marper isimli diğer başvuranın taciz suçundan yakalanması sonrası görülen ceza davasının düşmesine rağmen, her iki başvurandan delil niteliğinde alınan DNA örnekleri, hücre örnekleri ve parmak izlerinin, ulusal veri tabanında belirsiz bir süre boyunca saklanmasıdır. Başvuranlar, yargılandıkları ceza davaları için delil niteliğinde toplanan biyometrik verilerinin²³⁹, davalardan beraat ettikleri halde ulusal veri tabanından silinmemesi karşısında yetkili makamlara başvuruda bulunmuşlardır. Fakat yetkili makamlar tarafından bu talepleri reddedilmiştir.

Mahkeme, devletlerin, modern bilimin teknolojik gelişmelerini kullanarak bireylerin biyometrik verilerini kişilerin özel yaşamlarını hiçe sayarak ceza adaleti sisteminde kullanmasının uygun olamayacağını, bu tekniklere sıklıkla başvurulması halinde, bireylerin kişisel menfaatleri bakımından hakkaniyetli bir dengenin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, hakkında mahkumiyet kararı verilmemiş şüphelilerle ilgili biyometrik verilerin bu davada olduğu gibi, genel bir uygulamaya tabi tutularak saklanmaması ve kişisel menfaatlerle kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulması gerektiği sonucuna varmıştır.

Toplanan verilerin veri sorumlusu tarafından gerekli ve yeterli koruma sağlanmasına, kötü amaçlar için kullanılmasının önüne geçilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Özel nitelikli veriler içinde yer alan, biyometrik veri olarak nitelenen bireylerin vücut ve kan örnekleri ile DNA örneklerinin, alınma ve saklanma sürelerinin net olarak ülkelerin iç hukuk sistemlerinde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. 108 nolu Protokol'ün "ilgili kişi hakkında ek güvenceler" başlıklı 8/c maddesi; *Gerekli olan durumlarda, bu verileri düzeltirmek veya bunların, işbu Sözleşme'nin 5. ve 6. maddelerinde belirtilen temel ilkelere işlerlik sağlayan iç hukuk hükümlerinin ihlali suretiyle işlenmiş olması halinde söz konusu verileri sildirmek*

²³⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, HUDOC, (Başvuru No: 30562/04 ve 30566/04).

²³⁹ Biyometrik Veri:

Bireyin belirlenmesini veya doğrulanmasını sağlayan ve bireye ait parmak izi, avuç içi izi, yüz, iris, retina, kulak, ses, imza, yürüyüş biçimi, el damarı, vücut kokusu veya DNA bilgisi şeklinde bir veya daha fazla fiziksel veya davranış karakterleridir.

Akgül, Biyometrik, s. 202.

şeklinde düzenlenen maddesinde sözü edilen, Sözleşme'nin 5. maddesi, bireyler hakkında toplanan verilerin, meşru amaçlar için toplanması, amacın dışına çıkılmaması ve aşırı olmaması gerektiğini (108 nolu Protokol md. 5/b) ve ne kadar süre ile saklanmaya devam edileceğini (108 nolu Protokol md. 5/e) Sözleşme'ye taraf ülkelerin iç hukuklarında düzenlemeleri gerektiğini düzenlemektedir. Aynı Protokol'ün 6. maddesinde; *"İç hukukta uygun güvenceler sağlanmadıkça, ırksal kökeni, siyasi düşünceleri, dini veya diğer inançları ortaya koyan kişisel veriler ile sağlık veya cinsel hayatla ilgili kişisel veriler, otomatik işleme tabi tutulamaz. Aynı şey ceza mahkumiyetiyle ilgili kişisel veriler için de geçerlidir."* denmiştir. 108 nolu Protokol'ün 8/d maddesinde; *Herkes,...duruma göre bildirim, düzeltme veya silme talebinin yerine getirilmemesi halinde bir başvuru yolundan yararlanmak hakkına sahiptir.* şeklinde belirtilen başvuru yolundan yararlanma hakkına rağmen, başvuranların biyometrik verilerinin suçun önlenmesi ve kamu güvenliği konularında ceza davalarının düşmüş olmasına rağmen ulusal veri tabanından silinmemesini, Mahkeme, özel hayata saygı hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir.

3.8. Armonas – Litvanya ve Biriuk – Litvanya Davası (2008)

Davanın konusu²⁴⁰, 2001 yılında Litvanya ulusal gazetelerinden birinde, başvuranlar hakkında HIV pozitif oldukları yönünde çıkan ön sayfa haberi ve bu haberin AISD merkezinden ve bir sağlık kuruluşunun sağlık çalışanları tarafından teyit edilmesidir. Ayrıca ikinci başvuranın "Cinsel partnerini rastgele seçen biri" olarak tanımlanması ve bu başvuranın, ilk başvurudan iki tane gayri meşru çocuğunun olduğundan da haberde bahsedilmesidir. Başvuranlar kişilik haklarına, onur ve haysiyetlerine karşı küçük düşürücü bu haber nedeniyle yerel mahkemeden, kişisel tıbbi verilerinin gizliliğinin ihlali ile özel ve aile hayatlarına saygı haklarının ihlali karşısında tazminat talebi ile dava açmışlardır. Yerel mahkeme, başvuranlar lehine yeterli olmayan bir tazminata hükmetmiştir. Başvuranlar, Litvanya mahkemelerinin başkaca benzer davalarda daha yüksek tazminata hükmettiğini bu nedenle kendilerine verilen tazminatın az olduğu yönünde itirazda bulunmuşlar fakat

²⁴⁰ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, s. 5, (Başvuru No: 36919/02).

yerel mahkeme itirazı reddetmiştir. Bu sebeplerden, AİHS 8. maddesinin ihlali gerekçesi ile AİHM' e başvuruda bulunmuşlardır.

Mahkeme, özellikle başvuruların sağlık bilgilerinin, sağlık çalışanları tarafından HIV pozitif bilgisini teyit etmek suretiyle bilgi vermeleri konusunun, davalı devletin iç hukuk sisteminde, kişisel sağlık verilerinin güvenliğine yönelik ciddi bir eksiklik olduğu konusunda uyarmıştır. Bu konu ile ilgili önlemler alınmasına yönelik düzenlemelerin yapılması gerektiğini, aksi halde gönüllü HIV testi yaptırmak isteyen bireylerin bu durumdan kaçınacağını, HIV taşıyıcısı ya da AIDS hastalarının tedavi ve kontrollere gitmeyerek, ileride toplumu tehlikeye sokacak daha ciddi sorunların yaşanmasına sebep olacağı belirtilmiştir. AİHM, başvurulara yerel mahkemenin tazmin ettiği tazminatı düşük bulmuş, Sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

3.9. K.H. ve Diğerleri – Slovakya Davası (2009)

Dava konusu²⁴¹, başvurular Roman kökenli, sekiz Slovak vatandaşıdır. İki farklı devlet hastanesinin kadın doğum kliniklerinde, farklı zamanlarda tedavi edilmişler fakat geçen bir süre sonra hamile kalamadıklarını görüp tekrar kontrole gitmişler ve bir daha çocuk sahibi olmayacaklarını öğrenmişlerdir. Tedavi gördükleri kliniklerde yapılan tedavi sırasında kasten kısırlaştırıldıklarından şüphe etmişler ve kendilerine uygulanan tedaviye yönelik hastane kayıtlarının kendilerine verilmesini istemişlerdir. Söz konusu hastanelerin yetkili makamları bu taleplerini reddetmiş ve herhangi bir gerekçede sunmamıştır. Bunun üzerine Yerel mahkemelerden "kayıtlarını inceleme izni" almışlar ve kayıtların tümünü inceleme kararına rağmen talepleri ilgili merciler tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden tekrar reddedilmiştir. Başvurular tıbbi kayıtlarının bir örneğinin verilmemesi nedeniyle AİHM' e başvuruda bulunmuşlardır.

Mahkeme yaptığı incelemeler sonucu, davalı devletin yetkili mercileri tarafından, başvuruların kendilerine ait tıbbi verilerini isteme nedenleri ile ilgili bir açıklama istememiş olduğunu ve başvurulara ait tıbbi kayıtlarının verilmemesinin dayanağı olarak "bireylerin tıbbi verilerinin üçüncü kişilerin eline geçmesini

²⁴¹ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, s. 7, (Başvuru No: 32881/04).

önlemeye yönelik bir tedbir " olduğu yönünde de bir açıklama yapılmadığını tespit etmiştir. Oysaki Slovakya 2004 yılında AB üyesi olmuş bir ülkedir ve 95/46/EC sayılı Direktif'i imzalayan (dava konusu olayın yaşandığı tarihte 95/46/EC sayılı Direktif yürürlükteydi) ülkelerden biridir. Direktif'e göre, "bireylere doğrudan tanınan haklardan (mahremiyet, veri işleme, veri erişim vb.) yararlanılması konusunda direktifin iç hukuka derc edilip edilmediğine bakılmaksızın vatandaşların Direktif'e dayanarak yargı yoluna başvurabilme hakkı bulunmaktadır"²⁴². Direktif'in sağladığı güvence ile başvuranın kişisel tıbbi kayıtlarına erişimi engellenmemesi gerekmektedir.

AİHM, sayılan sebeplerden Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

3.10. Kiyutin – Rusya Davası (2011)

Dava konusu²⁴³, Rus makamları tarafından Özbek asıllı başvurana HIV testi yaptırması istenmiş ve HIV testi pozitif olduğu için kendisine oturma izni verilmemiş ve bunun kamu sağlığının korunması meşru amacından kaynaklı olduğu gerekçe gösterilmiştir. Başvuran ailesiyle birlikte yaşam hakkının engellemesi ile kamu sağlığının korunması amacı arasında orantısız bir müdahale olduğunu ayrıca kendisine HIV testi yaptırılarak sonucunun ifşa edilmesinin de kişisel sağlık verilerinin korunması hakkının ihlali olduğunu ileri sürmüştür.

Rus makamları, ülkelerine yerleşme talebinde bulunan yabancılara HIV testi yapılmasının kamu sağlığını koruma amacı taşıdığını ve HIV pozitif kişilerin tedavilerinin ülke ekonomisine artı yük getireceği sebebi ile yabancılara ülkede yerleşme izni verilmediğini bu nedenle HIV taşıyıcısı olduklarının ifşa edildiğini belirtmiştir.

Mahkeme, HIV pozitif kişilerin bir ülkeye seyahati veya yerleşmesi konusunda aile bağlarını ve özel durumunu dikkate almak gerektiğini, kişisel sağlık verilerinin ifşa edilmesi ile kamu sağlığının tehlikeye atıldığını, bu nedenle kişilerin

²⁴² Akıncı, s. 10.

²⁴³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi., Cour Européenne Des Droits De L'homme European Court Of Human Rights, (Başvuru No: 2700/10).
<https://www.globalhealthrights.org/wp-content/uploads/2013/02/ECtHR-2011-Kiyutin-v-Russia-Turkish.pdf>, (21.07.2018).

bulaşıcı hastalıklarını gizlemesi ve tedaviden kaçınması sonucu daha büyük salgınlara sebebiyet vereceği konusunda Rusya Devletini uyarmıştır. Oturma izni talebinin, ilgili kişilerin özelinde hukuki değerlendirilme yapılmadan sağlık sorunlarını gerekçe göstererek reddetmenin hukuka aykırılık oluşturduğundan, AIHS 8. ve 14. maddelerin ihlali olarak karar vermiştir.

3.11. Ageyevy – Rusya Davası (2013)

Davaya konu olay²⁴⁴, 2008 yılında evli bir çiftin, bir kız, bir erkek iki küçük çocuğu evlat edinmesinden yaklaşık bir yıl sonra erkek çocuğun evde ağır şekilde yanması sonucu hastaneye götürülmesi ile başlamıştır. Hastanede yapılan ilk muayene sonucu çocuğun yanıkları dışında bazı bölgelerinde küçük travma izlerine de rastlanmış ve hastane personeli tarafından çocuğun istismar edildiği şüphesiyle, yetkililere haber verilmiş ve yetkililer tarafından çocuklar devlet korumasına alınmıştır. Başvuranlar, çocuğun evde elektrikli su ısıtıcısına çarpıp düştüğü sırada sıcak su ile yandığını ve ardından merdivenden düşüp yaralandığını ileri sürmüştür. Her iki çocuk ebeveynlerinden uzaklaştırılıp, önce devlet koruması sağlanmış, ardından da yerel mahkeme tarafından evlat edinme kararı feshedilmiştir. Başvuranlar, çocukların devlet korumasına alınıp, evlat edinme kararını fesheden yerel mahkemeye itiraz etmişlerdir ancak 2009 yılında karar onaylanmıştır. Kararda, ebeveynlerin çocukların sağlığını gözetmediklerini, hastaneden alınan bir sağlık raporu ile her iki çocuğun tedavi edilmeyen başkaca hastalıklarının da bulunduğu, bu nedenlerle çocukların devlet koruması altında kalması gerektiği gerekçelendirilmiştir. Diğer taraftan başvuranlar hakkında ceza soruşturması başlatılmış, 2010 yılında ilk başvuran ceza davasından beraat etmiş, ikinci başvuran, çocukların bakımı konusunda özen göstermediğinden ve çocukların sağlığına kasten zarar verme suçlarından ıslah edici çalışmaya tabi tutulmuştur.

Başvuranlar, evlat edinme kararının feshedilerek her iki çocuğun ellerinden alınmaları, on dört ay boyunca çocukları ile görüştürülme hakkından mahrum bırakılmaları, yerel mahkemenin, ikinci başvurana ceza davası sonrası gerçeklere

²⁴⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mahkeme İçtihadına İlişkin Bilgi Notu Sayı: 162, Haziran, 2013, (Başvuru No: 7075/10).

https://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_2013_06_164_TUR.pdf, (09.07.2018), s. 23.

dayanmayan ve hakaret içerikli basın bildirimlerine karşı kendisini korumadığını ve itibarının zedelendiğini, yanı sıra, hastane personellerinin çocuklarının tıbbi verilerini, fotoğraflarını ve evlat edinildikleri bilgisini basınla paylaşarak, bu gizli bilgileri izinsiz olarak ifşa etmelerini Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde, özel hayata saygı hakkının ihlali gerekçesi ile AİHM' sine dava açmışlardır.

AİHM, davaya konu olan çocukların, devlet güvencesine alınarak, tedavilerinin ve bakımlarının sağlanması ve çocukların korunması konusunda davalı devletin iç hukuk sisteminde gerekli tedbirleri sağlamaya yönelik düzenlemeleri yapmış olmasını yerinde bulmuş ve bu anlamda ihlal olmadığını belirtmiştir.

Çocukların, evlat edinilme kararının feshedilmesi davası sırasında bölge mahkemesinin ebeveynlerle ilgili gerçekten bir istismarın söz konusu olup olmadığı konusunda yeterli deliller olmadan ve başvuruların masumiyet karinesini göz ardı ederek, evlat edinme kararını feshetmesine, aile birliğini bozma yönünde iç hukuk sisteminde de destekleyen bir düzenleme olmaması gerekçesi ile 8. maddenin ihlali olarak değerlendirmiştir.

Başvuranlarla, çocuklarının on dört ay boyunca görüştürülmemesinin çocuklar üzerinde de duygusal travmalara neden olabileceğinden, devlet gözetiminde olan çocukların ebeveynleri ile görüştürülmesine olanak tanınabilirliği konusunda davalı devletin olumsuz yaklaşımı, Mahkeme tarafından Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlali sayılmıştır.

Hastane personelinin, başvuranın oğlunun, tıbbi gereklilik olmadığı halde, basına servis etmek maksadı ile fotoğraflarını çektiğini, bir doktorun çocuğun kimliğini ve evlatlık olduğu bilgisini basın mensupları ile paylaşmasını ve buna rağmen yetkililerin, gizli bilgileri izin almadan ifşa eden kamu personeli hakkında işlem yapmamasını, iç hukuk sisteminde bu eylemler karşısında hiçbir düzenlemenin olmayışını, Mahkeme, özel hayata saygı hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir.

Basın mensuplarının, hastane personelinden edindiği bilgileri ve başvuruların ceza davası boyunca mahkemeyi takip ettikleri halde edindikleri bilgileri, gerçeği yansıtmaktan ve tarafsız olmaktan uzak bir şekilde, kamuoyunda sansasyon yaratmaya yönelik bir tutum ile bir çok makalede, başvurularını hedef gösterecek şekilde haber yapmaları ve bu nedenle ikinci başvuranın basına karşı açtığı tazminat davasında, mahkemenin tutumunun taraflı olması ve yetkili makamlar

tarafından basın bu konuda uyarılmaması sonucu, kişiliğinin ve itibarının zedelenmesi, kamuoyu önünde küçük düşürülüp, hakarete uğraması konusunda, davalı devletin iç hukuk sisteminde basına yönelik bir düzenleme olmaması gerekçesiyle, Mahkeme Sözleşmenin 8. Maddesinin ihlal edildiğine oy birliği ile karar vermiştir.

1997 yılında kabul edilen uluslararası Biyotıp Sözleşmesi 8. madde (Gizlilik hakkı) kapsamında, hastanın sağlık durumu, teşhisi, tıbbi tedavisi ve kişiye özel diğer tüm bilgileri ölümünden sonra bile gizliliği korunmalıdır, olarak ifade edilmiştir. Gizli bilgiler ancak hastanın açık rızası ya da mahkeme kararı ile açıklanabilir. Hastanın açık izni olmadan bu tür bilgiler sadece hasta ile ilgili olan sağlık personeli ile paylaşılabilir ve hastanın kimliğini belirleyen tüm bilgiler ve kimliğini belirleyen tüm insan ürünlerinin de aynı şekilde korunması gerektiği bu madde ile düzenlenmiştir.

3.12. Avilkina ve Diğerleri – Rusya Davası (2013)

Dava Konusu²⁴⁵, St.Petersburg Şehir Savcı Yardımcısı, bir dini örgüt ile ilgili çok sayıda şikayet alınca, 2007 yılında, tüm sağlık kuruluşlarından, Yehova Şahitleri'ne yapılacak olan kan naklini reddedenlerin bildirimini istemiştir. İkinci başvuranın kan nakline gerek olmadan alacağı kanser tedavisi ile ilgili, başvuranın doktoru tarafından bu hastanın tedavisi hakkında savcılığa bildirimde bulunulmuştur. Dördüncü başvuranın da cerrahi bir operasyonda kullanılması planlanan başka birinin kanını reddetmesi üzerine, bu kişinin tıbbi kayıtları da doktorlar tarafından savcılığa bildirilmiştir. Başvuranlar, tıbbi kayıtlarının ifşa edilmesi konusunda yerel mahkemelere itiraz etmişler fakat yerel mahkemeler tıbbi verilerin ifşa edilmesi konusunu hukuka uygun olarak değerlendirmiştir.

AİHM, bu davada, tıbbi verilerin korunmasının özel hayata saygı hakkının içinde yer aldığını fakat bir suç soruşturmasının akıbeti açısından, tıbbi verilerin korunmasının, öncelikle bir hastanın ve dolayısıyla tüm toplumun menfaatlerinden daha önemli olabileceğini kabul etmiştir. Bu doğrultuda yerel mahkemenin söz konusu menfaatlerin niteliğine uygun takdir yetkisini kullandığının anlaşıldığını

²⁴⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mahkeme İçtihadına İlişkin Bilgi Notu Sayı164, s. 30, (Başvuru No:1585/09).

belirtmiştir. Başvuranlar herhangi bir ceza davasının şüphelisi veya sanığı değildirler ve başvuranların tıbbi verilerinin gizliliğinin ihlali için olağan üstü toplumsal bir gereklilikte bulunmadığı gibi, Savcı, savcılığa gelen bir dini örgütle ilgili şikayetlere yönelik bir soruşturma yürüttüğü sırada tıbbi verileri istemiştir. İlgili sağlık kuruluşları da başvuranlarla ilgili suç niteliği taşıyan bir davranış bildirmemişlerdir. Savcılığa bildirilen tıbbi verilerle ilgili olarak, başvuranların tıbbi verilerinin kullanılması konusunda rızaları alınmamıştır.

Ancak, başvuranlardan ikincisi iki yaşında olduğu ve kendi iradesi ile kan naklini reddetmediği, eğer hayati bir tehlike olsaydı bu durumda sağlık personelinin, başvuramı korumak için adli yetkililere başvurma haklarının olduğu belirtilmiş ve bu kişinin tıbbi verilerinin ifşasının AİHS 8. maddenin ihlali olduğuna karar vermiştir.

Dördüncü başvuran açısından, kan naklini reddetmesinin, mensubu olduğu dini grubun diğer üyelerinin baskısı sonucu meydana geldiğini, kendi öz iradesi dışında bir durum olduğunu belirtmiş ve bu nedenle başvuranın tıbbi verilerinin ifşasının AİHS 8. madde ihlali olduğuna karar verilmiştir.

“İnsanın, yaşamını sürdürebilmesi gerekli sağlık tedbirlerini alması yaşam hakkının bir gereğidir. İnsan ancak sağlıklı ise yaşam hakkını yerine getirebilir. Sağlık hizmeti almadan yaşam hakkı da gerçekleştirilemez. İnsanın tedavi olma hakkı da bu nedenle temel bir haktır.”²⁴⁶

AİHS 9/2. madde, *Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü* başlığı altında *kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakının ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması* gibi durumlarda, haklara sınırlama getirilebileceği açıklanmıştır. Söz konusu davada kamu güvenliğine ya da kamu düzenine yönelik bir hukuka aykırılık görülmemektedir. Ayrıca maddenin devamında söz edildiği gibi genel sağlığı tehdit eden bir unsur da bulunmamaktadır. 9/1 maddesinde “herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir” şeklindeki ifadeden bireylerin dini inançlarında özgür oldukları açıklanmıştır.

²⁴⁶ Refik Akten, “Hastanelerde Hasta Mahremiyetine Gösterilen Özenin Hasta Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi (Antalya Örneği)”, **Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2017.
<http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6124/462515.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (09.07.2018), s. 45.

3.13. Peruzzo ve Martens – Almanya Davası (2013)

Dava Konusu²⁴⁷, birinci başvuran, uyuşturucuyla ilgili çok sayıda davadan mahkum edilmişken, gelecekteki olası ceza davalarında kimlik tespiti yapılması için, bölge mahkemesi tarafından, başvurandan hücre örneği alınarak DNA profili çıkarılmıştır. Başvuran bu duruma itiraz etmiştir. İkinci başvuran ise, şiddet içerikli birçok suç işlemiş ve bu suçların tekrar edildiği gerekçesiyle bölge mahkemesinin başvurandan DNA örneği alınmasını istemesi sebebiyle, başvuranın bu duruma itiraz etmesidir.

İlgili ülke iç hukukunda, elde edilen her türlü hücre örneğinin sadece DNA profili çıkarmak için kullanılacağı düzenlenmiş olup, hücre örneği alınan kişinin kimliği, DNA profilini çıkarmakla görevli uzmanlara ifşa edilmediği ve yetkisiz kimselerin erişimini engelleyici her türlü tedbirin alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca elde edilen DNA profillerinin sadece Federal Kriminal Polis Teşkilatı'nın veri tabanında kayıtlı olduğu, gerektiğinde incelendiği ve en fazla on yıllık bir süre sistemde kayıtlı kaldığı da bilinmektedir.

AIHM, davayı AIHS 8. Madde bakımından değerlendirmiş ve kişisel verilerin korunması ve özel hayata saygı hakkının kullanılması konusunda, *S.ve Marper/Birleşik Krallık* davasında verdiği kararın aksine, devletlerin iç hukuk sistemlerinde gerekli koruyucu tedbirleri almaları yanı sıra, yalnızca ciddi suçlardan dolayı hüküm giymiş ve gelecekte de suç işleme potansiyeli olan mahkumların DNA profillerinin alınabileceğini, başvuranların suçlarının ciddiyeti ve gelecekte işlenebilecek suçlar bakımından da potansiyel teşkil ettiklerine, davalı Devletin iç hukuk sisteminde DNA profillerinin muhafazasına yönelik gerekli tedbirleri aldığına, kamu menfaatleri ile özel menfaatler çakıştığına kamu menfaatleri yönünde adil bir denge sağladığına, bu nedenlerle davalı Devletin kabul edilebilir takdir yetkisi kapsamında hareket ettiği gerekçesiyle, başvurucuların başvurularını “kabul edilemez” bulmuştur.

Bu dava ile Mahkeme, suçluları tespit etme tekniği olarak kullanılan hücre örneği alma ve bu örneklerden DNA profili çıkarma konusunda, devletlerin iç

²⁴⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mahkeme İçtihadına İlişkin Bilgi Notu Sayı.164, s. 31, (Başvuru No: 7841/08 - 57900/12).

hukuklarında, hücre örnekleri ile ilgili ciddi koruma tedbirleri almalarının gerektiğine, yeterli bir süre muhafaza edilmesine ve bu verilere sadece ilgililerin ulaşması gerektiğine dikkat çekmektedir. Ayrıca DNA profili çıkarılmasının hangi suç ve suçlular için gerektiği ayrımının, kamu yararı ile kişilerin kişisel verilerini koruma ve özel hayata saygı haklarını kullanmaları bakımından adil bir dengede olmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir. Özellikle ciddi suç işleyen ve gelecekte de ceza davalarının tarafı olacak suç potansiyeli taşıyan kişiler bakımından DNA profili çıkarılmasının ve bu verilerin ceza davalarında kullanılmasının, ilgili devletin takdir yetkisi dahilinde olduğunu belirtmiştir.

3.14. L.H. -Letonya Davası (2014)

Dava konusu²⁴⁸, başvurana bir devlet hastanesinde rızası olmaksızın doktoru tarafından tüp ligasyonu (kısırlaştırma) yapılmış ve başvuran hastane hakkında malpraktis (hatalı sağlık uygulaması) davası açmıştır. Bunun üzerine hastane müdürü MADDEKI adlı bir devlet kurumuna, hasta hakkında bir değerlendirme yapmaları için hastanın tıbbi verilerini göndermiş, MADDEKI hastanın daha önce tıbbi destek aldığı üç farklı sağlık kuruluşundan da başvuranın tıbbi kayıtlarını istemiştir. Toplanan tüm tıbbi kayıtları değerlendiren kurum, başvuranın sağlık durumu ile ilgili bir rapor hazırlamış ve bu raporu mahkemeye sunmuştur. Bunun üzerine başvuran, MADDEKI tarafından hazırlanan raporun hukuka aykırı olarak toplanan verilerden oluştuğu, kendisinin rızası alınmadan tıbbi verilerinin alındığı ve bununda özel hayata saygı hakkını ihlal ettiği (AİHS 8. madde) yönünde yerel mahkemeye itirazda bulunmuş, ancak bu talebi mahkeme tarafından reddedilmiştir. Letonya Yüksek Mahkeme Senatosu tarafından, MADEKI' nin, sağlık kuruluşlarında verilen hizmetin kalitesini, iç hukukun verdiği yetki ile değerlendirdiği tespit edilmiştir.

AİHM, hizmet kalitesini değerlendiren kamu kurumuna tanınan yetkinin kapsamının ve yetkiyi kullanma şeklinin ülkenin geçerli mevzuatında açıkça gösterilmediğini, yetkiyi kullanma sınırlarının belirsiz olduğunu tespit etmiştir. Kamu kurumunun başvurana ait tıbbi verileri gerekli olup olmamasına bakmaksızın yedi yıllık her türlü veriyi toplamasını ve ön değerlendirme yapmadan mahkemeye

²⁴⁸ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, s. 6, (Başvuru No: 52019/07).

sunmasını, başvuranın AİHS md. 8 kapsamında haklarını ihlal ettiğine karar vermiştir.

Bu davada AİHM, Letonya'yı sağlık kurumlarının hizmet kalitesini değerlendiren kuruma, hangi bilgileri toplayacağı konusunda hiç bir şekilde sınırlama getirmemesini ve iç hukukunda bu konuda bir düzenleme yapmamış olmasını eleştirmiştir. Mahkeme, toplanan kişisel tıbbi verilerin somut dava ile ilgili olup olmamasına bakmaksızın rapor edilmesini, yürürlükte olan kanunlardan kaynaklı yetkili makamlara tanınan takdir yetkisini aştığını ayrıca tanınan bu yetkinin kapsamına ilişkin açıklayıcı bir bilginin olmadığı yönünde tespitte bulunmuştur.

Uluslararası *Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi (108 nolu. Sözleşme)* md. 5/b; Otomatik işlemeye konu olan kişisel veriler, *Belli ve meşru amaçlar için kaydedilir ve bu amaçlara aykırı şekilde kullanılamaz*. Bu maddede söz edilen meşru amaç, hukuka uygun olarak, kişinin verilerinin hangi amaç için toplanıp kaydedildiği hakkında bilgilendirilmesi, açık rızasının alınması ve birey, toplum arasındaki üstün yarar dengesi gözetilerek kullanılmasıdır. 108 nolu Sözleşme 9/a maddesi; *Devletin güvenliğinin korunması, kamu güvenliği, devletin mali menfaatleri veya suçların önlenmesi* ve 9/b maddesi; *İlgili kişinin veya başkasının hak ve özgürlüklerinin korunması* düzenlemeleri ile kişisel verilerin bu amaçlar dışında kullanılmasına kısıtlama getirilmiştir.

3.15. Konovalova - Rusya Davası (2014)

Dava konusu olay²⁴⁹, başvuranın doğum yapmak üzere bir devlet hastanesinin doğum bölümüne yatırılması sırasında, hastaların hastanedeki eğitim programına katılabileceklerini anlatan bir broşür verilmesi ve o gün başvuranın doğum sancılarının başlaması nedeniyle kendisine ilaç verilerek uyutulması, ertesi gün başvuran doğuma alınmadan önce tıp öğrencilerine, başvuranın sağlık durumu ve uygulanan tıbbi tedavi hakkında bilgi verilmesi ve doğum eylemi başladığında da

²⁴⁹ İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, ss. 6-7, (Başvuru No: 37873/04).

doğum salonunda tıp öğrencilerinin bulunmasına başvuranın itiraz etmesine rağmen doğum, hastanın doktoru tarafından gerçekleştirilirken, tıp öğrencilerinin salondan çıkamamasıdır.

Doğumdan sonra başvuranın, yerel mahkemeye açtığı davada, “itirazlarına rağmen doğumu tıp öğrencilerinin olduğu salonda yapmak zorunda bırakıldığını ve mahremiyet hakkına saygı gösterilmediğini” gerekçe göstermiştir. Yerel mahkeme, iç hukuk düzenlemelerinde hasta mahremiyeti ile ilgili yazılı izin alınmasına yönelik bir düzenleme olmadığını ve hastaneye yatış yapıldığı sırada başvurana da verilen broşürde, eğitim programları kapsamında tıp öğrencileri tarafından, hastaların tedavilerini takip edebileceklerinin açıklandığını, bu duruma başvuranın itiraz ettiğini gösteren bir delilin de bulunmadığı gerekçesi ile başvuruyu reddetmiştir.

Söz konusu olay tarihinde, davalı devletin iç hukukunda "özel hayata saygı" çerçevesinde hasta mahremiyetine yönelik bir güvence bulunmamakta fakat Sağlık Hizmetleri Kanunu'nun 54. maddesinde, "tıp öğrencilerinin, müfredatları doğrultusunda ve öğrencilerden sorumlu sağlık personeli denetiminde hastaların tedavilerini takip edebilecekleri" belirtilmiştir. Ancak bu kanun maddesi genel nitelikli bir madde olup, tıp eğitimi alan öğrencilerin pratik çalışma alanını tanımaları amacını taşımaktadır. Broşürde yer alan bir başka sorun da tıp öğrencilerinin tedaviye katılımının zorunlu olduğu ve hastalara bu konuda başka tercih hakkı tanınmadığı yönündeki ifadelerin kullanılmasıdır. Söz konusu duruma hasta itiraz etse bile uygulanabilecek başka bir alternatif düzenlemeden söz edilememesidir.

Yerel mahkemelerin, başvuranın hukuk davası sırasında dikkate almadıkları konulardan biri, hasta broşüründe yer alan bilgilerin genel ve yetersiz olması ve bir diğeri, hastanın o an ki tıbbi durumunun (doğum kasılmalarından kaynaklı), broşürü okumasına uygun olmamasıdır.

AIHM, bu davada, davalı devletin iç hukuk sisteminde, hasta mahremiyetini, keyfi müdahalelere karşı güvence altına alan bir düzenlemenin yapılmamasını, AIHS md. 8 kapsamında hak ihlali olarak karar vermiştir.

Bali Bildirgesi md. 3/c, (Kendi kaderini belirleme hakkı), *hastanın klinik çalışmalara veya tıp eğitimine katılmayı reddetme hakkı vardır*, özellikle tıp eğitimi de veren üniversite hastanelerinde bu maddeye uygun şekilde hareket etmek, hastaya uygulanan işlemlerin hukukiliği anlamında önem taşımaktadır. Bildirge md. 7/c,

Bilgilendirme yerel kültüre uygun olarak ve hastanın anlayabileceği şekilde yapılmalıdır. Bu madde bağlamında, hastalara hazırlanan yazılı açıklamaların, hastalar tarafından okunabilmesi için, uygun ortam, yeterli zaman ve hastanın sağlık durumunun elverişli olması gerekmektedir. Ayrıca yazılı açıklamaların, ortalama insanların anlayacağı şekilde açık, anlaşılır ve hastanın kendi lisanı ile yazılmış olması gerekmektedir. Sözel açıklamalarında açık, anlaşılır ve pozitif geri bildirim alınarak yapılması gerekmektedir.

Biyotıp Sözleşmesi md. 10/1: *Herkes, kendi sağlığıyla ilgili bilgiler bakımından, özel yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.* Ülkemizde, 1998 yılında yürürlüğe giren ve Anayasa ve uluslararası yasal düzenlemelerde de uygulama alanı bulan hastaların haklarını somut olarak göstermek, insan haysiyetini korumak ve hak ihlallerini önlemek amacıyla hazırlanan Hasta Hakları Yönetmeliği 21. madde başlangıcında; *Hastanın, mahremiyetine saygı gösterilmesi esastır. Hasta mahremiyetinin korunmasını açıkça talep edebilir. Her türlü tıbbi müdahale, hastanın mahremiyetine saygı gösterilmek suretiyle icra edilir.* Aynı madde sonunda; *Eğitim verilen sağlık kurum ve kuruluşlarında, hastanın tedavisi ile doğrudan ilgili olmayanların tıbbi müdahale sırasında bulunması gerekli ise; önceden veya tedavi sırasında bunun için hastanın ayrıca rızası alınır* şeklindeki düzenleme yapılarak, hastaların özel hayatına saygı çerçevesinde mahremiyet hakkı koruma altına alınmıştır.

3.16. Elberte – Letonya Davası (2015)

Davaya konu olayda²⁵⁰, başvurucunun eşi trafik kazası sonucu hayatını kaybetmiş ve Adli Tıp Kurumunda cesede otopsi yapılmıştır. Başvuran iki yıl sonra, kadavralardan hukuka aykırı bir şekilde doku ve organ alındığı iddiası ile başlatılmış geniş çaplı bir adli soruşturma sırasında, o tarihte ölenlerden alınan doku örneklerini, davalı devletin taraf olduğu bir anlaşmaya uygun olarak bio-implant oluşturmak amacıyla Almanya’da bir ilaç firmasına gönderdiğini öğrenmiştir. Başvuran kendi eşinin cesedinden otopside doku örneği alındığını, cesedin bacaklarının birbirine bağlı olarak kendisine teslim edilmesiyle anlamıştır. Ancak, olanları iki yıl sonra

²⁵⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mahkeme İçtihadına İlişkin Bilgi Notu, Sayı: 181, (Başvuru No: 61243/08).

anladığı için dava açma süresi zaman aşımına uğramış ve her hangi bir kovuşturma başlatılmamıştır.

Yerel makamlar, davaya konu olan olay hakkında fikir ayrılığına düşmüşler, Adli Tabiplik ve Güvenlik Polis' i, zımnî (varsayılan) rıza sistemi nedeniyle ölenin yakınlarından rıza alınmadığını savunmuştur. Savcılar Letonya iç hukukunda, hasta hayattayken kendisinden, öldüyse yakınlarından rıza alınmadan doku ve organ alınmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Güvenlik Polisi, savcıların yorumunu kabul edinceye kadar geçen sürede, ceza davası açısından zaman aşıcı süre olduğundan, kovuşturma açmak için geç kalınmıştır. Yerel otoritelerin birbirleri arasındaki fikir ayrılığı, iç hukukta bu konuda yeterli ve açıklık getirici bir düzenleme olmadığını göstermektedir. Letonya hukuku, yaşayan yada ölen insanlardan doku ve organ alınması gerektiğinde, işleme rıza verilmesi ya da itiraz edilmesi ile ilgili hukuki çerçeveyi düzenlemiş olmakla beraber, buna karşılık gelen hukuki yükümlülüklerin kapsamını ya da ilgili uzmanların ve karar veren otoritelerin taktir yetkisi konusuna açıklık getirmediği anlaşılmaktadır. Yerel makamlar, başvuranın, ölen eşinden de doku örneği alınmış olabileceğine yönelik iddialarını, hukuki olarak ifade edebileceği şartları yerine getirmemişlerdir. Müdahalenin hukukiliği konusunda iç hukukta uygun bir düzenleme olmaması ve keyfiliğe karşı idari bir düzenlemenin de yapılmaması nedeniyle AİHM, özel hayatın korunması hakkına müdahale olduğundan ihlal kararı vermiştir.

Biyotıp sözleşmesi md. 22 (İnsan vücudundan alınmış parçalar üzerinde tasarruf): *Bir müdahale sırasında insan vücudunun herhangi bir parçası alındığında, çıkarılan parça, yalnızca uygun bilgi verme ve muvafakat alma usullerine uyulduğu takdirde, çıkarılma amacından başka amaç için saklanabilir ve kullanılabilir.* AİHM, insan bedeninden doku ya da organ alma ile ilgili uluslararası sözleşmelerde, kişi hayattaysa kendisinden, ölümü halinde yakınlarından muvafakat alınması konusuna özel önem verildiğini hatırlatmıştır. Ayrıca, Mahkeme, kanunilik ilkesi çerçevesinde, başvuranın haklarının nerede ve ne zaman kullanması gerektiğini iç hukukunda yeterli açıklamalarla düzenlemediğinden, davalı devletin, bu ilkeyi de ihlali olarak değerlendirmiştir. Yetkili makamların eylemlerinin hukuka uygun olup olmadığı konusunda, birbirleriyle mutabakata varamamaları nedeniyle, ceza davası açmada süre aşımı yaşanmasının sebeplerine yönelik herhangi bir kovuşturma

başlatılmaması, başvuranın özel hayatına saygı hakkının ihlal edilmesi konusunda, kişisel bir hakkı kullanamama konusunda da çaresiz bırakmıştır.

“Ölüden hukuka aykırı şekilde organ veya doku alınması suçunda korunan hukuki değer, karma niteliklidir. Ölüden hukuka aykırı şekilde organ veya doku alınması, ölünün hatırasını ve yakınlarının haysiyetini ihlal edici niteliktedir. Diğer taraftan ceset üzerinde icra edilen hukuka aykırı fiiller, kamu sağlığını bozabilir.”²⁵¹

Ülkemizde, Hasta Hakları Yönetmeliği md. 29 ; *Ölüden organ ve doku alınma şartı ve cesetlerin bilimsel araştırma için muhafazası hususunda 2238 sayılı Kanun'un 14 üncü maddesi hükümleri saklıdır.* 2238 sayılı ve 1979 tarihli “Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanunu” md. 14/1²⁵²; bir kimse ölümünden önce doku ve organlarını resmi bir vasiyet ile bağışlamadığı sürece, öldüğü anda yanında bulunan, aile fertleri ya da akrabalarının soy bağı silsilesine uygun olarak ve reşit olmaları kaydıyla, verecekleri yazılı muvafakat ile doku veya organları alınabilir olarak düzenlenmiştir. Bu Kanuna göre tıbbi ya da bilimsel amaç için bile olsa, ölümünden sonra kimsenin bedeninden muvafakat almadan, doku ya da organ alınamayacağı güvence altına alınmıştır.

²⁵¹ Ahmet Gökcen ve Murat Balcı, "Organ ve Doku Ticareti Suçları (TCK. m. 91-95)", **Dergi Park**. <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/469>, (08.08.2018), s. 115.

²⁵² 2238 sayılı Organ Ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanunu 14/1. Maddesi:
Bir kimse sağlığında vücudunun tamamını veya organ ve dokularını, tedavi, teşhis ve bilimsel amaçlar için bıraktığını resmi veya yazılı bir vasiyetle belirtmemiş veya bu konudaki isteğini iki tanık huzurunda açıklamamış ise sırasıyla ölüm anında yanında bulunan eşi, reşit çocukları, ana veya babası veya kardeşlerden birisinin; bunlar yoksa yanında bulunan herhangi bir yakınının muvafakatiyle ölüden organ veya doku alınabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1- Ülkemizde 24 Mart 2016 yılında yürürlüğe giren *6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*, kişisel verilerin işlenmesi, paylaşılması, saklanması gibi konularda sevindirici olmakla beraber, Kanun ve kişisel verilerin korunması hakkında toplum tarafından henüz yeterince bilgi sahibi olunmadığı düşünülmektedir.

➤ Kanunu hakkında bireylere tanınan “özel ve aile hayatına saygı hakkı” kapsamında toplumsal farkındalık eğitimlerinin yapılması gerektiği görüşüdeyiz

2- Kişisel sağlık verilerinin otomatik işlendiği kurum ve kuruluşlarda, kişisel verilerin korunması ve gizliliğine yönelik, çalışanlarının yeterli hassasiyeti göstermedikleri kanaatindeyiz.

➤ Konu hakkında çalışanlara hizmet içi eğitimler verilerek, konunun hassasiyeti vurgulanmalıdır.

3- Kamu ya da özel hastanelerde, sağlık meslek mensuplarının çalışma alanlarında hastaların tıbbi verilerini sözlü ya da yazılı olarak kullanırken mahremiyet ilkelerine uygun davranmadıkları gözlenebilmektedir.

➤ Kamu ya da özel hastanelerde çalışan sağlık personeline hizmet içi eğitim verilerek, sağlık verilerinin korunmasının önemi periyodik olarak tekrarlanmalıdır. Hastaların tıbbi ya da kişisel diğer bilgilerinin mahremiyet ve sır yükümlülüğü çerçevesinde gizli tutulması gerektiği, bunun meslek etiği ve yasal anlamda ciddi yaptırımlara neden olabileceği bu eğitimler ile sık sık hatırlatılmalıdır.

4- Hastanelerin poliklinik bekleme salonlarında hasta sırasının takip edildiği muayene sırasının gösterildiği ekranlarda, özellikle cinsiyete özel hastalıklar bakımından, hastaların açık kimlikleri ekranlara yansıtılmaktadır.

➤ Hastanın isteği doğrultusunda isminin ekrana yansıtılmaması, bunun yerine rumuz kullanılması için gerekli ve etkin düzenlemeler yapılmalıdır.

5- Hastanelerde kullanılan bilgi işlem teknolojilerinin, ilgili sağlık çalışanı dışında kullanılabilir olduğu izlenmektedir.

➤ Sağlık kurum ve kuruluş idareleri bilgi işlem teknolojilerinin şifreli kullanımının zorunlu hale getirilmesi için gerekli düzenlemeleri yapması gerekmektedir.

Ayrıca hastaların bilgilerini içeren bilgi işlem sistemlerinin ekranlarının sürekli açık kalarak başka bir kişi tarafından kullanılmasının önüne geçmek için, sistemin kullanım dışı olduğu durumda, veri ekranının otomatik olarak kapanacak şekilde düzenlenmelidir.

- Hastane bilgi işlem programlarında, hastaların verilerine kimlerin ulaşması gerektiği net olarak belirlenmeli, hasta verilerinin ne kadarına ulaşmaları gerekiyorsa bunun dışında kalan verilere ulaşım yetkilendirme yapılarak sağlanmalıdır.
- Sağlık kurum ve kuruluş idareleri özellikle bilişim teknolojileri konusunda ve hasta verilerini arşivleme, hasta dosyalarının gizliliğini sağlama konularında sıkı güvenlik tedbirleri almalı ve denetimlerini sıklaştırmalıdır.

6- Sağlık Kurum ve kuruluşlarının bilgi işlem sistemlerinde kayıtlı olan hastalara ait tüm geçmiş tıbbi bilgilere ilgili ilgisiz tüm hekimler kolayca ulaşma yetkisine sahip olduğu izlenmektedir.

- Hastalara verilecek özel bir çipli kimlik ile tüm sağlık bilgileri arşivlenmeli ve sadece ilgili hekim tarafından bu bilgilere ulaşım sağlanabilmelidir.

7- Hastane bilgi işlem sistemlerinde tutulan hastaya ait geçmiş laboratuvar ve radyolojik tetkik sonuçları, tüm sağlık çalışanları tarafından ulaşılabilir durumdadır.

- Hastalara ait laboratuvar ve radyolojik tetkik sonuçları sadece ilgili hekim tarafından sorgulanabilmelidir.

8- Hükümlü ve tutuklu hastaların muayene ve tedavilerinin yapıldığı özel bölümlerde, sağlık mesleği mensubu dışında kalan, kolluk kuvvetleri ve infaz koruma memurları tarafından, mahkum hastaların tıbbi bilgilerinin paylaşımı yapılmaktadır.

- Hastanelerin mahkum hasta bölümlerinde çalışan sağlık personeli dışında kalan, infaz koruma memurları ve kolluk kuvvetlerinin, hükümlü veya tutuklu hastaların güvenlik tedbiri için gerekli bilgileri dışında kalan sağlık bilgilerini, hasta devir teslimi sırasında kayıt altına alma işlemi yapılırken, sözlü ya da yazılı olarak ifşa etmelerinin engellenmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

9- Özellikle sağlık alanına dahil olan tüm kamu ve özel kurum ve kuruluşların (SGK, Eczaneler, Nüfus Müdürlükleri, Hastaneler, Aile Hekimlikleri, İstatistik Kurumu vb.) arasında aktarılan hasta verilerinin paylaşımı, muhasebeleştirilmesi gibi süreçler

nedeniyle verilere ulaşım yetkisine sahip çalışanların sınırlandırılması konusunda yeterli önlemler alınmadığı görüşünderiz.

- Gerekli düzenlemeler yapılarak tıbbi veriler şifreli olarak paylaşılmalı ya da hasta ismi yerine farklı bir kodlama sistemi kullanılmalıdır. Özellikle mahalle eczanelerinde çalışan kalfa ve çırakların bu tür tıbbi verilere ulaşımı engellenmeli, sadece eczacı tarafından bu veriler görülebilmelidir.

10- Özellikle kamu kurumu niteliğinde olan hastanelerin hasta odaları koğuş sistemi şeklindedir.

- Kamu hastanelerinde kullanılmakta olan genel hasta odası ve koğuş sistemi hasta odaları yerine, hasta mahremiyetine yönelik düzenlemeler yapılmalı, mümkün olduğunca tek hastanın kalacağı şekilde hasta odaları düzenlenmelidir.

11- Orta ve yüksek öğretim çağındaki gençlerin kişisel verilerin neler olduğu ve bu verilerin korunması için alınması gereken önlemlerin neler olduğu hakkında neredeyse hiç bilgi sahibi olmadıkları görüşünderiz.

- Özellikle kişisel veriler hakkında eğitimler çocukluk çağında verilmelidir. Orta ve yüksek öğretim kurumlarının müfredatı içerisinde, kişisel verilerin korunma gerekliliği ve güvence altına alınmayan kişisel veriler nedeniyle doğabilecek olumsuz sonuçlar anlatılmalıdır.

12- Sivil Toplum Kuruluşları kişisel verilerin korunması konusunda daha etkin çalışmalar yapmalıdır düşüncesindeyiz.

- Sivil Toplum Kuruluşları tarafından, kişisel verilerin korunmasının, bireyleri güvence altına aldığı, yasal olmayan yollardan kişisel verilerinin ele geçirilmesi, paylaşılması ya da bireyin farkında olmadan kendi verilerini başkalarıyla paylaşmasının, daha sonraki bir zamanda kişisel mahremiyet alanlarına karşı saldırı oluşturabileceği, gerek sosyal anlamda gerek hukuksal anlamda ciddi olumsuz sonuçlar doğabileceği anlatılmalıdır.

13- Kişisel verilerin korunması konusunda medya tarafından gerektiği kadar bilgilendirici ve eğitici film veya programların yapılmadığını düşünürüz

- Kişisel Verileri Koruma Kurumu öncülüğünde hazırlanacak kamu spotlarının medya tarafından yayınlanması ile toplumun konu hakkındaki bilgi düzeyinin arttırılabileceği düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

50 Soruda AİHM. (2012). *The ECHR in 50 Questions (Turkish) - European Court of Human Rights* (s. 3).

https://www.echr.coe.int/Documents/50Questions_TUR.pdf, (09.08.2018).

Acar, B. (2016). Kişisel Verilerin Korunması. *Bedia Acar Hukuk Bürosu*.

<http://bediaacar.av.tr/kisisel-verilerin-korunmasi/>, (25.02.2018).

AİHM. (2014). *Kabul Edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi*.

https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_TUR.pdf, (10.08.2018).

Akça, T. (2012). Deontoloji. *Deontolojiden Biyoetiğe Tıp Etiğinin Evrimi* (s. 1).

http://endokrin.com/pdf/220868211640_eddd_agustos_2012.pdf, (17.03.2018).

Akgül, A. (2014). Kişisel Verilerin Korunması Hukukundaki Temel İlkeler. *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, Kişisel Verilerin Korunması* (ss. 131-132). İstanbul: Beta Yayınevi.

Akgül, A. (2015). Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alma. *Dergi Park* (s. 51).

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/271158>, (01.03.2018).

Akgül, A. (2014). Danıştay Kararları Işığında Hasta Mahremiyeti ve Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması. *I. Sağlık Hukuku Sempozyumu*, İzmir, Leges.

Akgül, A. (2013). Danıştay Kararları Işığında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması.

Danıştay Dergisi. 133: 42.

http://www.danistay.gov.tr/upload/yayinlar/12_03_2014_104620.pdf, (17.02.2016).

Akgül, A. (2015). Kişisel Verilerin Korunması Bağlamında Biyometrik Yöntemlerin Kullanılması ve Danıştay Yaklaşımı. *TTB Dergisi*. 118: 19.

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-118-1477>, (09.08.2018).

Akıncı, A. N. (2017). Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirmesi, *T.C. Kalkınma Bakanlığı, Yayın No. 2968* (s. 9).

http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wpcontent/uploads/2017/07/AB_Veri_Koruma_Tuzugu.pdf, (07.02.2018).

Akten, R. (2017). *Hastanelerde Hasta Mahremiyetine Gösterilen Özenin Hasta Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi (Antalya Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Akyürek, G. (2011). Kişisel Verilerin Korunması. *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu* (s.203). Ankara: Seçkin Yayınevi.

AÖF. (2013). Medeni Hukuk Kişi ve Kişilik Kavramları, *Adalet Yüksek Okulu*. www.acikogretimadalet.com/medeni-hukuk-kisi-ve-kisilik-kavramlari-konusu.html, (23.07.2018).

Arda, B. ve Şahinoğlu, P. S. (1995). Tıbbi Etik : Tanımı, İçeriği, Yöntemi ve Başlıca Konutları, *Ankara Tıp Mecmuası*. 48: 329.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/36/859/10903.pdf>, (03.03.2018).

Artuk, M. E., Gökçen, A., Yenidünya, A. C. (2014). Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme. *Gerekçeli Ceza Kanunları* (s. 181). Ankara: Adalet Yayınevi.

Atak, S. (2010). Avrupa Konseyi'nin Kişisel Verileri Açısından Sağladığı Temel Güvenceler. *TBB Dergisi* (87): 102.

Atar, Y. ve Çelik, Ö. (2017). Türk Anayasa Hukuku. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*. Eskişehir. (s. 382).

Atasoy, K. (2016). “Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası”. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/333494>, (07.11.2018).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2012). *Cour Européenne Des Droits De L’homme European Court Of Human Rights*.
<https://www.globalhealthrights.org/wp-content/uploads/2013/02/ECtHR-2011-Kiyutin-v-Russia-Turkish.pdf>, (21.07.2018).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi - HUDOC. (2018). Council of Europe. *European Court of Human Rights*.
[https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}",](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}) (30.06.2018).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (2009). Avrupa Konseyi Council of Europe. *Adalet Bakanlığı* (Başvuru no: 23815/04).
<http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/usluno22009.pdf>, (30.06.2018).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2013). Mahkeme İçtihadına İlişkin Bilgi Notu.
https://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_2013_06_164_TUR.pdf, (09.07.2018).

Aybay, R. (2006). Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi. *Türk Tabipler Birliği İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi* (s.6).
http://tbbayayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/insan_haklari_evrensel_bildirisi.pdf, (12.02.2018).

Aydın, N. (2013). Tıp Ceza Hukukunda Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme ve Ele geçirme Suçu (TCK m. 136.). *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 21 (2), 9-10.

Aytekin, M. U. (2008). Kişisel Verilerin Korunması Strasbourg Sözleşmesi Avrupa Birliği ve Türkiye. *Legal Hukuk Dergisi* (ss. 3728-3729).

Bilgin, A. A. (2017). “Avrupa birliğinde verilerin korunması ve “Tamamen Kişisel veya Ev/Hane Haklı Faaliyetleri” İstisnası”. *Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM)* (s. 179).

<http://ataum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/360/2017/11/SBE-AB-ABD-25-Yil-Armagani.pdf>, (21.02.2018).

Ceran, A. (2014). Kişisel Verilerin Korunması: Avrupa ve Türkiye. *İktisadi Kalkınma Vakfı*. (ss. 2-3).

http://www.ikv.org.tr/images/files/degerlendirme104_aceran.pdf

Çelikboya, K. (2006). Adalet ve Geleceğe Güvenmek. *Balıkesir Barosu Dergisi* , 9(68): 61.

Demir, M. (2010). *Tıbbi Dokümantasyon ve Bilişim Hizmetleri Sunma Yükümü, Tıbbi Organizasyon Kusuru Açısından Hastanelerin Hukuksal Sorumluluğu* (ss.244-245). Ankara: Turhan Kitabevi.

Deniz, B. Y. (2011). Avrupa Birliği Hukukunda Temel Haklar ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sistemi İle Etkileşim. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 97: 54. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-97-1106>, (14.02.2018).

Deryal, Y. (2008). *Hastanın Özel Yaşamına Saygı Hakkının İki Boyutu: Hasta Sırrının Korunması ve Beden Mahremiyeti*.

www.haksay.org/files/yahya06.doc: www.haksay.org/files/yahya06, (07.05.2016).

Develioğlu, H. M. (2017). Kişisel Verilerin korunması Hukukunun Kavram ve İlkeleri. *6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. (s. 47). İstanbul: Onikilevha Yayınevi.

Doğan, A. C. (2015). Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun İşleme (s. 27). *Kişisel Verilerin Korunması, Muhafazası ve Paylaşımı*

http://www.masak.gov.tr/userfiles/file/kisisel_verilerin_korunmasi_ve_paylasim_rehberi.pdf, (20.02.2016).

Doğan, C. (2010). Tıbbi Kayıtların tutulmasından Cezai Sorumluluk. *III. Sağlık Hukuku Kurultayı* (s. 680). Ankara.

Dülger, M. V. (2014). Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. (2): 61-62. http://www.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Resim/MedipostKapak/dergikapak/hukuk_dergisi_sayi2.pdf, (06.10.2018).

European Court of Human Rights Statistics (2017). *Statistics of the ECHR-European Court of Human Rights*.

https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_annual_2017_ENG.pdf, (10.08.2018).

Erdemir, A. D. (2013). *Medimagazin*. İki Düşünür Hekimin Fikirlerinde Tıp Etiği: <https://www.medimagazin.com.tr/authors/aysegul-d-erdemir/tr-iki-dusunur-hekimin-fikirlerinde-tip-etigi-72-25-3350.html>, (05.03.2018).

Erman, R. B. (2012). Hekimlik Uygulamalarının Adli Tıbbi Güncellemesi. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi (No:78)*. (s. 35). İstanbul.

Gökçen, A., Balcı, M. (2011). Organ ve Doku Ticareti Suçları (TCK. m. 91-95). *Dergi Park* (s.115).

<http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/469>, (08.08.2018).

Gören, S. (2012). Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi. *En Son Değişikliklerle Açıklamalı – İçtihatlı 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu* (s. 840). Ankara: Yetkin Yayınevi.

Görkey, Ş. (2013). Sır Saklamannın Tarihsel ve Felsefi Temelleri. *Türk Diş Hekimleri Birliği* (ss. 7-8). (Eğitim Dizisi-18). Ankara.

Günel, İ. (2011). Tıbbi Müdahale Sözleşmesine Uygulanacak Hükümler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* , 1 (2), 617.

Gür, İ. (2010). Sağlık Sigortacılığının Taşınabilirliği ve Hesap Verilebilirliği Hakkındaki Kanun. *Kişisel Verilerin Korunması Hususunda AB İle ABD Arasında Çıkan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları* (ss. 136-137). Ankara: Turhan Kitabevi.

Gürsel, İ. (2016). İş İlişkinde İşçinin Kişisel Verileri. *İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı* (s. 228). Ankara: Adalet Yayınevi.

Güven, B. (2010). *Hasta Bilgilerinin Gizliliği Prensibi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<http://kisiselsaglikverileri.org/icerik/Hasta%20Bilgilerinin%20Gizlili%C4%9Fi%20Prensibi.pdf>, (21.02.2018).

Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2009). Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar. *Ankara Barosu Dergisi*: Güz - 2009.
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-4/1.pdf>, (26.02.2018).

Hakeri, H. (2013). Kişisel Verilerin Kapsamı, *Tıp Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınevi.

Hakeri, H. (2007). Tıp Ceza Hukuku. *Tıp Hukuku* (s.483). Ankara, Seçkin Yayınevi.

HAYAD. Sağlık Çalışanları İçin Sağlık Hizmetinde Gizliliğe ve Mahremiyete İlişkin Avrupa Rehber İlkeler. *Hasta Ve Hasta Yakını Derneği*.
<http://www.hayad.org.tr/saglik-calisanlari-icin-saglik-hizmetinde-gizlilik-ve-mahremiyete-iliskin-avrupa-rehber-kurallari>, (07.07.2018).

İlkiz, F. (2016). Özel Hayatın Gizliliğinin İhlali. *Bianet*.
<http://bianet.org/bianet/medya/98197-ozel-hayatin-gizliliğinin-ihlali>, (26.02.2018).

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı. (2015). Sağlık. *Adalet Bakanlığı* (s. 5).
[http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/saglik/Health%20\(SA%C4%9ELIK\).pdf](http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/saglik/Health%20(SA%C4%9ELIK).pdf), (04.07.2018).

İpekçioğlu, P. A. (2012). Ceza Muhakemesi Hukukunda Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alma. *İÜHFİM. Dergi Park*. (s. 30).
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/97700>, (10.09.2018).

İtişgen, R. (2015). Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 6(23): 180.
[https://www.google.com.tr/#q=TAAD%2C+Y%C4%B1:6%2C+Say%C4%B1:23+\(Ekim+2015](https://www.google.com.tr/#q=TAAD%2C+Y%C4%B1:6%2C+Say%C4%B1:23+(Ekim+2015), (26.02.2018).

Kanadoğlu, K. (2008). “Özel Yaşamın Gizliliği”. *Kaybettiğimiz Türkiye Barolar Birliği Başkanları Anısına Panel* (s. 58). Ankara: Türkiye Barolar Birliği .

Karasu, S. (2009). Sağlık Hizmetlerinde Bilgisayar Kullanımının Getirdiği Sorunlar. *Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü* (s. 151). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Katoğlu, T. (2006). Türk Hukukunun Bir Parçası Olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. (s.162).
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/270/2432.pdf>, (20.02.2016).

Kaya, E. (2006). Özel Hayata "Gizli Bakış". *Ankara Barosu Hukuk Gündemi Dergisi*. (s. 32).
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/hgdmakale/2006-3/9.pdf>, (15.05.2018).

Keklik, R. (2012). Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçlarının Yapısı. *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçları*. (s. 127). Ankara: Adalet Yayınevi.

Kıcalıoğlu, M. (2011). *Doktorların ve Hastanelerin Tıbbi Müdahaleden Kaynaklanan Hukuki Sorumlulukları-Kayıtların Tutulması ve Arşivlenmesi*. Ankara Adalet yayınevi.(s. 123).

Kılınç, D. (2012). Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması. AÜHFD. 61 (3): (s.1092).
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1690/18020.pdf>, (12.02.2018).

Kırılmaz, H. ve Kırılmaz, S. K. (2014). Sağlık Hizmetlerinde Etik İnkilemlerde Ampirik Etik Çalışmalarının Yararları. *İnsan&İnsan*
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/261374>, (05.03.2018).

Kızılyel, S. (2009). Sağlık Hizmetinin Sunumunda Sır Saklama Yükümlülüğünün İdare Hukukuyla Etkileşimi Üzerine. *Sağlık Hukuku Digestası - Ankara Barosu yayınları* (s. 331).
<http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf>, (05.08.2018).

Kilkelly, U. (2001). Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Uygulamasına İlişkin Kılavuz* (s. 31).
www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/ozel_hayat.pdf, (21.07.2018).

Kolukısa, Y. N. (2006). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Mahkemesi Kararları Işığında Özel Hayatın Korunması*. Balıkesir Baro'su Dergisi , 57.

Korkmaz, İ. (2016). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme. *TBB Dergisi*. 124: 84.
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2016-124-1571>, (25.02.2018).

Küçükgüngör, E. (2010). Tıbbi Kayıtlarda Sır Saklama Yükümlülüğü. *III. Sağlık Hukuku Kurultayı* (s. 556). Ankara: Ankara Barosu.

Küzeci, E. (2014). Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması. *İdarecinin Sesi Dergisi*. (Ekim-Kasım-Aralık): 14.

http://www.tid.web.tr/ortak_icerik/tid.web/163/3%20Dr.%20Elif%20K%C3%9CZEC%C4%B0.pdf, (20.02.2018).

Küzeci, E. (2014). İstatistiki Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı. *İnsan Hakları Yıllığı* (s. 59).

<https://docplayer.biz.tr/7550609-Istatistiki-birimler-ve-bilgilerin-gelecegini-belirleme-hakki.html>, (07.10.2018).

Küzeci, E. (2015). Türkiye'de Sağlık Verilerinin Korunması: Hukuksal Çerçeve, *Türk Tabipler Birliği Yayınları*, İstanbul. (s. 19)

KVKK. Kişisel Verileri Korunması Kanunu Uygulaması. *Kişisel Verileri Koruma Kurumu*.

<http://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMAS I.pdf>, (06.03.2018).

KVKK. Özel Nitelikli Kişisel Veriler, *Kişisel Verileri Koruma Kurumu*.

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2051/Ozel-Nitelikli-Kisisel-Veriler>, (30.07.2018).

Mahmutoğlu, F. S. (2008). “Özel Yaşamın Gizliliği”. *Kaybettiğimiz Türkiye Barolar Birliği Başkanları Anısına Panel*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği. (s. 101).

Metin, Y. (2002). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı . *Ankara Üniversitesi Siyasi Bilimler Fakültesi Dergisi*. 57(4): 61.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/469/5370.pdf>, (20.02.2018).

Özdemir, H. (2009). Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması. *Avrupa Konseyi Bünyesindeki Gelişme ve Düzenlemeler* (s. 23). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Özel, Ç. (2007). *Kişiler Hukuku*, Hacettepe Üniversitesi.
yunus.hacettepe.edu.tr/~cozel/kisiler.ppt, (23.07.2018).

Özmen, Ö. (2010). *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı Polikliniği'nin 2007 Yılı Çalışmalarının Değerlendirilmesi*.(Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi.
<http://library.cu.edu.tr/tezler/7628.pdf>, (01.12.2016).

Özok, Ö. (2008). "Özel Yaşamın Gizliliği". *Kaybettiğimiz Türkiye Barolar Birliği Başkanları Anısına Panel, Türkiye Barolar Birliği*, Ankara.

Öztürkler, C. (2009). Hukuk Uygulamasında Tıbbi Sorumluluk. *Teşhis, Tedavi ve Tıbbi Müdahaleden Doğan Tazminat Davaları* (s.291). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Resmi Gazete (28.10.2017). *Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi ve Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik* (30224 sayılı)
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm>, (08.11.2018).

Resmi Gazete (22.05.2014). *Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm>, (29.11.2017).

Rogana, I. (2012). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması. *Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitabı* (s. 7).
http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/el_kitaplari/OzelHayataSaygiHakki.pdf, (24.02.2018).

Sancakdar, O., Us, E., Turhan, M. K., Önüt, L. B. (2015). Hizmet Kusurunun Nitelikleri. *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı* (s. 748). (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sayek, F. (2009). Sağlıkla İlgili Uluslararası Belgeler, *TTB Raporları/Kitapları*.
<http://www.ttb.otg.tr/kutuphane/belgeler2009.pdf>, (01.10.2018).

SGK Medula Sistemi. (2013). SSK.biz.tr.
<https://www.ssk.biz.tr/sgk-medula-sistemi/>, (05.07.2018).

Somer, P. (2010). Tıbbi Kayıtlar. *III. Sağlık Hukuku Kurultayı*, (s. 527). Ankara.

Soyaslan, D. (2014). Kişisel Verilerin Kaydedilmesi. *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Cilt s. 357). Ankara: Yetkin Yayınları.

Soyaslan, D. (2009). Hekimlerin Ceza Hukuku Yönünden Sorumluluğu. *Sağlık Hukuku Digestası* (s.132).
<http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf>,
08.11.2018).

Sütken, E. (2013). Basın Yoluyla Kişilik Haklarına Yapılan Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 8(1): 164-165.

Şencan, N. (2009). Eczacı Bakış Açısı İle İlaç Hukuku. *Sağlık Hukuku Digestası. Ankara Barosu Yayınları* (1): 181.
<http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf>,
(03.03.2018).

Şenocak, Z. (2010). Özel Hukukta Tıbbi Kayıtların Tutulmasından Sorumluluk. *III. Sağlık Hukuku Kurultayı*. Ankara. (s. 622).

Şimşek, O. (2008). Tarihsel Gelişim. *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması* (s. 5). İstanbul: Beta Yayınevi.

Şimşek, O. (2014). Kişisel Verilerin Korunması. *I. Sağlık Hukuku Sempozyumu*. İzmir: Leges. (s. 96).

TBMM. (2016). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu. (s. 5).

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, (05.08.2018).

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2016). *Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği*. www.saglik.gov.tr/hm/dosya/1-66763/h/yatakli-tedavi-kurumlari-isletme-yonetmeliği-son-degisikliklerle-beraber.html, (12.01.2018)

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2016). *Yataklı Tedavi Kurumları Tıbbi Kayıt ve Arşiv Hizmetleri Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge*. <https://www.saglik.gov.tr/TR,11242/yatakli-tedavi-kurumlari-tibbi-kayit-ve-arsiv-hizmetleri-yonergesinde-degisiklik-yapilmasina-dair-yonergesi.html>, (03.02.2018).

T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2013). *Devlet Denetleme Kurulu, 2013 Yılı Denetleme Raporu Sonuç Bölümü*. <https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/ddk56.pdf>, (10.01.2016).

Taneri, G. (2014). Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu. *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Türk Hukukunda Hekim Ceza Sorumluluğu*. (s.318). Ankara : Bilge Yayınevi.

Taşdemir, H. ve Demir, H. (2002). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*. 2: 94-95. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/8/406.pdf>, (14.02.2018).

Tezcan, D., Erdem, M. R., Sancakdar, O., Önok, R. M. (2014). İnsan Hakları Kavramı, Önemi ve Felsefî Temelleri. *İnsan Hakları El Kitabı* (ss. 35-36). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Tezcan, D., Erdem, M. R., Sancakdar, O. (2004). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesi (Özel Yaşama, Aile Yaşamına, Konut ve Haberleşme Özgürlüğüne Saygı Hakkının İhlali), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu. *Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tezcan, D., Erdem, M. R., Önok, M. (2008). Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. (s.495). Ankara: Seçkin Yayınevi.

TTB. Dünya Tabipler Birliği Cenevre Bildirgesi. *Türk Tabipler Birliği*. 2018 http://www.ttb.org.tr/userfiles/files/hekimlik_andi.pdf, (08.11.2018).

Türk Dil Kurumu.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c1a8e3864f6c2.94011879, (10.10.2018).

Uygun, M. (2010). *Avrupa Birliğinin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Avrupa Birliği Hukuku.

<http://kisiselsaglikverileri.org/icerik/Avrupa%20Birliğinin%2095-46%20Sayılı%20Veri%20Koruma%20Yönergesi%20Işığında%20Kişisel%20Verilerin%20Korunması.pdf> (10.02.2018).

Ünsal, Ç. Z. (2013). Google'ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri İle Uyumluluğu Ve Avrupa Birliği'nin 95/46/Ec Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* , 3 (1), 109.

<http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C3S1makale8.pdf>, (10.02.2018).

Ünver, Y. (2007). Özel Yaşam. *Medya ve Ceza Hukuku*. (s.156). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Üzeltürk, S. T. (2000). Sağlık ve Özel Hayat Hakkı. *Anayasa Hukuku Açısından Sağlık Hakkı (Ulusal ve Uluslararası Boyutuyla)* (s. 233). İstanbul: Legal Kitabevi.

Yağtu, Ş. (1968). Eczacının Sağlığı Korumada Ve Sosyal Hayatta Vazife ve Mes'uliyetleri. *Eczacılık Deontolojisi (Meslek ahlâkı ve adabı)* (s. 16). <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/255.pdf>, (03.03.2018).

Yıldırım, B. (2014). Dosya ve Kayıt Hataları, *Sağlık Bakanlığı Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi*.

<https://dokplayer.biz.tr/17765164-1st-intercontinental-emergency-medicine-congress-10th-national-11-06-2014-congress-of-emergency-medicine-1.html>, (06.10.2018).

Yıldırım, F. (2006). Sır Saklama Yükümlülüğünün Hukuki Temeli. *Sağlık Hukuku Sempozyumu* (s. 58). Erzincan: Yetkin Yayınları.

Yılmaz, B. (2010). Sözleşme İçindeki Hekimin Borçları, Sır Saklama Borcu. *Hekimin Hukuki Sorumluluğu* (s. 52). Ankara: Adalet Yayınevi.

Yılmaz, S. S. (2014). Sır Saklama ve Kişisel Veri Kavramı. *Tıp Alanında Kişisel Verilerin Açıklanması Suçu* (s. 24). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yokuş, H. S. (2008). Kişisel Verilerin Açıklanması. *V. Türk Alman Tıp Hukuku Sempozyumu* (ss.795-796), Ankara: TBB. 28 Şubat - 1 Mart 2008.